

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

KARAKTER GÜÇLERİ VE AHLAKİ MUHAKEME BECERİSİ: OLUMLU
SOSYAL DAVRANIŞLARIN ARACILIK ROLÜ

Fatma Gizem TÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2022

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**KARAKTER GÜÇLERİ VE AHLAKİ MUHAKEME BECERİSİ: OLUMLU
SOSYAL DAVRANIŞLARIN ARACILIK ROLÜ**

Fatma Gizem TÜRKMEN

Danışman : Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Metehan ÇELİK

Jüri Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Yasin YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2022

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Metehan ÇELİK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yasin YILMAZ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2022

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde aktardığım verileri, bilgileri ve kaynaklarını akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, inceleme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Fatma Gizem TRKMEN

ÖZET

KARAKTER GÜÇLERİ VE AHLAKİ MUHAKEME BECERİSİ: OLUMLU SOSYAL DAVRANIŞLARIN ARACILIK ROLÜ

Fatma Gizem TÜRKMEN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER

Nisan 2022,106 sayfa

Bu araştırmada genç yetişkinlerin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı rolü incelenmiştir. Araştırma Adana ilinde ikamet eden; yaşları 20 ve 40 arasında olan, 166 erkek (%55,3) ve 134 kadın(%44,7) olmak üzere toplam 300 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalamaları 26(Ss=0,76) olarak bulunmuştur. Araştırmada genç yetişkinlerin karakter güçlerine ilişkin veriler ‘Karakter Güçleri Anketi’ (McGrath, 2015) , ahlaki muhakeme becerilerine ilişkin veriler ‘Görüşleri Belirleme Testi (Rest, 1979) ve olumlu sosyal davranışlara ilişkin veriler ‘ Olumlu Sosyal Davranışlar Eğilimi Ölçeği ‘ (Carlo ve Randall, 2002) ve kişisel bilgilere ilişkin veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanarak elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler korelasyon, çoklu regresyon ve amos kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda tüm karakter güçleri birbirleri ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler sergilerken, adalet karakter gücü ile acil durumlar ve kamusal olumlu sosyal davranışlar arasında negatif ilişkiler olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra kamusal olumlu sosyal davranış ile ölçülülük karakter gücü hariç bilgelik, cesaret, aşkınlık, insanlık ve adalet güçleri ile ahlaki muhakeme ve gizli, acil durumlar, özgeci, duygusal ve itaatkar olumlu sosyal davranış eğilimleri değişkenleri arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılrken, ahlaki muhakeme becerilerinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda genç yetişkinlerin bazı karakter güçlerinin ve olumlu sosyal davranış eğilimlerinin ahlaki muhakeme becerisinin belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu amaçla alt boyutlar arasında gerçekleştirilen analizler sonucunda bağımsız değişkenler olan adalet, bilgelik, cesaret gücü, itaatkar olumlu sosyal davranış, acil durumlar ve gizli olumlu sosyal

davranışların ahlaki muhakeme becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Son olarak genç yetişkinlik döneminde bulunan kişilerin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerileri arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolünü analiz etmek amacıyla gerçekleştirilen yapısal eşitlik modellemesi sonucunda; bilgelik, ölçülülük, cesaret ve adalet karakter gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların kısmi aracı rol oynadığı ancak insanlık ve aşkınlık karakter gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların tam aracı rolü olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Karakter güçleri, ahlaki muhakeme becerisi, olumlu sosyal davranışlar.

ABSTRACT**THE RELATION BETWEEN CHARACTER STRENGTHS AND MORAL JUDGEMENT: THE MEDIATING ROLE OF PROSOCIAL BEHAVIOR****Fatma Gizem TÜRKMEN****Master Thesis, Department of Education Science****Supervisor: Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN NDER****April 2022, 109 pages**

In the present study, the mediator role of prosocial behavior in the relationship between character strengths and moral judgement among young adult was examined. The study was conducted in the province of Adana and its central district. The participants were 300 young adult (134 females and 136 males) who were between 20 and 40 age old. The researcher used the “Character Strengths Questionnaire” (McGrath R., 2015) to collect the data related to young adults’ character strengths. The “Defining Issues Test (DIT)” (Rest J., 1979) was used to measure moral judgement skills. The data related to the prosocial behaviors was collected through using the “Prosocial Tendencies Measure” (Carlo and Randall, 2002). The researcher developed “Personal Information Form” to evaluate personal information of participants. The data was analyzed through Corelation, Multiple Regression Analysis and Amos. The results of the study revealed that there was a positive and significant relationship between wisdom, courage, humanity, transcendence, justice and temperance. Furthermore, there was a negative and significant relationship between justice character strength, public and dire prosocial behavior. Another significant and negative relationship was found between public prosocial behavior; wisdom, courage, transcendence, justice, humanity strengths and alturistic, anonymous, emotional, dire and compliant prosocial behaviors. It was revealed that justice, wisdom, courage strengths and compliant, dire, anonymous were the main determinants for moral judgement of young adults.

The results of the Structural Equation Modeling that was conducted to find out whether or not the prosocial behaviors had an impact on the relationship between moral judgement and character strengths revealed that the prosocial behaviors was a partial mediator between wisdom, temperance, courage and justice strengths and moral

judgement. In additionally prosocial behaviors was a full mediators on the relationship between moral judgement and humanity and transendence strengths.

Key Words: Charachter strengths, moral judgement, prosocial behavior

ÖN SÖZ

Lisans eğitimim süresince tanışmış olduğum, kendisini hem güçlü bir kadın idolü olarak gördüğüm ve aynı zamanda akademik başarılarına da hayran olduğum sayın tez danışmanım, Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER'e ve tezimi inceleyip geri bildirimde bulunan değerli jüri üyelerim olan Dr. Öğretim Üyesi Metehan ÇELİK ve Dr. Öğretim Üyesi Yasin YILMAZ'a ve ayrıca tez süresince birbirimize olan desteği hep arkamda hissettiğim sevgili sınıf arkadaşlarım Psikolojik Danışman Sevgi ÇINAR'a, Psikolojik Danışman Ali TAPSIZ'a teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Tezimin büyük bir kısmını yurtdışında ailemden ve arkadaşlarımdan uzak geçirmiş olduğum halde orada edindiğim sevgili arkadaşım Hygerta Pemaj ve Sigmund Freud Üniversitesinde bilimsel araştırma dersini almış olduğum, tezim konusunda derin felsefik tartışmalar yapabildiğim değerli hocam Dr. Ivana DRAGİC'e teşekkürlerimi iletmek isterim.

Son olarak hayatımın yapı taşları olan annem, babam, kardeşlerim, Efsun, Feyza, ve en minik güç kaynaklarım olan yiğenlerim İbrahim, Sare, Hüma ve Sena Türkmen'e de sonsuz sevgilerimi sunuyorum.

Fatma Gizem TÜRKMEN

Adana / 2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖN SÖZ	viii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
EKLER LİSTESİ.....	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.4. Araştırmanın Varsayımları	11
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	11
1.6. Tanımlar.....	11

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar	13
2.1.1. Ahlakî Muhakeme Becerisi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	13
2.1.1.1. Piaget ve Ahlakî Muhakeme Teorisi.....	13
2.1.1.1.1. Ahlak Öncesi Dönem	13
2.1.1.1.2. Ahlakî Gerçeklik Evresi	14
2.1.1.1.3. Ahlakî Özerklik Evresi	14
2.1.2. Kohlberg ve ahlakî yargı gelişim teorisi.....	15
2.1.2.1. Kohlberg'e Göre Ahlakî Gelişim Evreleri	17
2.1.3. Ahlakî Muhakeme	19
2.1.4. Karakter Güçleri ve Erdemler ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	22
2.1.4.1. Linnaean'ın Türler Sınıflaması	23
2.1.4.2. Karakter Güçleri Belirleme Kriterleri	24

2.1.4.3. Karakter Güçleri Sınıflaması.....	26
2.1.5. Olumlu Sosyal Davranışlar ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	29
2.1.5.1. Eisenberg'in Çok Boyutlu Modeli	30
2.1.5.2. Olumlu Sosyal Davranışlar ve Alt Boyutları	30
2.2. İlgili Araştırmalar	34
2.2.1. Ahlaki Muhakeme Becerisi ile İlgili Araştırmalar	34
2.2.2. Karakter Güçleri ve Erdemler ile İlgili Araştırmalar.....	36
2.2.3. Olumlu Sosyal Davranışlar ile İlgili Araştırmalar.....	38

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli.....	40
3.2.Araştırma Grubu	40
3.3. Veri Toplama Araçları	41
3.3.1. Görüşleri Belirleme Testi	42
3.3.2. Karakter Güçleri Anketi	44
3.3.2.1. Karakter Güçleri Anketi- Yetişkin Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları	44
3.3.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği	45
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu.....	46
3.4. Verilerin Toplanması	46
3.5. Verilerin Analizi	47

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Ön Analizler.....	49
4.1.1. Kayıp veri analizi.....	49
4.1.2. Uç değerler.....	49
4.1.3. Normallik.....	50
4.2. Karakter Güçleri, Olumlu Sosyal Davranışlar ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	51

4.3. Karakter Güçleri ve Olumlu Sosyal Davranışların Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerilerini Yordamasına Yönelik Bulgular	54
4.3.1. Karakter Güçlerinin Ahlaki Muhakeme Becerisini Yordamasına Yönelik Bulgular	54
4.3.2. Karakter Güçlerinin Olumlu Sosyal Davranışları Yordamasına Yönelik Bulgular	56
4.3.3. Karakter Güçleri Değişkeninin Alt Boyutlarının Ahlaki Muhakeme Becerisi Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular	57
4.3.4. Genç Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerisi Puanlarının Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Bulguları	58
4.3.5. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin Ahlaki Muhakeme Becerisini Yordamasına Yönelik Yapısal Eşitleme Modeline İlişkin Bulgular	59
4.3.6. Olumlu Sosyal Davranışlar Değişkeninin Alt Boyutlarının Ahlaki Muhakeme Becerisi Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular	60
4.4. Olumlu Sosyal Davranışların Karakter Güçleri ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	61
4.4.1. Olumlu Sosyal Davranışların Bilgelik gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	62
4.4.2. Olumlu Sosyal Davranışların Aşkınlık gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	63
4.4.3. Olumlu Sosyal Davranışların Cesaret gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	64
4.4.4. Olumlu Sosyal Davranışların İnsanlık gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	65
4.4.5. Olumlu Sosyal Davranışların Adalet gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular.....	66
4.4.6. Olumlu Sosyal Davranışların Ölçülülük gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Olumlu Sosyal Davranışların Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular	67

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Karakter Güçleri, Olumlu Sosyal Davranışlar ve Ahlaki Muhakeme Becerisi	
Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma ve Yorum	68
5.2. Karakter Güçleri ve Olumlu Sosyal Davranışların Genç Yetişkinlerin Ahlaki	
Muhakeme Becerilerini Yordamasına Yönelik Tartışma ve Yorum	71
5.3. Olumlu Sosyal Davranışların Karakter Güçleri ve Ahlak Muhakeme Becerisi	
Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne Yönelik Tartışma ve Yorum	73

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	78
6.2. Öneriler	79
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	79
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	80

KAYNAKÇA	81
EKLER	96
ÖZGEÇMİŞ	106

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı ve Yüzdeleri..	41
Tablo 2. Model Uyum İndeksleri ve Eşik Değerleri	48
Tablo 3. Araştırma Değişkenlerine Ait Normallik Testi Sonuçları	51
Tablo 4. Genç Yetişkinlerin Görüşleri Belirleme Testi, Karakter Güçleri Ölçeği ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiler.....	52
Tablo 5. Genç Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerisi Puanlarının Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Karakter güçleri'nin ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik yapısal eşitleme modeli.....	55
Şekil 2. Karakter güçleri'nin olumlu sosyal davranışları yordamasına yönelik yapısal eşitleme modeli.....	56
Şekil 3. Karakter Güçlerinin ahlaki muhakeme becerisini yordama düzeylerine ilişkin regresyon analizi sonuçları	57
Şekil 4. Olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkiye yönelik analiz modeli.....	59
Şekil 5. Olumlu sosyal davranış eğilimi alt boyutlarının ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik regresyon analiz sonuçları.....	60
Şekil 6. Olumlu sosyal davranışların bilgelik gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli	62
Şekil 7. Olumlu sosyal davranışların aşkınlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli	63
Şekil 8. Olumlu sosyal davranışların cesaret gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli	64
Şekil 9. Olumlu sosyal davranışların insanlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli	65
Şekil 10. Olumlu sosyal davranışların adalet gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli	66
Şekil 11. Olumlu sosyal davranışların ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolüne yönelik analiz modeli	67

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	96
Ek 2. Olumlu Sosyal Davranışlar Eğilim Ölçeği	97
Ek 3. Görüşleri Belirleme Testi.....	98
Ek 4. Karakter Güçleri Anketi.....	103
Ek 5. İzin Belgesi	105

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Ahlaki muhakeme becerisinin edinilmesi günümüzde gittikçe önem kazanan konulardan biri olmuştur. Ahlaki muhakeme becerisinin kazanılması konusunda işe koşulabilecek birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden birisi de Pozitif Psikoloji'nin başlıklarından biri olan karakter güçleridir. Bu ilişkinin anlaşılması amacıyla öncelikle karakter kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Oxford İngilizce Sözlüğüne göre; karakter kelimesi Yunancadan gelmekte olup; kişiyi diğerlerinden ayıran belirgin özellik, etiket, sosyal etki, kişi ile birlikte anılan özellikler kümesi gibi anlamlar taşımakla birlikte bir diğer anlamının da bir ırkı ya da bir kişiyi diğerlerinden ayıran bilişsel ve ahlaki özelliklerin toplamı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda karakterin bir kişi için orijinal olan eylem, alışkanlıklar ve eğilimleri içerdiği söylenebilmektedir. Bu nedenle birçok ahlak filozofları karakter kavramı üzerine düşünmüştür. Bir kişinin renkli kıyafetlerden hoşlanması ya da yavaş konuşuyor olması o kişinin bu şekilde etiketlenmesine ve tanınırlığını kolaylaştırma gibi etkiler gösterebilirken asıl kişilik olarak bahsedilen özellikler kişinin verdiği sözü tutup tutmaması, yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım edip etmemesi iyi karakter kavramından bahsedilirken vurgulanan niteliklerdir. İyi karaktere sahip olan bir kişinin bir eylemde bulunurken ve bir karar alması gerekirken aynı şekilde sahip olduğu erdemleri de göz önünde bulundurması ve olabildiğince az kötü alışkanlıklara sahip olması beklenmektedir. Genellikle erdemli oluş kavramı; doğruluğa ve dürüstlüğe önem verme, başkalarının varoluşunu destekleyecek yardım davranışlarında bulunma, canlıları koruma ve önem verme, hayatın anlamı üzerine düşünme, sevgi ve affetme gibi güçlere sahip olma gibi anlamlar barındırmaktadır (Kupperman, 1991).

İyi karakter kavramı oldukça soyut olması nedeniyle birçok farklı açıklamaları da bulunmaktadır. Ancak tüm açıklamaların özeti olarak Seligman ve Peterson iyi karakterden bahsedilirken; vatandaşın bir liderde aradığı, ailelerin çocuklarında olmasını arzuladığı, iş ortamında patronların çalışanlarından bekledikleri ve öğretmenlerin öğrenciler üzerinde kazandırmayı hedefledikleri davranışların kastedildiğini söylemektedirler. Bunlara ek olarak iyi karakterin var olması için kişinin yaşamında hiçbir olumsuz

özelliklerin olmaması değil, bir takım olumlu özelliklere sahip olunmuş olması gerekmektedir.

Karakter güçleri ahlaki açıdan değerli kabul edilen özellikler kümesidir. Baumrind (1998)'e göre güzel ve iyi bir karaktere sahip olmak hayatın her alanında kişinin kendisi ve başkaları için iyi olanı istemeyi ve iyi olanı yapmaya yönelik bir eylemde bulunma demektir. Günümüzde birçok eğitim programı öğrencilerin akademik başarılarının artırılması, kritik düşünme becerisi kazandırma ve problem çözme gibi konularda bilişsel beceriler kazanmalarını amaçlamaktadır. Bu sayede kişilerin okul, iş ve aile ortamlarında hedeflerine ulaşmaları kolaylaştırılmaktadır. Bu beceriler önemli olmakla birlikte iyi bir karakterden yoksun olmak kişilerin doğru olanı yapmaya yönelik isteklerinde bir azamaya neden olabilmektedir.

Karakter güçleri aktif olarak kullanıldığında arzu edilmeyen olumsuz sonuçların engellenmesinin yanı sıra doğası itibarıyla olumlu olduğundan dolayı yaşam boyu gelişimi de desteklemekte ve kişinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır (Botvin vd., 1995).

Peterson ve Seligman'ın 'Davranışlara dönüştürülebilen değerler' sınıflaması doğrultusunda karakter güçleri; kişinin optimum düzeyde psikolojik işlevsellik gösterebilmesi ve gelişmesi için adeta bir katalizör görevi gören ve bu gelişimi destekleyen bir grup pozitif özelliklerden oluşan 6 genel erdem boyutu ve 24 karakter gücü olarak tanımlanmaktadır. Bu sınıflama sistemi, hayatı daha yaşanılabilir kılan özelliklerin ne olduğu üzerine odaklanmasıyla pozitif psikoloji alanında önemli bir yankı uyandırmıştır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Bu erdem boyutları ise; bilgelik (yaratıcılık, merak, açık fikirlilik, öğrenme aşkı, çok yönlü düşünebilme), cesaret (cesur yüreklilik, sebat, dürüstlük, yaşam coşkusu), insanlık (sevgi, kibarlık, sosyal zeka), adalet (takım çalışmasına yatkınlık, yansızlık, liderlik), ölçülülük (öz düzenleme, affetme, alçak gönüllülük, sağduyu) ve aşkınlık (estetik, şükür, umut, mizah ve maneviyat) olarak adlandırılmaktadır, olarak isimlendirilmiştir.

Bu erdem boyutlarını oluşturan 24 karakter güçlerinin tanımlarından kısaca bahsedilmek gerekirse; *yaratıcılık* kişinin üretken olması, farklı düşünebilmesi ve olaylara yaklaşım tarzının özgün olması anlamlarına gelmektedir. *Merak* gücüne sahip olan bir kişinin yeni fikirler bulmakta zorlanmaması, yeni insanlarla tanışma konusunda istekli olması beklenmektedir. *Açık fikirlilik* ise; bir yargıya varmadan önce elindeki tüm verileri göz önünde bulundurmak anlamındadır. *Öğrenme sevgisi* gücünü daha çok sergileyen bir kişi ise; sık sık sahip olduğu bilgi birikimini ve yaşam tecrübelerini

arttırmaya çalışmaktadır. *Çok boyutlu düşünebilme* gücüne sahip olmak; büyük resmi kolaylıkla görebilme ve *cesaret* ise zorlukların ve sıkıntıların üstesinden gelme konusunda kişinin proaktif davrandığını, daha kolay risk alabildiğini göstermektedir. *Sebat* gücüne sahip olmak kişinin başladığı bir işi bitirmeye yönelik son derece istekli olduğu anlamına gelirken, *dürüstlük* ise kişinin görüldüğü gibi biri olduğunu, kendisine ve diğer kişilere karşı nesnel davranabildiğini göstermektedir. Hayata karşı daima tutkulu ve enerjik olan kişilerin *yaşam coşkusu* gücüne ve insanlara karşı samimi ve sıcak davranan kişilerin *sevgi* gücüne sahip oldukları söylenebilmektedir. Bunların yanı sıra insanlar için iyi bir şeyler yapmaya istekli olma *iyilikseverlik* gücü ile, sosyal çevresi içerisinde kişinin başkalarının duygu ve ihtiyaçlarına karşı son derece duyarlı olması *sosyal zeka* gücü ile, grup ve takımlarda işbirlikçi bir üye olabilmek *takım çalışması* gücü ile, herkes için adil ve eşit bir fırsata inanma *adalet* gücü ile, insanları yönlendirme ve etkileme konusunda başarılı olmak *liderlik* gücü ile, haksızlığa uğradıktan sonra hissedilen olumsuz duygular ile başa çıkmakta başarılı olmak *affetme* gücü ile, kişinin hangi konuda ne derece iyi olduğunu bilmesi ancak odağını kendisinin değil de başkalarının fayda sağlayacağı işlere yöneltme *mütevazilik* gücü ile daha sonradan pişman olunabilecek konularda risk almadan önce iyice düşünebilmeyi gerektiren *sağduyu* gücü ve kişinin kendisini disipline edebilmesi konusunda başarılı olması *öz düzenleme* gücü ile ifade edilmektedir. Son olarak kişinin etrafındaki güzelliği kolaylıkla farkedilmesi *estetik* gücü ile, düzenli olarak şükran duygusunu deneyimleme ve ifade etme *şükür* gücü ile, olumlu bir geleceğe inanma ve bunun için çabalama *umut* gücü ile neşeli biri olma, insanları güldürmeyi sevmek *mizah* gücü ile parçası olduğu hayatın ve evrenin ne kadar derin ve anlamlı olduğu gibi konulara ilgili olma ise *maneviyat* gücü ile ifade edilmektedir.

Erdemli oluş, karakter ve değer kavramı uzun zamandır araştırılmakta ve bu kavramların ne anlama geldiği üzerine düşünülmektedir. Bu araştırmalar doğrultusunda karakter kavramının birçok farklı konsept ve anlamda kullanılabildiği görülmektedir. Bu nedenle karakter güçleri konusunda erdem ve değerler kesin sınırlarla birbirlerinden ayrılmamakta çoğu zaman birbirinin yerine kullanılabilmektedir (Shryack, 2009). Bu kavramların genellikle birbirinin yerine kullanıldığı ve aynı anlamda ele alındığı için özellikle erdem, değerler ve karakter güçleri kavramlarından hangisinin istenilen şekilde kullanılacağı ve bu kavramlarla ne ifade edildiği de kesin sınırlarla belirlenmemiştir. Bu anlamda karakter güçleri kuramı (Peterson ve Seligman, 2004) somut ve kapsamlı bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Güçlü karakter özellikleri “karakter güçleri” (character

strengths) ve “davranışlara dönüştürülebilir değerler” (values in action) olarak aynı anlamda ele alınıp tanımlanmakta, erdemli oluş (virtues) ise bu değerlerin (güçlerin) birleşiminden oluşan bir üst nitelik olarak ifade edilmektedir (Kabakçı, 2013).

Erdem kavramı ilk kez Antik Yunan terminolojisinde ele alınmış olup uzun yıllardır bu kavram üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Erdem genel olarak ‘ bir kişinin sahip olduğu potansiyel güçlerini en işlevsel biçimde yerine getirmesi ‘ anlamına gelmektedir. Tarih boyunca toplumsal yapı ve işleyişin sürekli değişmesi ile birlikte erdem kavramının da farklı anlamlarda ele alındığı görülmektedir. Eflatun’a göre, iyi insan olmak, iyi bir vatandaş olmak ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek anlamında ifade bulurken, Sokrates’e göre; erdemli olmak bilgili olmaktır. Bu bilgi kişinin kendini bilmesi ve aynı zamanda nelere dikkat edilmesi gerektiğinin farkında olunması şeklinde ifade edilmiştir (Ocak, 2011).

Sokrates’in savunuculuğunu yaptığı ‘Kinizm’ MÖ 5.YY’ da bulunan ve MÖ 6YY’da hala devam etmiş olan bir fikir hareketidir. Antisthenes’in Herakles’te yazdığı gibi erdemli yaşam Kinikler için en yüce amaçtır. Aristoteles’e göre erdem öğrenilir ve kaybedilemez bir beceridir. Erdemde ki temel amaç; iyilik yapılmasını sağlamaktan çok, başkalarına iyilik yapmaktır. Kötü şeyler yapmaktan kaçınmak yerine, iyi şeyler yapmaya çalışmaktır (Akderin, 2015). Kinizm’i benimsemiş filozoflara göre ‘en yüce iyi, tek yaşamsal zorunluluk ve bütün çabaların hedefi erdemdir. Kinizme göre, insanın gerçek doğası olan akıl doğru kullanılarak bireyin kendini gerçekleştirmesi mümkün olabilmektedir. Aristoteles ise, Nikomakhos’a Etik isimli kitabında, Karakter erdemlerini, üzerlerine düşünülen ve bunun sonucunda tercih edilen eylemler olarak tanımlamıştır. Aristoteles’e göre akıl düşünür ve buna uygun bir istek de peşlerinden gelirse burada doğru aklın var olduğu söylenilebilmektedir. İyi olmak bir amaçtır, ve bu istenir. Bu nedenle tercih; istekli akıl ya da düşüncedir ve insanda da bu bulunur (Akderin, 2015).

Erdem hangi konu ile ilgili bir erdemse, o konuda daha iyiyi yaratma amacındadır. İnsanın erdemi kendisinin daha iyi olmasını amaçlar. Bu da bunları sağlayacak huylarla olur. İyi veya kötü olmak yine bizlerin elindedir. İyi şeyler genel ve doğru olarak istenenlerdir, bir insan da kendisine iyi görüneni ister. Böylece erdemli insanların istedikleri şeyler doğru olarak istenenler olacaktır. Bu araştırmada özellikle ahlaki muhakeme becerisini yüksek seviyede sergileyen kişilerin hangi karakter güçlerine daha fazla sahip olduğu araştırılmak istenmiştir. Bu amaçla kullanılan ahlaki ikilem öyküleri

ise insanların çeşitli durumlar karşısında ki eylemlerine yönelik tasarımlarda bulunmasına ve bu tasarımlar doğrultusunda bir yargıya varmasına yardımcı olmaktadır.

Aristoteles, doğru muhakemede bulunmanın ancak doğru bir çıkarım ile mümkün olduğunu savunmaktadır. Doğru muhakeme ise yine eylemler ve en sonunda gerçekleşen davranışlar ile ilişkilidir. Akıl yürütme becerisi de yine en sonunda olanlarla yani müdahale ve eylemlerle ilgilidir. Bir amaca yönelik nedenin ilkeleri belirlenirken; özel durumlardan genele varılır. Burada da tahmin edebilme becerisinin var olması gerekir. Bu nedenle bu şeylerin doğal şeyler olduğu zannedilir. Doğal bir bilge yoktur, fakat doğru yargıda bulunabilme daha sonradan kazanabileceğimiz bir şeydir. İnsanın yaşı büyüdükçe anlayış ya da muhakeme yeteneği de gelişmeye başlar. Ergenlik döneminin başında bulunan kişilerin, bu dönemde bulunan diğer kişilere oranla daha fazla karakter gücüne sahip olduğunu düşünenlerin ortalama 22 yaşına geldiklerinde daha az psikiyatrik tanı alma olasılığının olduğunu, eğitsel ve mesleki problemleri, kişilerarası problemleri ve suça eğilimli davranışları daha az yaşadıklarını gösteren bir araştırmada daha az güçlüğe sahip olan gençlerin daha fazla stres verici olay yaşadığını ve genç yetişkinlikte psikiyatrik tanı alma riskinin arttığı görülmektedir. Sonuç olarak; ergenlik süresince kullanılan kişisel güçlerin genç yetişkinlik döneminde yaşanacak birçok olumsuz sonuç için koruyucu etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bir insan tüm erdemlere aynı anda sahip olamayabilir. Bazılarına sahipken bazılarına henüz sahip olmayabilir. Kısacası; iyi olanı istemek için erdemli bir karaktere ve iyi olanı yapabilmek için de ahlaki yeterliliğe ihtiyaç vardır', demiştir.

Alanyazına bakıldığında karakter güçlerinin; umut, kibarlık, sosyal zeka, öz kontrol ve çok boyutlu düşünebilme gibi bazı alt boyutlarının, stres ve travmanın negatif etkilerini önemli oranda azalttığı, genç yetişkinlerin yaşam hedeflerine ulaşma, akademik alanda ve iş ortamında başarı sağlama, özgeci davranışlarda ve sosyal yardım davranışlarında anlamlı oranda etkili olduğu görülmüştür (Park, 2004).

Peterson ve Seligman karakter güçleri ve pozitif psikoloji arasındaki kavramsal yakınlığın ifade edilmesi adına bir metafor kullanmışlardır. 'Karanlıkta kaldığınızda bu durumdan şikayet etmeyi mi yoksa eylemde bulunarak bir mum yakmayı mı tercih edersiniz. Bu metaforunda kullanılan 'mum ' kişisel karakter güçlerini temsil etmekte ve kişinin hangi potansiyeli taşıdığına göre değişebilmektedir. Bu yargı doğrultusunda karakter güçlerinin; hasta ve bozulmuş olanı iyileştirmek yerine kişinin potansiyelini geliştirmeye ve hali hazırda sahip olunan erdemlerin sıklığının arttırılmasına odaklandığı görülmektedir.

İyi bir karaktere sahip olmak tarih boyunca anlamlı görülmesine rağmen, özellikle 20. yy'da bu konunun ihmal edildiği ve gereken önemin verilmediği görülmektedir. Pozitif psikoloji alanında, iyi ve anlamlı bir yaşamın önemine inanılarak bu alanda bilimsel çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir (Seligman ve Csikzentmihalyi, 2020). Pozitif psikoloji bu anlamda bireylerin karakter güçlerinin tanımlanması ve ifade edilebilmesi sayesinde kişinin yaşam potansiyelini gerçekleştirebileceğini öne sürmektedir (Peterson, 2006). Ayrıca Karakter güçleri kuramının bir diğer motivasyonu ise bu zamana kadar ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların daha çok psikolojik bozukluk ve çarpıklıklara odaklandıkları bu hastalıkları tanımlamak için de yine yalnızca semptomlara odaklanan DSM (ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı) ve ICD (hastalıkların uluslararası sınıflaması) gibi dünya çapında geçerliliği olan bazı sınıflama kriterlerinin kullanıldığı görülmektedir. Peterson ve Seligman, karakter güçleri ve erdemler sınıflamasının kullanımının teşvik edilmesi ise kişinin ahlaki açıdan erdemli kabul edilen karakter güçlerine de odaklanılmasının önemi üzerinde durmuşlardır. Alanyazın incelendiğinde bu alanda yapılmış birçok örnek çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan bazılarında bu kısımda yer verilmiştir.

İyi bir karakterin ne olduğunun anlaşılabilmesi için; liderlerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, ya da iş ortamındaki çalışanların davranışları incelenmiş, aile ortamında ebeveynlerin çocuklarından beklentileri ve arkadaş ortamında kişilerin sahip olduğu hangi özelliklerin iyi karakter ile uyumlu olduğu üzerinde durularak bazı temel varsayımlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Örneğin; karakter güçlerinin bilinçli kullanımının, İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin içsel motivasyonlarına etkisinin araştırıldığı bir çalışma, karakter güçleri egzersizlerinin, öğrencilerin İngilizce öğrenirken olumsuz duygulardan (örneğin, can sıkıntısı ve endişe) kurtulmasına yardımcı olduğunu göstermiştir. Genel olarak, bu araştırmanın sonuçları, karakter güçleri alıştırma çalışmalarının, öğrenme sürecinde İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin olumsuz duygularını değiştirmede etkili olduğunu, otonomilerini artırdığını ve öz düzenlemeleri konusunda bazı değişiklikler yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır (Güler, 2018).

Karakter güçlerinin iş ile ilişkili stres ile başa çıkmada tampon etkisinin olduğu görülmüştür. Entelektüel, duygusal ve kişilerarası güçlerin stresle başa çıkma ile arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca, entelektüel güçler işle ilgili stresin iş doyumu üzerindeki olumsuz etkisine kısmen aracılık etmiştir. Karakter güçleri öğrenilebilir kişisel özelliklerdir ve bu nedenle işle ilgili stresle baş etme konusunda gelişmek ve stresin olumsuz etkilerini azaltmak için değerli kaynaklardır (Harzer ve Ruch, 2015).

Genç yetişkinlerde evlilik doyumu ve karakter güçlerinin incelendiği bir çalışmada, tüm karakter güçleri ile evlilik doyumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ve kişilerarası, kişisel ve dışsal faktörlerin hepsinin bu ilişkide aracı etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuçlar, gençlerin evlilik memnuniyetinin karakter güçleri ile yakından ilişkili olduğunu ve karakter güçlerinin evlilik memnuniyetini; içsel, dışsal ve kişilerarası 3 faktörlü evlilik aracılığıyla etkilediğini göstermektedir (Guo, 2015).

Karakter güçleri kişiliğin ahlaki olarak erdemli kabul edilen boyutlarını içermektedir. Güçlerin sınıflandırılmasında insanlar için ahlaki açıdan hangi davranışın doğru olduğu ve yaşam boyu gelişim açısından değerlendirildiğinde ideal gelişimi destekleyen erdemlerin hangisi olabileceği üzerinde durulmuştur.

Katrina ve Rita kasırgalarından sonra öğrencilerin özgecilik ve algılanan sosyal destek kavramları ile karakter güçleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada ise, kültürel arka plana bakılmaksızın tüm katılımcılarda iki karakter gücünün koruyucu mekanizma işlevi olduğu bulunmuştur. Bunlar umut ve iyimserlik güçleridir. Dayanıklılık inançla ilişkili güçler ile daha ilişkili bulunurken ayrıca özgeci eylemlere de katkısının olduğu bulunmuştur (Nadav, 2016).

Yukarıda da belirtildiği gibi yapılan araştırmalar incelendiğinde karakter güçlerinin ve olumlu sosyal davranışların ahlaki gelişmişliği ve ahlaki muhakeme becerisini yordaması beklenmektedir. Alanyazın incelendiğinde; ahlaki gelişmişliğin, karakter güçlerinin yanı sıra olumlu sosyal davranışların bir alt boyutu olan özgeci davranışların da belirleyicisi olduğu görülmüştür ve bu alanda yapılan bir araştırmaya göre; karakter güçlerinin insanlık ve öz kontrol alt boyutları arasındaki ilişkide özgeci davranışların aracılık rolü incelenmiştir ve insanlık gücü, öz kontrol ve özgeci yardım davranışları arasında pozitif ve güçlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapısal eşitleme modeli sonuçlarına göre ahlaki gelişmişlik ile üniversite öğrencilerinin öz kontrol ve insanlık gücü arasındaki ilişkide özgeci davranışların aracı etkisinin olduğu bulunmuştur (Chang, 2015).

Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin Karakter Güçleri ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki Aracı Rolü

Olumlu sosyal davranışlar(prosocial behaviors); diğer insanlara yardım etme niyetini içeren davranışlardır. İşbirliği ve özgecilik olumlu sosyal davranışların iki önemli türüdür. İşbirliği ortak hedeflere ulaşmayı sağlayan olumlu sosyal davranışları içerirken, özgecilik davranışın kişisel kazanç beklentisi olmadan yapılan yardım davranışlarıdır.

Olumlu sosyal davranışlar, bireylerin etkileşim ve iletişimden alacakları doyumu arttırdığı gibi, toplumsal refah ve duyarlılık açısından da olumlu katkılar sağlamaktadır (Chang ve ark., 2004).

Eisenberg ve Fabes (1991)'a göre 'Olumlu Sosyal Davranışlar', bir çok bireysel ve durumsal değişkenin bir sonucu olarak kabul edilmiştir ve bu kuram doğrultusunda olumlu sosyal davranışlar değişkeni, özgecilik, itaatkar olumlu sosyal davranış, duygusal olumlu sosyal davranış, kamusal olumlu sosyal davranış, gizli ve acil durumlar olumlu sosyal davranışları olmak üzere altı alt boyutta incelenmiştir.

Karakter güçlerinin kişinin psikolojik iyi oluşuna katkı sağlarken aynı zamanda kişilerin sosyal bütünlüğünü koruduğu ve olumlu sosyal davranışların gerçekleştirilme sıklığının arttırıldığı, Peterson ve Seligman (2004), tarafından kabul görmektedir. Bu varsayıma dayanarak; Bolino ve Grant (2016), karakter güçlerinin tamamının ya da bir kısmının olumlu sosyal davranışların belirleyicisi olabileceğine yönelik sonuçlar öne sürmektedirler.

Olumlu sosyal davranışların ölçümünde genellikle yardımseverlik ya da özgeci davranışların rolü incelenmektedir (Akyel, 1986). Carlo ve Randall (2002)'ın tanımlamasına göre olumlu sosyal davranışlar; kamusal, itaatkar, duygusal, gizli, acil ve özgeci alt boyutlarından oluşmaktadır. Empati ve ahlaki muhakeme becerisi ile olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bilinmektedir (Batson, 2003).

Alanyazın taramaları sonucunda genel olarak karakter, erdemli oluş ve sosyal davranışlar arasında ilişki olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Karakter güçlerine dair yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle yurtdışında yapılan çalışmaların yalnızca ergenlik dönemi ile sınırlı kaldığı ve bir pozitif psikoloji kavramı olan karakter güçlerinin başka pozitif değişkenlerle ilişkisinin yeterince ele alınmadığı görülmüştür. Karakter güçleri ve olumlu sosyal davranışların çok boyutlu yapısı gereğince bu kavramları alt boyutlarına ayırarak incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Ahlaki muhakeme becerisinin arttırılması amacıyla işe koşulabilecek değişkenlerin ilişkisinin ele alınması bu konuyla alakalı olarak yapılacak çalışmaları daha kapsamlı bir şekilde görmemizi, incelememizi ve daha bilinçli olarak yaklaşım uygun önleme müdahalelerinin geliştirilmesini sağlayacaktır. Burada tartışmaya açık olan konu karakter güçleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı rolünün etkisidir. Bu amaçla bu araştırmada karakter güçleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişki ve bu ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı rolü ortaya konmaya

çalışılacaktır. Buradan yola çıkarak bu araştırmada olumlu sosyal davranışlar karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır hipotezi test edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerileri ile karakter güçleri (bilgelik, cesaret, insanlık, ölçülülük, adalet ve aşkınlık) arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı rolünün olup olmadığını incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

1. Karakter güçleri ahlaki muhakeme becerisinin pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır.
2. Karakter güçleri olumlu sosyal davranışların pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır.
3. Olumlu sosyal davranışlar ahlaki muhakeme becerisinin pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır.
4. Olumlu sosyal davranışlar karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Karakter kavramı geçmişten günümüze kadar artan bir ilgi ile incelenmekte olan bir pozitif psikoloji kavramıdır. Park ve Peterson (2006), karakter güçleri kavramının gençlerde ve genç yetişkinlerde karşılıklı saygıyı artırma, çok boyutlu düşünebilme, sevgi ve şefkat gösterebilme, affetme, takım çalışmasına yatkınlık, empati yapabilme gibi erdemler içerdiğini ve bu erdemlerin geçmişte karakter eğitimi adı altında ifade edildiğini belirtmektedirler. Ayrıca son zamanlarda Türkiye’de karakter eğitimi kavramına verilen önemin arttığını ve özellikle eğitim programları tasarlanırken öğrencilerde kazandırılması gereken nitelikler arasında yer aldığı görülmektedir (MEB, 2010). Bu nedenle karakter güçleri karakter ile ilgili gelişimsel yeterlilikleri kazandırma konusunda etkili olabilmektedir.

Karakter güçleri sınıflaması uygulamaya dönük yapısı sayesinde genç yetişkinler üzerinde proaktif bir şekilde pozitif özelliklerin kazandırılması amacıyla kullanılabilmektedir (Proctor, 2013). Pozitif karakter erdemleri öğrenilebilir ve

geliştirilebilir olduğundan (Park ve Peterson, 2006) özellikle ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların danışanları için uygun psikolojik danışma müdahalesinin seçimi ve uygulanmasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Güçlü yanlara odaklanılan psikolojik danışmada, sorunu tespit etme ve çözmenin yanı sıra var olan güçlere odaklanma, bu güçlerin kullanım alanlarını arttırma daha çok önem verilen konular arasındadır (Galassi, Griffin ve Akos, 2008). Bu doğrultuda, danışanların, öğrencilerin, bir kurumda hizmet veren çalışanların, ailelerin ve çiftlerin karakter güçlerine yönelik farkındalıklarının arttırılması sayesinde psikolojik bütünlüklerini korurken, sosyal ve toplumsal konularda daha etkin davranabilmelerini ve ahlaki problemler karşısında daha yapıcı müdahaleler seçebilmeleri konusunda destek olması beklenmektedir.

Ancak yurtiçindeki alanyazına bakıldığında karakter güçlerinin daha çok gençler üzerinde ki etkisine odaklanıldığı ve genç yetişkinler üzerinde yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Geç ergenlik döneminden yetişkinliğe kadar olan süreyi içeren ve Levinson'a göre 17-45 yaş arasını kapsayan genç yetişkinlik döneminin bazı önemli gelişimsel görevleri bulunmaktadır. Yakınlığa karşı yalnızlığın çözümünün yer aldığı bu evrede genç yetişkin ahlaki yorumlarının topluma genellenmesi ve toplumun gerçekleriyle uyushmasıyla birlikte yetişkinlik dönemine ilerler (Çileli,1986). Kimlik arayışından çıkan genç yetişkin, bu dönemde kazandığı kimliğini çevresindeki diğer kişilerle paylaşmaya isteklidir ve bu nedenle yalnızlıktan kaçınmaya çalışan bireyin yakın ilişkiler kurmaya ve sosyalleşmeye en çok önem verdiği gelişimsel evre genç yetişkinlik dönemidir (Eryılmaz, 2004). Bu dönemin en önemli özelliklerinden birisi ise Arnette'e (2000) göre, bir deneme ve keşfetme evresi olmasıdır. Genç yetişkin birçok olasılık arasından seçim yapmayı, doğru eş ve partneri seçmeyi ve devamlılık gerektiren bir işte çalışmayı deneyimlemektedir. Her gelişimsel dönemin belirli zorlukları olduğu gibi bu dönemin de kendine özgü bazı sorumlulukları ve zorlu yanları bulunmaktadır ancak genç yetişkinlik dönemini başarılı geçiren bireyler bir sonraki dönem olan yetişkinlik döneminde bir başkasına fayda sağlayan yol gösteren rehber kişi konumuna ulaşmaktadır. Kişi yeni neslin verimliliğini artırıcı hedefler edinir. Bir önceki evre olan genç yetişkinlik döneminde cinsellik, psikolojik iyi oluş ve sosyalleşme ihtiyacı yeterince doyurulmamışsa yetişkinlik evresinde samimiyetten uzak bazı dostluk ilişkileri kurulabilir. Yetişkinlik döneminde kişi duygusallığı maksimum ya da minimum düzeyde yaşama olasılığı yüksektir. Bu olasılıklar, üretkenliğin ve yaratıcılığın artması veya tam tersi durgunlaşma, çöküşe geçme şeklindedir (Arnett, 2000).

Bireyin topluma olumlu bakmasının onun ruh sağlığını da olumlu etkileyeceği düşünölmektedir. Topluma olumsuz bakan bireyin hayata bakış açısı da olumsuz olabilir. Toplumdan hoşnut olmayan bireyin ruh sağlığı da olumsuz etkilenir. Bu nedenle yetişkinlik dönemindeki gelişimsel krizlerle sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmek adına kişilerin bireysel gelişimlerine odaklanılan karakter güçleri ve toplumsal ilgi alanları içerisinde olan ahlaki muhakeme becerileri ve olumlu sosyal davranışların ilişkilerinin incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan yola çıkılarak hareket edilmiştir.

1. Araştırma örneklemini oluşturan kişilerin kendilerine uygulanan Karakter Güçleri Anketi, Görüşleri Belirleme Testi, Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formunu içten ve yansız bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Kullanılan ölçme araçları, ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.
3. Araştırma örneklemini, evreni temsil gücüne sahiptir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2020 yılının 2. yarısında Adana ili içerisinde yaşayan genç yetişkin kişiler ile sınırlıdır. Bu nedenle elde edilecek olan bulgular sadece genç yetişkin grubuna genellenebilir.
2. Araştırmanın bulguları, Karakter Güçleri Anketi, Olumlu Sosyal Davranışlar Eğilimi Ölçeği ve Görüşleri Belirleme Testinin ölçümleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Karakter güçleri; ahlaki açıdan değerli olan kişilik özelliklerinin alt kümesi olup diğer kişilik özellikleri gibi insanların düşüncelerinde, duygularında ve davranışlarında ortaya çıkan eğilimlerdir (Park ve Peterson, 2005). Karakter güçleri erdemleri tanımlayan daha özel psikolojik süreç ve mekanizmalar olarak nitelendirilir. İyi karakterin çok

yönlülüğünü ifade edebilmek için onun bileşenlerine karakter güçleri denilmektedir. İyi karakter en iyi bileşenlerin oluşturduğu profil olarak ifade edilmektedir (Park ve Peterson, 2009).

Ahlaki muhakeme becerisi; bireylerin belli ikilem durumlarında kabul edilebilir ve ahlaki değerlere uygun kararlar alıp uygulamalarını sağlayan bilişsel bir süreç olarak nitelendirilmiştir (Romeral, Fernandez ve Fraguera, 2018)

Olumlu Sosyal Davranışlar; en genel anlamıyla başkalarına fayda sağlama amacı güden gönüllü davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Staub,1978 ve Eisenberg, 1986). Sosyal davranışın bir bileşeni olan olumlu sosyal davranışlar, toplumun birlikte uyum içinde varlığını sürdürebilmesini sağlama amacındadır (Kumru ve Yağmurlu, 2012).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde karakter güçleri, ahlaki muhakeme becerisi ve olumlu sosyal davranışlar konularına ilişkin olarak kuramsal açıklamalar yer almaktadır.

2.1.1. Ahlaki Muhakeme Becerisi ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Ahlak gelişimi alanında iki önemli kuram öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki Piaget'nin Ahlaki Muhakeme Teorisi ve diğeri Kohlberg'in Ahlaki Yargı Gelişim teorisidir. Bu bölümde öncelikle söz konusu araştırmacıların çalışmaları incelenmektedir, daha sonra ulusal ve uluslararası alanda yapılmış çalışmalar sunulmaktadır.

2.1.1.1. Piaget ve Ahlaki Muhakeme Teorisi

Piaget her bireyin yaşamı boyunca kendine özgü bir değerler evreni oluşturduğunu ve bu değerlerin de ahlak gelişimi sürecinin temeli olduğunu öne sürmektedir. Jean Piaget (1896-1980), ahlak gelişimini bilişsel gelişim olarak ele alan ve bu konuda araştırma yapan ilk bilim insanlarından biridir. Piaget ahlaki gelişim teorisini oluştururken büyük oranda çocuklar üzerindeki gözlemlerinden yararlanmıştır. Çocuğun bilişsel gelişimi ve ahlak gelişimi arasında ki ilişkiyi Moral Judgment of the Child (Çocukta Ahlaki Yargı), isimli çalışmasında ortaya koymuştur. Bu çalışmanın sonucunda çocukların ahlaki gerçeklik ve ahlaki bağımsızlık olmak üzere iki aşamalı bir gelişim izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklara kurgulanmış ahlaki ikilem öyküleri verilmiş ve hangi davranışın doğru hangisinin yanlış olduğunu seçmeleri yani ahlaki bir muhakeme yapmaları istenmiştir (Slavin, 2006; Paloutzian, 1996). Çocukların ahlaki ikilem öykülerine vermiş olduğu cevaplar Piaget tarafından incelenmiş ve çocukların yaklaşık olarak üç evreden geçtikleri varsayılmıştır (Paloutzian, 1996). Bu evreler sırasıyla aşağıda ele alınmıştır;

2.1.1.1.1. Ahlak Öncesi Dönem

Ahlaki gelişimin ilk basamağı olan Ahlak Öncesi Dönemde çocuklar 2-6 yaş arasında bulunmaktadır ve bu dönem aynı zamanda bilişsel gelişim açısından işlem öncesi döneme denk gelmektedir. Bu dönemde çocuklar kuralların farkındadırlar ama kuralların hangi

amaçla konulduğunu ve neden uymaları gerektiğinin farkında değillerdir. Bu dönem zihinsel gelişim açısından egosantrik düşüncenin egemen olduğu ve henüz kuralların tam olarak anlaşılamadığı dönemdir (Clouse, 2000). Çocuklar bu dönemde bir eyleme yönelik doğru ya da yanlış yargılarını oluştururken niyete değil de davranışın sonucuna odaklanırlar. Örneğin yanlışlıkla on beş tabak kıran bir kişi bilerek bir tabak kıran kişiye göre daha kötü ve daha suçludur . Ayrıca bu dönemde neyin iyi neyin kötü olduğu ile ilgili yargılar daha çok davranışa verilen tepkilerle ilişkilidir. Kişi bir davranışın sonucunda ödüllendirilirse o davranış iyi, cezalandırılırsa kötü kabul edilir. Bir davranışın ne derece kötü olduğu ise cezalandırmanın derecesi ile doğru orantılıdır.

2.1.1.1.2. Ahlaki Gerçeklik Evresi

Bu döneme aynı zamanda Heteronom dönem de denilebilmektedir. 6-12 yaş arası kapsayan bu dönemde çocuklar kuralların değişmez olduğunu ve kurallara uymayanların istisnasız olarak cezalandırılması gerektiğini düşünür. Bu dönemde ahlaki açıdan doğru olanın öğretmeninin ya da ebeveyninin söylediği şey olduğuna kuvvetli bir inançla bağlanmış durumdadır. Yine Ahlak Öncesi Dönemde de olduğu gibi davranışların ardındaki nedenler dikkate alınmaz. Bunun sonucunda da çocuklar kuralların kesin ve değişmez olduğuna inanmaktadırlar.

2.1.1.1.3. Ahlaki Özerklik Evresi

Bu dönemdeki çocuk Piaget'nin bilişsel gelişim aşamalarında soyut işlemler dönemindedir. Çocuğun dinamik bir sosyal çevresi vardır. Sürekli diğer çocuklarla etkileşim ve işbirliği halindedir. Bu sosyalleşme becerisi ile birlikte kuralların değişmezliğine yönelik daha eleştirel ve sorgulayıcı olabilir bu sayede de kuralların ardında ki nedeni anlar ve ahlaki yargıda bulunurken bu nedeni esas alır. Artık kuralların insanlar tarafından oluşturulduğunu ve gerektiğinde değişebileceğine yönelik esnek düşünmeye başlar. Bir davranışın sonucunda ceza almanın şartı yalnızca o kurala uymamak değil neden o davranışın yapıldığıdır. Kısaca özetlemek gerekirse ahlaki yargıda bulunurken kuralları ihlal edenlerin niyetleri ve içinde bulundukları durumlar da dikkate alınır.

2.1.2. Kohlberg ve ahlaki yargı gelişim teorisi

İlk kez Piaget tarafından tanımlanan ve daha sonra Kohlberg tarafından yeniden incelenen ve araştırılan ahlaki gelişim kavramı, yalnızca etik göreliliğe yol açan kültürel değerlerin genel bilgisinden ziyade, bir kişinin düşünce biçiminde veya yapısında meydana gelen dönüşümleri temsil eder. Bu değerler kültürden kültüre farklılık gösterdiği için kültürel değerlerin incelenmesi bize bir kişinin sosyal çevresiyle nasıl etkileşimde bulunduğunu veya bir kişinin sosyal dünyasıyla ilgili sorunları nasıl çözdüğünü söyleyemez. Bu nedenle ahlaki muhakeme sürecinde evrensel olarak kabul gören ve farklı kültürlerle duyarlılık gösteren bir dizi gelişimsel aşamaların analiz edilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Hipotetik ahlaki ikilemlerin boylamsal ve kültürler arası incelendiği çalışmaların sonucunda ahlaki muhakemenin altı aşamalı bir süreç ile incelenebileceği görülmüştür. Bu evreler bir kişinin ahlaki muhakeme konusunda tutarlı ve organize düşünceler sisteminin karşılığıdır. Evrelerin sırası değişmez bir yapıdadır ve birinci düzeyden sonra ki düzeylere doğru gidildikçe ahlaki muhakeme becerisinde bir artış beklenmektedir. Evrelerin sırası değişmediği gibi gelişim sırasında herhangi bir evrenin atlanması da söz konusu değildir.

Ahlaki gelişim düzeyi, kurgulanmış hikâyelerdeki ikilemler ile ilgili olarak kişinin bir davranışı yapıp yapmaması ile ilgilidir. Daha da önemlisi bu davranışı hangi gerekçe ile yapıp yapmadığıdır. Bu şekilde kişi belirli ahlaki ikilem durumları karşısında rasyonel bir akıl yürütme sürecinden geçer. Buna göre en temel düzey olan ahlak öncesi evreden en üst düzey olan evrensel ahlaki evreye kadar karmaşık bir bütün içerisinde ahlaki gelişim düzeyi belirlenmektedir. Kohlberg'in çalışmalarını farklı kültürler üzerinde uygulayan araştırmacılar bazı kültürel farklılıklar olmakla beraber aslında ahlaki yargı gelişimin evrensel olduğunu, evrelerin hiyerarşik bir düzen izlediğini ve daha üst düzey bir ahlaki gelişim evresinin aynı zamanda daha üst düzey bilişsel işlemlerin kullanılmasına da olanak tanıdığını, her ne kadar toplumun bütün bireylerinin en üst aşama olan evrensel ahlak düzeyine ulaşmasa da benzer süreçlerde bir ahlaki yargı geliştirdiğini göstermektedir (Damon, 1999).

Kohlberg kuramında ahlaki yargı gelişiminde kişinin akıl yürütme kapasitesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu kuram çerçevesinde ahlaki muhakeme erdemli davranışın en önemli belirleyicisi olarak kabul görmektedir. Kohlberg de Kant gibi ahlaklılığın akıl yürütme becerisine bağlı olarak kişiye özgü, yaşantısal bir alan olduğunu

düşünmektedir (Ekşi, 2006). Bu açıdan Piaget de olduğu gibi Kohlberg, özellikle de çocukların ahlaki ikilemlere verdiği cevabın sonucu ile çok ilgilenmez. Önemli olan çocuğun nasıl bir akıl yürütme süreci sonucunda söz konusu cevaba vardığıdır. Burada önemli olan çocuğun o sonuca ulaşırken nasıl bir bilişsel değerlendirme sürecinden geçmiş olduğudur. Bu durum farklı olaylar karşısında değişkenlik gösterebileceği için, düzeyler arasında geçişler söz konusu olabilir. Çünkü kişinin farklı durumlarda vereceği tepki bir başka durumda ki değişen koşullara göre belirlenecektir. Bu tür farklılaşmalar Kohlberg'in kuramında doğal karşılanmaktadır (Kohlberg, 1969). Kohlberg çalışmalarında doğrudan görüşme yöntemlerini kullanmıştır. Görüşme gruplarında gerçek yaşam tecrübeleri ile uyumlu örnek olayların aktarımı, dinleyicilerin bu olaylar ile ilgili yorumları, bu yanıtların gerekçeleri gibi birebir görüşmelere ve konuşmalara dayanan bir röportaj yöntemi kullanılmıştır. Bu röportajlarda ahlaki yargı düzeylerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuş ve yanıtlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Kohlberg'in birçok mülakatında kullandığı örnek olaylardan birisi de Heinz ikilemi olarak da bilinen bir örnek olaydır. Bu öykü kişinin karşılaşması muhtemel bir olayda iki kritik seçenek arasında kalmasını ifade eder. Ancak burada önemli olan bir kişinin hangi kararı vereceği değildir. Asıl önemli olan söz konusu kararın hangi gerekçe ile verildiğidir. Yani ahlaki yargı gelişimi kişinin karşılaştığı ikilemler karşısında hangi davranışı seçtiği ile ilgili olmaktan ziyade, o karara yönelik bilişsel akıl yürütmesi ve bunun sonucunda bilişsel gerekçelendirmesidir.

Kohlberg'in araştırmalarında kullandığı çokça bilinen ve bu araştırmanın veri toplama aşamasında da kullanılan örnek olaylarından biri olan Heinz ikilemi şu şekildedir: Bir hasta, bir tür kanser hastalığından dolayı ölüm ile yüzleşmektedir. Doktoru, piyasada bu hastalığa çözüm olabilecek bir ilacın olduğunu ve bu ilacın hastayı tedavi edeceğini düşünmektedir. Radyum formunda olan bu ilaç aynı bölgedeki başka bir bilim insanı tarafından keşfedilmiştir. İlacın üretimi oldukça pahalı olmasına rağmen bilim insanı ilacın yapımı için gerekli olan ücretin on katını talep etmektedir. Hasta kadının kocası Heinz, borç para istemek için tanıdığı herkese gitmiş, ancak gerekli olan paranın yarısını toplayabilmiştir. Bilim insanına giden Heinz ona, karısının ölmek üzere olduğunu ve ilacı kendisine daha ucuza satmasını veya paranın geri kalanını daha sonra ödemesi şartıyla ilacı kendisine vermesini söyler. Fakat bilim insanı: 'Hayır, ilacı ben keşfettim ve ondan para kazanmak benim hakkım' der. Bunun üzerine Heinz, ümitsizliğe kapılarak karısı için ilacı çalmak üzere satıcının dükkanına gider. Yukarıdaki örnek olay kişinin aslında bir ahlaki ikilemle karşılaşmasını ve hayati bir karar vermesini gerektiren

kritik bir durumdur. Kohlberg, bu olayı anlattıktan sonra farklı yaşlardaki çocuk ve gençlere aşağıdaki soruları yöneltir:

‘‘Heinz ilacı çalmalı mıydı?

Neden çalmalıydı?

Neden çalmamalıydı?

Eğer hasta kendi eşi olmasaydı ilacı yine çalar mıydı?

Farz edelim ki hasta eşi değil de tanımadığı bir yabancı. O zaman çalar mıydı?

Hasta, bir düşman olsaydı, durum ne olurdu? Düşmanı kurtarmak için ilacı çalmalı mıydı?

İyi bir insan onu çalar mı, çalmaz mı? Niçin? Sen olsan çalar mıydı, çalmaz mıydın? Niçin?’’

Söz konusu sorulara verilen cevaplardan hareketle Kohlberg, yukarıda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda her bireyde gerçekleştiğini varsaydığı ahlaki yargı gelişiminin basamaklarını oluşturmuştur. Bu gelişim basamakları, her biri iki alt basamak içeren üç ana evre şeklinde kurgulanmıştır. Gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzey olan 3 ana gelişim basamağı ve her birini oluşturan iki alt basamağa ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1.2.1. Kohlberg’e Göre Ahlaki Gelişim Evreleri

Gelenek Öncesi Düzey:

Bu seviyede ki bir çocuk iyi-kötü, doğru-yanlış kararlarını verirken kültürel kural ve normları göz önünde bulundurur. Bu yargılar aynı zamanda eylemin fiziksel ya da hedonistik sonuçlarına göre (cezalandırma, ödül, premark ilkesi gibi) ya da kuralları belirleyen kişinin algılanan fiziksel gücüne göre de belirlenebilmektedir. Bu dönemi iki ayrı seviyede incelemek mümkündür.

1.Evre: Ceza ve İtaat Eğilimi

Bir davranışın doğru ya da yanlış olup olmadığı o davranışın fiziksel yaptırımına göre belirlenir. Cezadan kaçınma, otoritereye itaat söz konusudur. Eğer kişi davranışının sonucunda zarar göreceğine inanırsa o davranışı yapmaktan kaçınır.

2.Evre: Araçsal İlişkiler Eğilimi

Ahlaki açıdan doğru eylem kişinin ihtiyaçlarını doyuran ve onu amaca ulaştıran eylemdir. İnsan ilişkilerini bir alışveriş gibi değerlendirir. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez atasözü bu durumu özetler niteliktedir. Adalet, karşılıklı yardım gibi kavramlar söz konusudur ancak bu kavramlar faydacılık ilkesine göre işler. Kişi hangi durumun sonunda daha fazla fayda göreceğine inanırsa o davranışa yönelme eğilimi içerisinde. Karşılıklılık; sadakat ya da minnettarlık içermez 'sen benim sırtımı kaşı ben de seninkini' bakış açısı davranışların temel belirleyicisidir.

Geleneksel Düzey:

Bu düzeyde önemli olan bireyin ailesinin, içinde bulunduğu sosyal grubun, ya da milletin beklentilerini karşılama ve grup normlarına uyma söz konusudur. Bu grupların davranışlarının sonucunda ne olduğuna bakılmaksızın grubun kurallarına uyulur ve bu kuralların neden konulduğu sorgulanmaz. Grup içi kabul en önemli motivasyonlarıdır. Bu dönem ahlak gelişiminin 3. ve 4. dönemlerini kapsar. Kişinin kendi ihtiyaçları bazen grubun ihtiyaçlarına göre göz ardı edilebilmektedir.

3. Kişilerarası Uyum Eğilimi

Ahlaki açıdan doğru davranış kişinin onay beklediği gruba yönelik yardımseverlik ve memnuniyet içeren davranıştır. Bu evrede çoğunluğun fikirlerine uyum sıkça görülmektedir. Başkaları tarafından onaylanmak ve iyi çocuk olmak önemlidir. Bu dönemde bilişsel gelişim basamaklarından somut işlemler dönemine girilmesiyle birlikte egosantsizm azalır ve diğerinin bakış açısını alma becerisi de gelişir. Bu sayede kişi ahlaki yargıda bulunurken ilk kez başkalarının duygularını da dikkate almaya başlar. Artık davranışlarını yalnızca cezadan kaçınmak ya da kendini mutlu etmek yerine başkalarının iyiliğini de düşünerek yapar.

4. Kanun ve Düzen Eğilimi

Otoriteye, sabit kurallara ve sosyal düzenin sürdürülmesine yönelik bir eğilim vardır. Doğru davranış, kişinin görevini yapmaktan, otoriteye saygı göstermekten ve verilen sosyal düzeni kendi iyiliği için sürdürmekten ibarettir.

Gelenek Ötesi Düzey

Bu düzeyde, geçerliliği ve uygulaması olan ahlaki değer ve ilkelerin, bu ilkelere sahip grupların veya kişilerin yetkisi dışında ve bireyin bu gruplarla özdeşleşmesinin dışında net bir çaba vardır. Bu çaba kişinin evrensel ahlaki değerler geliştirdiği ve hümanizm ilkesine en uygun olarak hareket ettiği dönemdir. Bu seviyenin ayrıca iki aşaması vardır:

5. Sosyal Sözleşme Eğilimi

Bu dönemde tüm toplum tarafından onaylanan genel kişilik hakları ve standartlar eleştirel açıdan sorgulanır. Toplumun kanunları ve normlarının evrensel olmadığı, göreceli olduğu kabul edilir. Kanunların birincil amacının sosyal düzeni korumak ve temel yaşamı güvence altına almak olduğuna inanılır ve gerekirse bu kanunlar demokratik açıdan değiştirilebilmektedir. Bu ahlaki gelişim düzeyine, yetişkinlerin ancak 4'te biri ulaşabilmektedir.

6. Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi

Ahlaki gelişimin en üst düzeyi olan bu evrede kişi kendi ahlaki ilkelerini; tutarlılık, mantıksal kapsamlılık ve evrensellik ilkeleri doğrultusunda kendisi belirlemektedir. Bu ilkeler tüm insanlığın refahını ve bütünlüğünü korur niteliktedir. Bu kurallar somut kurallar değildir soyut ve etik bir nitelik taşımaktadır. Bireysel farklılıkların dikkate alındığı, karşılıklılık, insan haklarının eşitliği ve adalet kavramlarına oldukça önem verilen evrensel ilkelerdir. Adalet yasaların üstündedir.

Kişilerin ahlaki muhakemenin daha yüksek ve dolayısıyla daha yeterli düzeylerine erişmek için doğuştan bir eğilimi olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle ahlaki muhakeme becerisi öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir niteliktedir (Kohlberg, 1977).

2.1.3. Ahlaki Muhakeme

Geçmişte ahlaki muhakeme becerisini ölçmek üzere çeşitli ahlaki ikilem öyküleri kullanılmıştır ve hala kullanılmaktadır. Bu hikayelerde temel alınan ahlaki kuram ve yaklaşımlara göre kişinin tercihi analiz edilebilmektedir. Ahlaki yargı hakkında mevcut psikoloji Literatüründe en sık rastlanan yaklaşım özellikle deontolojik yaklaşıma karşı çıkan Pragmatik ve sonuç odaklı bakış açılarıdır. Deontoloji yunanca deontos (görev) ve logos (bilim) kelimelerinden oluşmaktadır ve kelime anlamı Görev\Ödev bilimidir. Toplum tarafından neyin yapılmasının uygun neyin yapılmasının uygun olmadığını

belirleyen ve yaptırımlarla da desteklenen bir ahlak bilgisidir. Ahlaksal ödevleri, yükümlülükleri, şu ya da bu toplumsal duruma göre, deney yolu ile incelemeyi ifade eder. Yazılı olsun yada olmasın kökleşmiş ilkeleri ve kuralları içeren ve bunları tartışmasız bir ‘normatif bilgi’ olarak aktaran alandır ve bu yaklaşımı daha çok etik, meslek etiği kavramları ile ilişkilendirmek mümkündür çünkü Deontolojinin dile getirdiği yükümlülükler tartışmasızdır ve zorlayıcı bir nitelik taşır (Göksel, 1994). Sonuç odaklı ve faydacı yaklaşıma göre ise; ahlaklı olma durumu yapılan eylemin sonucuna göre belirlenir (Mill ve Bentham, 1987). Bu yaklaşım özellikle iyi olanın izinden gitmenin gerekli olduğuna inanır. Faydacı yaklaşıma göre; birine zarar verecek bir eylem ancak daha fazla sayıda kişinin zarar görmesini engelleyecekse yapılması gerekir. Diğer bir yandan deontolojik bakış açısına göre Kant, 1785-1995 yılları arasında, ‘bir eylemin ahlaka uygun olup olmadığı sonucuna değil o eylemin içsel doğasına yani eylemde bulunan kişinin niyetine bağlıdır. İnsan yaşamı paha biçilemezdir ve kaç kişiyi kurtardığına bakılmaksızın birine zarar vermeyi içeriyorsa o eylem yanlıştır’ demiştir.

Bu iki felsefik bakış açısının yanı sıra psikoloji alan yazınında önce çocuklar üzerinde (Piaget, 1965), ve daha sonra yetişkinler ile (Kohlberg, 1969-1976) yapılan araştırmalarda uzun bir süre boyunca akıl yürütme ve daha yüksek bilişsel işlevlerin ahlaki kararlar üzerinde belirleyici olduğunu söyleyen kuramlar temel alınıyordu. Ahlaki gelişmişlik düzeyinin yüksek olması yalnızca daha gelişmiş bir zihin yapısı ile mümkün olmuyor ancak buna ek olarak yaşantı zenginliği ve olayları değerlendirirken daha geniş bir açıdan bakmayı öğrenmek de gerekmektedir (Kohlberg, 1969-1976). Ancak son zamanlarda bu rasyonalist yaklaşımdan ahlaki muhakemeye doğru evrilen bir anlayış daha ortaya çıkmıştır. Primatlarla yapılan araştırmalarda (Flack ve Waal, 2000) duyguların (utanç ve sempati gibi) olumlu sosyal davranışlar, işbirliği içinde olma, kurallara uyma ve en nihayetinde ahlaki yargıların temeli olabileceği düşünülmektedir. Bir diğer araştırmada ise sezgilerin ve duyguların (Damasio, 1994) ahlaki yargı üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Psikoloji alanında özellikle ileri derece beyin görüntüleme cihazları sayesinde gözlenebilen ahlaki muhakemelerin organik bilgisine de ulaşılmaya çalışılmıştır (Dolan, 1999). Bu tarz nöron temelli araştırmalarda bazı beyin lezyonları ile kişinin ahlaki davranışı ve karar alma mekanizması arasında ki ilişki de incelenmişti (Damasio vd., 1994). Bu çalışmaların sonucunda duygular ve karar verme mekanizması arasında da güçlü ilişkiler tespit edilmiştir. Son zamanlarda hem psikoloji hem de felsefe alanında ki araştırmacılar ahlaki muhakeme konusunda, ahlaki problemlere karşı verilen tepkilerin mantık ve duygu arasındaki bir çatışma durumu

olduğunu düşünmektedirler. (Jonathan Haidt, 1996), sosyobilişsel süreçler ve davranışların otomatikliğini incelediği ki bir çalışmada (Bargh ve Chartrand, 1999) ahlaki muhakemeler hakkında yeni bir model geliştirmiştir (Haidt, 2019). Sosyal-Sezgisel model olarak isimlendirdiği bu modelde, ahlaki muhakemelerin birçoğunun sezgisel süreçler sonucunda oluştuğunu ve ahlaki ikilemlerin bizi, belirli ahlaki davranışları onaylayan veya onaylamayan, iyi veya kötü konusunda anlık kararlar almaya "zorlarmış" gibi çalışan bir sistem olduğunu ileri sürmektedir.

Sosyal sezgisel model ahlaki muhakemeyi bilinçli akıl yürütme olarak değerlendiren, daha çok yaşantı yoluyla kazanılan ve ahlaki problemlerin analizine göre değişebilen rasyonel modellerin (Kohlberg, 1969) karşısında yer almaktadır. Haidt'in başlangıçtaki araştırmaları büyük ölçüde duygulara odaklıydı özellikle nefret gibi kültürel normlar tarafından şekillendirilen duyguların ahlaki muhakeme süreçleri ve ahlak alanında önemli bir etkisi olduğuna inanıyordu (Haidt, Koller ve Dias, 1993). Haidt ve arkadaşları insanların ahlaki ikilemlere deontolojik bir tepki verdiklerinde genellikle ahlaki açıdan kafalarının karışmış olabileceğini ayrıca deontolojik tepkilerin mutlaka Kantçı tepkiler olmayabileceğini (ne pahasına olursa olsun birine zarar vermemek için katı kurallara uymaları gerektiği anlamında), bunun yerine duygu temelli yanıtlar olabileceğini öne sürmüşlerdir. Modelin sezgisel yanı ahlaki muhakeme ve karar almada duyguların rolüne odaklandığından akıl yürütme ve rasyonelliğin bir işlevi olmayan ikincil bir mekanizma olarak çalıştığını düşünmektedirler. Modelin sosyal yanı ise ahlaki muhakemelerin içinde bulunduğumuz sosyal çevre tarafından şekillendirildiğini varsaymaktadır. Özellikle ahlaki muhakemelerimizin diğerleri üzerinde bıraktığı sosyal etki bizlerin ahlaki problemlere yaklaşım şeklimizi etkilemektedir. Ancak bu sosyal boyut ahlaki muhakeme üzerine yapılan araştırmalarda çoğu kez dikkate alınmadı ve bunun sonucunda Haidt'in modeli (Haidt, 2003) 'İkili Ahlaki Yargı Modeli'ne dönüştürüldü (Greene ve Haidt, 2002). Son zamanlarda bu model üzerine yapılan araştırmalarda ahlaki muhakemenin altında yatan bilişsel süreçlerin ve duyguların bu süreçler üzerinde ki etkisi incelenmiştir. Bilinçli akıl yürütmelerin hala ahlaki muhakeme üzerindeki etkileri oldukça önemli kabul edilse de bu çalışmalar sayesinde duyguların ve sezgilerin akıl yürütmeden daha önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Greene ve Haidt, 2002). Bunun yanı sıra fMRI aracılığı ile elde edilen veriler sayesinde ahlaki muhakeme sürecinde hem duygusal hem de bilişsel süreçlerin rol oynadığını biliyoruz. Bazen kişisel ahlaki değerlerin göz ardı edilmesi gereken bir ahlaki ikilem sorunuyla karşılaşıldığında genellikle bu iki bileşen

birbirlerine karşı sürekli bir mücadele içinde olacaktır (Greene, Nystrom, Engell, Darley ve Cohen, 2004).

Ayrıca Mata ve arkadaşları (2020) bir çalışmada ahlaki ikilemlere verilen yanıtların ekstrem değerlerinin de ahlaki yargı üzerinde etkili olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle daha sezgisel olan ve (FOR- Feelings of Rightness) doğruluk inancı daha yüksek olan kişilerin yanıtlarının deontolojik ya da sonuç odaklı olup olmamasına bakılmaksızın daha uçlarda olduğu görülmüştür

2.1.4. Karakter Güçleri ve Erdemler ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Seligman ve Peterson (2004), iyi karakter olarak nitelendirilebilen özelliklerin kategoriler halinde incelenebileceğini ancak bunu yapabilmek, uygun müdahaleler geliştirebilmek ve ölçme araçları oluşturabilmek için kavramsal ve ampirik araçlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Son zamanlarda psikoloji alanında ki gelişimin yönü; psikolojik bozuklukları anlamak, tedavi etmek ve önlemek üzerinedir. Bu amaçla geliştirilmiş sınıflama standartlarından biri Amerikan Psikiyatri Birliği (APA,1994) sponsorluğunda geliştirilen (DSM) ‘Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El kitabı’ ve diğeri Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1990) sponsorluğunda ki (ICD) ‘Bozuklukların Uluslararası Sınıflaması’dır. Bu sınıflama araçları yalnızca birkaç yıl önce imkansız gibi görünen, bir düzine hastalığın etkili tedavisi ve değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu tür genellenebilir ölçütlerin olmadığı zamanlarda ruh sağlığı uzmanları bir bölgede kişiye şizofreni tanısı koyarken başka bir bölgede depresyon tanısı koyabilmekteydi. Neyse ki son zamanlarda ICD ve DSM çeşitli yönlerden geliştirilmiş olsa bile bu dünyanın ancak yarısını etkileyecek bir gelişme olmaktadır. Günümüzde neyin yanlış olduğu ölçülebiliyor olsa da henüz neyin doğru olduğu konusunda ortak bir bakış açısı geliştirilememiştir. Günümüzde Ruh sağlığı uzmanları; ruh sağlığı, iyilik hali ya da iyi oluş gibi kavramlardan hastalığın ya da zorlanmanın olmaması durumunu anlamaktadırlar.

Karakter güçleri kavramı oluşturulurken pozitif psikolojinin ilkelerinden faydalanılmıştır. Bu ilkeler; zayıflıktan ziyade güçlü yanlara odaklanmak, yolunda girmeyen şeyleri değiştirmek yerine kişiye en çok fayda sağlayacak şeyi yeniden inşa etmesinde yardımcı olmak, yalnızca hastalıklı ve stresli durumlarla mücadele eden insanların yaralarını sarmaktan daha fazla normal kabul edilen kişilerin yaşamlarından maksimum fayda elde etmelerini sağlamaktır. Psikolojinin tarih boyunca hastalıklı

durumlara daha fazla odaklanmış olması anlaşılabilir bir durumdur bunun yanı sıra psikolojik çözüme ihtiyaç duyan problemler her daim var olacaktır. Yine de bu durum her ne kadar kaçınılmaz olsa da kişinin potansiyelini en yüksek düzeyde kullanması yönünde teşvik eden ruh sağlığı uzmanlarının hastalık ve belirti odaklı bakış açılarını değiştirmeleri çağdaş dünyanın en önemli ihtiyaçlarından birisi gibi görünmektedir.

Karakter güçleri kavramının oluşturulmasında faydalanan bir diğer bilim dalı ise felsefedir. Unutulmamalıdır ki tarihin en eski Yunan filozofları ‘ Bir kişi için en iyi olan nedir’ sorusunun önemine vurgu yapan ilk kişilerden biridir. Bu felsefi bakış açısı onlara karakter ve bazı erdem değerlerini birincil elden sorgulama imkanı tanımıştır. Socrates, Plato, Aristotle, Augustine, Aquinas ve diğerleri, birini iyi bir insan yapan karakter özellikleri doğrultusunda bazı erdem değerleri geliştirmişlerdir.

2.1.4.1. Linnaean’ın Türler Sınıflaması

Karakter güçlerinin hiyerarşik sınıflaması, Linnaean’ın türler sınıflaması örnek alınarak oluşturulmuştur. Linnaean türleri; somut ve özel türlerden (bireysel organizma), daha soyut ve genel (popülasyon, alt türler, türler, familya, sınıf, soy) olana doğru sınıflandırmıştır. Karakter güçleri bu doğrultuda üç kavramsal seviyede incelenmiştir:

1. Erdemler; ahlak filozofları ve din düşünürleri tarafından karakterin çekirdek boyutu olarak ele almışlardır. Bu erdemler; bilgelik, cesaret, insaniyet, adalet, aşkınlık ve ölçülülük olarak kabul edilmiştir. Erdemlerin 6 genel kategori halinde ele alınabilmesi tarihsel çalışmalar sayesinde mümkün olmuştur. Seligman(2004), bu erdem boyutlarının evrensel olduğunu ve yalnızca bu özellikleri sürdürebilen türlerin günümüze ulaşmış olabileceğini öne sürmektedir. Bir kişinin iyi erdemli olarak kabul edilebilmesi için bu altı genel erdem boyutunun her birinden ortalamanın üzerinde bir değere sahip olması gerektiği düşünülmektedir.
2. Karakter güçleri; erdemleri tanımlayan, psikolojik bileşenler, süreçler veya mekanizmalardır. Bir başka ifade ile; erdemlerden birini ya da birkaçını davranışsal yolla ifade etmeye yarayan araçlardır. Örneğin bilgelik erdemine; yaratıcılık, merak, öğrenme aşkı, açık fikirlilik ve perspektif olarak adlandırılan büyük resmi görebilme güçleri sayesinde ulaşılmaktadır. Her ne kadar bu güçleri oluşturan bilgilerin edinim şekli benzer olsa da kendi içlerinde oldukça farklı

yönleri de bulunmaktadır. Bir birey tüm erdem değerlerini aynı anda nadiren sergileme imkanına sahip olsa da tüm değerlerin herkeste ve her yerde görülebileceği yani evrensel olduğu bilinmektedir. Yine de bir erdem boyutundan bir ya da birkaç karakter gücünü sergileyen bireyin iyi bir karaktere sahip olduğu söylenilebilir. Karakter güçleri sınıflanması; cesaret, kibarlık ve umut gibi 24 farklı olumlu özellikten oluşmaktadır.

3. Durumsal temalar: Kişiler belirli durumlarda belirli karakter özelliklerini gösterme eğilimindedir. Bu temalar genelde kurumsal organizasyonlar çerçevesinde gerçekleşmektedir örneğin; Gallup organizasyonu, işyerinde mükemmeliyetçilik ile ilgili yüzlerce tema belirlemiştir ve bunlardan 34 tanesi özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde yaygın olarak kabul görmektedir (Buckingham ve Clifton, 2001). Gallup organizasyonunun durumsal çalışma temalarından bazıları; empati (başkalarının ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma), kapsayıcılık (diğer kişileri grubun bir parçası gibi hissettirme), ve olumluluk (insanlarda ve durumlarda iyi olanı görebilme) şeklindedir.

Kavramsal düzeyde ele alındığında karakter güçleri ve temalar arasında ki fark daha belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Öncelikle temalar özel durumlara dayanmaktadır. Örneğin iş temaları ve aile temaları belli oranda birbiriyle örtüşse bile aynı zamanda birçok yönden de farklılaşmaktadır. Bir kişi hem iş yerinde hem de evde rekabetçi davranabilir ancak bu davranış her iki durumda da farklı şekilde gerçekleşecektir. Sonuç olarak karakter güçlerinin, soyut özellikler taşıyan ahlaki erdemler ve somut özellikler taşıyan temalar arasında dengeleyici bir rolü olduğunu söylenilebilir.

2.1.4.2. Karakter Güçleri Belirleme Kriterleri

Hangi karakter özelliklerinin karakter gücü olarak sınıflanabileceği belirlenirken 10 ölçüt kullanılmıştır. Bu ölçütler sırası ile ele alınmıştır:

1. Karakter gücü bir kişinin kendisinin ya da bir başkasının daha iyi bir hayat yaşamasına katkıda bulunmalıdır. Bu katkı ‘Keşke..... daha çok zaman harcasaydım’ sorusuna verilen yanıttır. Bu soruya verdiğiniz cevap keşke daha çok dondurma yeseydim ise bu yalnızca eğlenceyi ifade eder ancak cevabınız ‘Keşke dünyada bir şeyleri değiştirmek için daha çok zaman harcasaydım’ ise, bunun bir karakter gücü olduğu sonucu çıkarılabilir. Genel anlamda güçler ve

değerler bir kişinin zorluklarla nasıl başa çıktığına göre belirlense de karakter güçleri bir kişinin potansiyelini en yüksek seviyede kullanma durumuna odaklanmıştır.

2. Karakter güçlerinin her zaman arzu edilebilir bir sonuç ortaya çıkarması değil, daha çok karakter gücünün kendi içinde ahlaki bir değer taşıyor olması gerekir. Bir gücün yalnızca toplum tarafından onaylanan olumlu çıktılara sahip olması gerektiği düşünüldüğünde karakter güçleri kavramı yanlış yorumlanmış olacaktır. Karakter güçleri bu yorumun aksine, zorunda olduğu, cezadan kaçınıldığı ya da sonucunda bir ödül beklentisi ile gerçekleştirilen bir eylem değil ne olursa olsun bir başkasının tam olma halini destekler nitelikte bir eylemdir.
3. Karakter güçlerini sergileyen bir kişi erdemli davranışı sonucunda diğer insanların da fayda görmesine yardımcı olur. Oyun kuramına göre bu ölçüte kazan-kazan durumu da denilebilmektedir (Wright, 1999).
4. Bir gücün değilinin değil yine pozitif özellikler taşıyorsa bu bir karakter gücüdür örneğin açsözlülüğün karşısı nezaket olabilirken, nezaketin karşılığı kabalıktır o halde açsözlülük bir karakter gücü sayılamaz.
5. Bir karakter gücü kişinin düşünceleri, duyguları ve davranışları aracılığı ile ifade edilebilir olmalıdır. Karakter güçleri tonik ve fazik olma durumlarına göre de farklılık gösterirler örneğin nezaket veya mizah kendisini her ortamda gösterebileceği için tonik sayılırken cesaret fazik, yani duruma bağlı bir özelliktir. Market kasasında sıra beklerken cesaret erdemini göstermek için bir sebebe ihtiyacınız vardır ancak mizah erdemini belli bir nedene bağlı olmaksızın sergileyebilirsiniz.
6. Karakter güçleri sınıflamada ki diğer olumlu güçlerden farklılaşsa da yine de birbirlerinden ayrı düşünülemezler. Örneğin merak ve öğrenme aşkı güçleri birbirlerinden farklı gibi görünseler de özellikle öğrenme aşkında olan bilginin edinilmesi için sistematik bir yolu izlemek olsa da merak da bu bileşen yoktur yine de öğrenme aşkı gücüne sahip olan bir bireyin merak gücüne de sahip olması beklenmektedir.
7. Karakter güçleri kültür tarafından belirli manevi değerler yüklenmiş; şarkılar, masallar, destanlar, özlü sözler şeklinde somutlaştırılabilir.
8. Seligman ve Peterson (2004), bu kriterin diğer tüm karakter güçlerine genellenebilir bir nitelikte olmadığını düşünseler de dâhilerin sahip olduğu güçlerin de karakter gücü olarak kabul edilebileceği öne sürülmüştür. Bu konu

özellikle Gardner'ın çoklu zeka kuramı üzerine temellendirilmiştir. Gardner kuramında bazı çocukların daha erken yaşta bile diğer çocuklara oranla belirli alanlarda(müzik, sosyal iletişim, öze dönük farkındalık, matematik, edebiyat, akrobasi) daha az çaba ile daha başarılı olabildikleri öne sürülmektedir. Bu konuda verilebilecek bir örnek ise daha 9 yaşlarındayken anne ve babasının arasında bir sorun olduğunu hisseden ve bunu çözmek adına bir hak kütüphanesinden ödünç aldığı çift terapisi kitabı ile ebeveynleri arasındaki sorunların çözümünde onlara yardımcı olan, birbirleri ile daha açık, doğrudan ve sağlıklı bir iletişim kurmalarına yardım eden genç kızda olan 'sosyal zeka 'gücüdür.

9. Bir önceki maddenin aksine bazı güçler de her insanda olmaması ile karakter gücü olma niteliği elde etmişlerdir. DSM'nin eksen 2 boyutunda ele alınan kişilik bozukluklarında bazı kişilerin tedavi edilemez, toplumdan sapma gösteren karakter yapıları olduğu kabul edilmiştir. Ancak Seligman ve Peterson (2004), bu durumu nörolojik bir bozulmadan ziyade o kişiyi diğerlerinden ayıran, biricik yapan karakter özelliği olarak görmüşlerdir. Bir örnek verecek olursak; her insan da merak gücünün olmadığını, sevmeye ve sevilme konusunda çok da başarılı sonuçlar elde edemediğini biliyoruz bu kişilerin geliştirilebilir güçleri de işte tam da bu alanlar olmaktadır.
10. Gençler ve çocuklar için verilen kursların sonuçlarında bu kişilerin olumlu özellikler kazanması beklenir örneğin küçükler ligi beysbol takımları, işbirliği içinde çalışma gücünü, meditasyon grupları maneviyatı ve lise öğrenci konseyleri liderlik gücünün gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle Erikson (1963)'ın bir önerisine göre güçler ve erdemler tatminkar sonuçları nedeniyle toplum tarafından pekiştirilir ve sürdürülmesi sağlanır.

2.1.4.3. Karakter Güçleri Sınıflaması

Karakter güçleri 6 genel erdem boyutundan oluşmaktadır. Toplamda 24 karakter gücü bulunmaktadır. Bu kısımda tüm boyutlar ve karakter güçleri açıklamaları ile ele alınacaktır.

1-Bilgelik: Bilginin edinilmesini ve kullanılmasını gerektiren bilişsel seviyedeki güçlerdir. Alt boyutlarını ise; yaratıcılık, merak, açık fikirlilik, öğrenme aşkı ve bakış açısı alma oluşturmaktadır.

Yaratıcılık (orijinal ve marifetli olma): Bir şeyleri yapma ve kavramsallaştırmanın daha yeni daha üretken yollarını aramak, yalnızca bununla sınırlandırılmasa da sanatsal başarıyı da içermektedir.

Merak (ilgili olma, yenilik peşinde olma, yeni deneyimlere açık olma): Günlük yaşam olayları arasında ilgisini çeken bir konunun peşine düşmek, yeni keşiflere karşı ilgili olmak.

Açık fikirlilik (yapıcı eleştiride bulunma, kritik düşünebilme): Bir şeyleri hakkında düşünmek ve sonuç odaklı olmadan süreci tüm yönleri ile nesnel bir şekilde ele alabilmektir.

Öğrenme aşkı: Yeni beceri, konu ve bilgi alanlarında uzmanlaşmadır. Merak gücüne benzer özellikler taşısa da onu daha da ileri götürmekte ve bilginin sistematik olarak ulaşılması eğilimi taşımaktadır.

Bakış açısı alma (Çok yönlü düşünebilme): Dünyaya bir başkasının baktığı pencereden bakabilmek, onun anlayış ve kavrayış şeklinin farkında olabilmektir.

2- Cesaret: İçsel ve dışsal zorlantı durumlarıyla başa çıkma süreçlerinde kullanılan duygusal güçleri içerir. Alt boyutlarını ise; cesur yüreklilik, sebat, dürüstlük, ve yaşama gücü oluşturmaktadır.

Cesur yüreklilik: Olası bir tehdit içeren, zorlu, stresli ya da acı verici durumlar karşısında korkusuz olmak. Karşı çıkan birileri olsa bile doğru olduğuna inandığı bir sebep uğruna sessiz kalmama ve uğruna savaş verebilme gücüdür. Fiziksel cesareti içerse de bununla sınırlı tutulmamalıdır.

Sebat(Azim): Başladığı bir işi bitirmek, hedefine ulaşmak için engeller bulunsa bile yine de yılmamak ve devam etmek, bir işi tamamlamaktan zevk duymak.

Dürüstlük: Samimi bir şekilde gerçeği söylemek, başkalarına ve kendisine karşı doğrucu olmak.

Yaşama gücü(*Canlılık, yaşam coşkusu*): Hayata karşı heyecan duymak, enerji dolu hissetmek, bir işi gönülsüz ya da yarım yamalak yapmamak, hayatın içindeki maceraları görmeye ve yaşamaya eğilimli olmak.

3-İnsanlık: Diğer kişilerle birlikte olma, hissetme, düşünme ve onlara karşı dost canlısı olma durumlarını içeren kişilerarası güçlerdir. Alt boyutlarını ise; sevgi, kibarlık, ve sosyal zeka oluşturmaktadır.

Sevgi: Başkaları ile özellikle paylaşımda olunan kişilerle olan yakın ilişkilere değer vermek, insanlara karşı şefkatli olmak.

Kibarlık(cömertlik, manevi ilgi, şefkat, koşulsuz sevgi): Başkalarına iyilik yapma, yardımcı olma ve onlarla ilgilenme, bakımlarını üstlenme ve yardımcı olma gücüdür.

Sosyal Zeka(duygusal zeka, kişisel zeka): Kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olmak, farklı sosyal durumlarda nasıl daha uygun davranabileceğini bilmek, insanları neyin harekete geçirdiğini bir başka deyişle insanların davranışlarının ardında yatan motivasyonu bilmek.

4-Adalet: Sağlıklı bir toplumsal yaşamı desteklemek amacı güden sivil güçlerdir. Alt boyutlarını ise; Vatandaşlık, yansızlık ve liderlik güçleri oluşturmaktadır.

Takım çalışmasına yatkınlık (sosyal sorumluluk, bağlılık): Bir grup ya da takımın üyesi olarak iyi işler başarmak, gruba karşı sadık olmak.

Yansızlık: Tüm insanlara karşı ayırım gözetmeksizin adaletli davranmak, başkalarına karşı davranışlarının yönünü belirlerken duygularına kapılmadan önyargısız davranabilme, herkese eşit fırsat tanıma anlamına gelmektedir.

Liderlik: Ait olduğu gruptaki kişilerin işlerini tamamlamaları için onları cesarelendirme, ve aynı zamanda gruptaki kişiler ile iyi ilişkilerinin olması, grup aktivitelerini organize etme ve devamında ki süreçleri takip etme.

5.Ölçülülük: Dengeli olmak, aşırı uçlardan uzak olmak anlamına gelen güçlerdir. Alt boyutlarını ise; affetme, alçak gönüllük, sağduyu ve öz düzenleme oluşturmaktadır.

Affetme: Yanlış yapan kişileri affetme, diğerlerini eksiklikleri ile kabul etme, intikam duygusu gütmeme ve insanlara ikinci bir şans vermeye eğilimli olma.

Alçak gönüllülük: Mütevazı olma, sürekli kendi başarıları hakkında konuşma ve düşünme eğiliminde olmama, kendi başarılarından kendisi değil de çevresinin konuşmasına fırsat tanıma.

Sağduyu: Gereksiz yere risk almama, seçim yaparken ehemmiyetli davranma, sonradan pişman olacağı bir şey söylememe ya da yapmama anlamına gelmektedir.

Öz düzenleme: Kişinin ne hissettiğini ya da ne yaptığını kontrol edebilmesi, öz disiplini sağlayabilmesi, istek ve duygularının yoğunluğunu kontrol edebilme.

6- Aşknlık: Evren ile daha derin ve anlamlı bağlar kurmak anlamına gelen güçleri içermektedir. Alt boyutları ise; güzelliğin ve mükemmelliğin takdiri (estetik), şükür, umut, mizah ve maneviyattır.

Estetik: Sanattan doğaya, matematikten bilime hayatın tüm alanlarında güzel olanı fark etme ve hayranlık duyma.

Şükür: Başına gelen güzel şeylerin farkında olma ve bunları takdir etme, günün belli zamanlarını şükranlarını iletmek için harcama.

Umut: Gelecekte en iyisini isteme ve buna ulaşmak için çabalama, güzel şeylerin olacağına inanma.

Mizah: Başkalarına şaka yolu ile takılmaktan ve onları güldürmekten hoşlanma, eğlenceli ve komik şakalar yapmak, olayların olumlu yanını görme eğiliminde olmak.

Maneviyat: Hayatın anlamı ve amacı hakkında sorgulamalar yapmak, bu konularda düşünmekten hoşlanmak.

2.1.5. Olumlu Sosyal Davranışlar ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Son yıllarda Olumlu Sosyal Davranışlar üzerinde yapılan araştırmaların sayısı gittikçe artıyor olsa da hala bu kavram hakkında yapılan kuramsal çalışmaların yetersiz olduğu bilinmektedir (Eisenberg, 1998). Çeşitli araştırmacılar elde edilen araştırma bulgularının kullanımı ile ilgili birçok model önerisinde bulunmuşlardır (Eisenberg, 1986 ve Piliavin, 1981). Ancak hiçbir model ya da kuram ‘Olumlu Sosyal Davranışlar’ın anlaşılır kılınması ve ilişkili olduğu diğer kavramlarla birlikte ele alınabilecek düzeye ulaşamamıştır.

Bu doğrultuda sosyal psikoloji, klinik psikoloji ve gelişim psikolojisi alanında çalışan birçok araştırmacı olumlu sosyal davranışlar ile ilişkili olabilecek; karakter özellikleri ve sosyalleşme gibi konularda ulaştıkları sonuçlar ile olumlu sosyal davranışlara ilişkin anlayışa katkı sağlamışlardır. Eisenberg (1986), bu amaç doğrultusunda bir model

geliştirmiştir. Bu çok boyutlu model, yetişkin ve çocukların olumlu sosyal davranışlarını etkileyen; gelişimsel ve sosyal değişkenlere ilişkin açıklamalar sağlamaktadır.

2.1.5.1. Eisenberg'in Çok Boyutlu Modeli

Eisenberg, olumlu sosyal davranışları, birçok bireysel ve durumsal değişkenin bir sonucu olarak kabul etmiştir. Eisenberg, modelinde; çocukların olumlu sosyal davranış olarak nitelenebilecek tepkilerine ilişkin bazı kişilik, sosyalleşme ve durumsal faktörlerin yanı sıra bilişsel ve duygusal süreçlere de odaklanmıştır. Sosyalleşme süreçlerinin bireyin sosyo-bilişsel gelişim seviyesini etkilediğini öne sürmektedir. Ayrıca sosyo-bilişsel gelişimi, bir başkasının bakış açısını alabilme ve ahlaki akıl yürütme becerisi gibi sosyal fenomenlerin yorumlanması ve anlaşılmasında kullanılan bilişsel becerilerin gelişimi olarak tanımlamaktadır.

Eisenberg (1986)'e göre, biyolojik faktörler çocuğun hem karakter özelliklerini (sosyo-bilişsel gelişim, sosyalleşme, empati vb.) hem de sosyalleşme deneyimlerini etkilemektedir. Örneğin çocuğun kişiliğinin biyolojik yönü olan mizaç, çocuğun diğerleri ile ortak alanı olan sosyal dünyasına ilişkin tepkilerini etkilemektedir. Ayrıca bir çocuğun sosyal durumlara ilişkin doğrudan tepkisi bir başka çocuğun davranışlarına da yön verebilmektedir. Tüm bu faktörler birlikte ele alındığında sosyal durumların karakteristik özelliklerinin, çocuğun başkasının ihtiyacına ilişkin vereceği tepkiyi şekillendirebileceği söylenebilmektedir. Örneğin perspektif alma becerisi sayesinde bir birey diğerinin sözlü veya sözsüz mesajlarının ne derece farkında olduğunu görebilmekteyiz.

2.1.5.2. Olumlu Sosyal Davranışlar ve Alt Boyutları

Bu konuda yapılan önceki araştırmalar doğrultusunda, olumlu sosyal davranışların 6 farklı alt başlıkta incelendiği görülmektedir. Bunlar; özgeci, *itaatkar*, *duygusal*, *kamusal*, *acil durumlar* ve *gizli* olumlu sosyal davranışlardır. Her bir alt boyut bir sonraki bölümde ayrıntıları ile ele alınacaktır.

Özgeci :

Özgeci olumlu sosyal davranışlar, öncelikle bir başkasının iyi oluş ve refahının düşünülerek yapıldığı gönüllü yardım davranışları olarak tanımlanmaktadır. Özgeciliğin birincil motivasyonu genellikle içselleştirilmiş yardım etme davranışı ve başkalarına duyulan sempati duygusudur (Eisenberg & Fabes, 1998). Bunun yanı sıra yardım eden

kişi öncelikle bir diğerrinin iyi oluşu ile ilgilendiğı için yardım eden kişinin zarar görme olasılığı bulunmaktadır. Araştırmacılar hangi davranışların özgeci davranış olacağına karar verebilmek için 3 kriter belirlemişlerdir (Batson1991). Bu doğrultuda öncelikle genetik yolla aktarılan sempatinin evrimsel bakış açısına göre özgeci davranışları sergilemede en temel kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Matthews, vd. 1981). Bir diğeri ise; boylamsal çalışmalar sonucunda elde edilen özgeci davranışların çocukluk ve ergenlik döneminde de sergilenme eğilimi olduğu (Davis ve Franzoi, 1994; Eisenberg, 1999) ve son olarak ise bazı kişilik değişkenleri ile olumlu sosyal davranışlara sahip olma arasında istatistiksel açıdan olumlu ve güçlü bir ilişki saptanmıştır. (Carlo, vd., 1991).

Daha önce bahsedildiğı gibi özgeci eylemlerin iki ana motivasyonu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra; Empati ise başkasının duygusal durumu ile ilintili gösterilen duygusal tepki olarak tanımlanmaktadır. Bazı kuramcılar ‘Empatinin, bir başkasının duygusal durumunun anlamlandırılması ve sonucunda o kişiye karşı hissedilen üzüntü ve endişe yaşama durumu anlamına gelen, ‘Sempati’ üzerinde yönlendirici etkisi olduğunu öne sürmektedirler (Eisenberg ve Fabes, 1998). Bazı araştırmacılar ise ‘Sempati’ duygusu yaşayan kişilerin bir başkasının acılarını hafifletme amacı taşıdıklarını ancak davranışlarının sonucunda sempati duyan kişinin acı çeken kişinin üzüntüsünü içselleştirme ve kişisel stres yaşama ihtimali olduğunu da belirtmişlerdir (Batson, Hoffman, 1991). Bazı araştırmacılar ise; sempatinin özgeci eylemler ile, kişisel stresin ise egoistik tepkiler ile ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Sempati ve özgecil eylemlere ilişkili diğerr değişken ise; bir başkasının bakış açısını alma eğilimidir. (Bazen empatik doğrulama olarak da adlandırılır) Perspektif almanın olumlu sosyal davranış sergileme ve sempati duygusunu destekleyici etkisi bulunmaktadır (Davis, 1983 ve Iannotti, 1985).

Bazı kuramcılara göre özgeci eylemlerin ana motivasyonlarından bir diğeri olan içselleştirilmiş ilkeleri sergileyen kişilerin yüksek seviyede ahlaki muhakeme seviyesinde oldukları ve diğerr ergenlere oranla bilişsel gelişim seviyelerin de daha ileri de olduğu ileri sürölmektedir (Carlo, vd. 1992). Çünkü bu içselleştirilmiş ilkeler genellikle bireyin benlik kavramı haline dönüşmektedir. Ayrıca, yüksek düzeyde ahlaki muhakeme sergileyen bireyler, prensiplerine uyma konusunda bir sorumluluk duygusu edindikleri için, yargıları ile tutarlı davranışlarda bulunmaları muhtemeldir (Kohlberg ve Candee, 1984). Bunun yanı sıra dişsal motivasyonlardan daha az düzeyde etkilenmektedirler (Rholes ve Bailey, 1983). Bunlara ek olarak bazı araştırmacılar; olumlu sosyal davranışlar toplum yararına gerçekeştirilen sosyal sorumluluklar ile de ilişkili bulunmuştur.

İtaatkar:

İtaatkar olumlu sosyal davranışlar sözel ya da sözel olmayan talepler doğrultusunda bir başkasına yapılan yardım eylemleri olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg, 1981). İtaatkar yardım davranışlarının sıklığı, gelişigüzel yapılan yardım davranışlarına göre daha yüksektir ve ergenlere oranla çocuklarda daha çok görülür. Çocuklar; özellikle itaat davranışı yüksek erkek çocuklarının yetişkinlerden yardım isteme olasılıkları daha yüksek, oyuncakları ellerinden alındığında onları savunma olasılıkları ve akranlarının olumlu sosyal davranış taleplerine daha düşük olasılıkla olumlu yanıt verdikleri görülmüştür (Eisenberg, 1981). Ayrıca öğretmenlerin; olumlu sosyal yardım taleplerine daha yapıcı yanıt veren erkeklerden ziyade kız çocuklarını daha olumlu değerlendirme eğilimindedirler. Bilinenin aksine itaatkar toplum yanlısı davranışlar yalnızca okul öncesi dönemdeki çocuklar ile sınırlı değildir, ortaokul öğrencilerinin de itaatkar toplum yanlısı davranış gösterme eğilimi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Eisenberg ve Fabes, 1998). Bu konuda daha ileri yaş grubundaki kişilerin itaatkar olumlu sosyal davranışlara eğilimleri üzerinde yeterli araştırma yapılmadığı görülmektedir. Kavramsal olarak itaatkar olumlu sosyal davranış gösterme eğilimi yüksek olan kişilerin, ahlaki gelişimin ilk basamağı olan ‘itaat ve ceza’ eğilimi düzeyinde olmaları ve bakış açısı alma, sempati ya da daha ileri düzeyde ahlaki muhakeme düzeyi ile ilişkili olmadıkları düşünülmektedir.

Duygusal :

Duygusal olumlu sosyal davranışlar bizi duygusal olarak etkileyen durumların sonucunda ortaya çıkan yardım etme davranışlarıdır. Bu tür yardım etme durumları büyük oranda duygusal çıktılardan etkilenebilmektedir. Örneğin, düşerek kolunu ya da bacağını yaralamış ve bunun sonucu olarak da ağlayan ve yardıma muhtaç görünen bir ergen, yine aynı şekilde düşmüş ama belirgin bir yarası olmayan ve duygusal bir tepki vermeyen bir başka ergene göre dışarıdan bakıldığında daha duygusal yaklaşma eğilimi yüksektir. Bir grup faktör (yardıma ihtiyacı olan kişi ile yakınlık derecesi, benzer bir duruma şahsen maruz kalmış olma) ,duygusal kışkırtılma durumunun seviyesini etkileyebilmektedir. Ayrıca algılanan duygusal kışkırtılma durumu da gözlemcinin duygusal tepkisini etkileyebilmektedir. Bazı bireyler duygusallığı yüksek durumlarla karşı karşıya kaldıklarında aşırı uyarılma ya da endişe tepkisi gösterebilirken bazıları ise sempati davranışı ile karşılık verebilmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1998; Hoffman, 1982). Bu duygusal tepkiler, bireyin duygu düzenleme becerileri ve algılanan bencillik durumlarına bağlı olabilmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1998). Genel olarak duygusal olumlu sosyal

yanıtların, sempati davranışı, başkasının bakış açısını alabilme, ahlaki akıl yürütmede empatinin işlevi ile ilişkili olması beklenmektedir (Bryant, 1982 ve Carlo, 1991).

Kamusal :

Kamusal olumlu sosyal davranışlar bir başkasının ya da bir kalabalığın önünde daha sık gerçekleşebilmektedir. Eylemi gerçekleştiren kişi diğerlerinin saygısını onayını kazanma ve öz saygısını artırma beklentisi içerisinde. Olumlu sosyal davranışlar arasında en genel manipüle edilebilen davranış kamusal olumlu sosyal davranıştır çünkü genellikle kalabalığın beklentisine göre davranışta değişim olabilmekte ve bir kararlılıktan bahsedilememektedir (Buhrmester, vd., 1992). Bazı araştırmacılar başkalarının gözünün önünde gerçekleştirilen yardım davranışlarının motivasyonunun içsel yönelimli olabileceğini ileri sürmektedir ve yine benzer şekilde bazı araştırma sonuçları doğrultusunda olumlu sosyal davranışların doğası gereği sosyal onaylanma beklentisi içermemesi gerektiği belirtilmiştir (Schroeder, vd., 1995). Tüm bunlara rağmen kamusal olumlu sosyal davranışlar genellikle kalabalık bir seyirci topluluğu önünde sergilenmektedir çünkü yetişkinler onaylanma kaygısı güdebilmektedirler. Bu nedenle kamusal olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki gelişimin 3. Aşaması olan kişiler arası uyum evresi arasında olumlu bir ilişki ve kamusal olumlu sosyal davranışlar ile yüksek düzey ahlaki muhakeme becerisi arasında negatif bir ilişki olabileceği düşünülmektedir.

Gizli ve Acil Durumlar:

3 farklı pilot çalışmadan elde edilen keşfedici faktör analizleri sonuçlarına dayanarak, kamusal olumlu sosyal davranışlar alt boyutunun faktör yüklerini kamusal ve gizli olumlu sosyal davranışların oluşturduğu görülmektedir. Gizli olumlu sosyal davranışlar, kimin yardım ettiği bilgisi olmadan yapılan yardım davranışları olarak tanımlanmakta iken kamusal olumlu sosyal davranışları ise başkalarının gözü önünde gerçekleştirilen yardım davranışları olarak tanımlanmaktadır. Ek olarak, duygusal olumlu sosyal davranışlar alt boyutunun faktöre yüklerinin, acil durumlar ve duygusal olumlu sosyal davranışlar olduğu görülmüştür. Kriz veya acil durumlarda yardım etme ile duygusal uyaran ipuçları içeren durumlar (yani, duygusal olumlu sosyal davranışlar) arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında öncelikli olarak ahlaki muhakeme becerisine yönelik yurtdışında ve yurtiçinde yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Yurtdışında ahlaki muhakeme becerisi ile ilgili çalışmalarda bir artış gözlenmiş ve ilgili çalışmalar tarih sırasına göre özetlenmiştir.

2.2.1. Ahlaki Muhakeme Becerisi ile İlgili Araştırmalar

Üniversite eğitimi almış olmanın ahlaki muhakeme gücünde bir artışa neden olup olmadığının incelendiği bir çalışmada yaş düzeyi, sosyalleşme, ahlaki muhakemeye ilişkin bilgi düzeyi, genel kavrayış düzeyi ve entelektüel uyarımın bu ilişkideki etkileri de analiz edilmiştir (Rest,1988)

Zarar verici eylemler ve ihmallere yönelik yapılan ahlaki muhakemelerin sosyal roller tarafından ne düzeyde etkilendiğinin incelendiği bir çalışmada ise katılımcılardan iki farklı özelliğe sahip grupları belirli durumlar açısından ahlakilik düzeylerine göre yorumlamaları istenmiştir. Bu amaçla dost-yabancı ya da hiyerarşik açıdan üstün olan-eşit olan gibi durumlar oluşturulmuştur. Bu belirli aktör ve gözlemci kavramları Hamilton ve Sanders tarafından literatüre kazandırılmıştır. Katılımcılara örneğin kasıtlı olarak gerçeği saklama konusunda hangi gözlemciyi ahlaki açıdan daha haklı görürdün sorusu sorulmuştur. Bu muhakemelerin ilişkinin düzeyine göre değiştiği görülmüştür, ayrıca düşük sorumluluk gerektiren durumlarda iki rol arasındaki ahlaki muhakeme derecesinde daha büyük bir fark görülürken daha çok sorumluluk gerektiren, zararın çok olduğu durumlarda farklılığın daha az olduğu görülmüştür (Haidt, ve Baron, 1996).

Çınar (2006), üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri, bunları etkileyen faktörler ve üniversite öğrencilerinin, ahlaki yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında fark olup olmadığının incelendiği yüksek lisans tez çalışmasında, annenin okuryazar veya ilkokul mezunu olması, Kendini Gerçekleştirme Puanında düşük kategoride bulunma ve erkeklerin, Ahlaki Yargı Yeteneği Puanına göre geleneksel gruba girmede risk faktörleri olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin, Kişisel Yönelim Envanterinin, Zamanı İyi Kullanma ve Desteği İçten Alma Düzeyleri Alt Ölçekleri Puanlarına göre Ahlaki Yargı Yeteneği Puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu; birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, Ahlaki Yargı Yeteneği Puanları arasında ise, anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur (Çınar, 2006)

İklim değişikliğine yönelik ahlaki yargıların araştırıldığı bir çalışmada son zamanlarda hem davranışsal hem de bilişsel açıdan iklim değişikliğinin tam olarak tanımlanamadığı, ahlaki açıdan değerlendirilmesinin çok kolay bir olgu olmadığı probleminden yola çıkılmıştır. Ayrıca diğer acil eylemlerden ziyade iklim değişikliğinin zamana yayılmış olması gibi etkenler bu konuda motivasyonun düşük olmasına neden olabileceği düşünülmüştür. Bu amaçla iklim değişikliği konusunda ahlaki muhakemeler açısından neden başarılı olunamadığının 6 nedeni incelenmiş ve bunlara cevap aranmaya çalışılmıştır (Markowitz, 2012).

İngiltere’de ortaokul öğrencilerinin ahlak ve karakter gelişiminin incelendiği bir çalışmada 14-15 yaş arasındaki 4053 öğrenciye ergenler için ahlaki ikilem öyküleri içeren bir ölçek uygulanmıştır. Veriler Şubat 2013 ve Haziran 2014 yılları arasında 33 Birleşik Krallık okulunda gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar Amerika örneklemini ile karşılaştırıldığında, İngiltere’de ki öğrencilerin arkadaşlarına sadakat, duygusal bağlılık ve kendi çıkarını düşünme boyutlarında ortalama ve daha düşük değerler aldığı görülmektedir. Cesaret ile ilişkilendirilen ikilem öyküsünden alınan puan ile öz disiplin arasında olumlu yüksek, dürüstlük ile yüksek ve ters yönlü bir ilişki gözlenmiştir. Sonuç olarak ahlaki gelişmişlik kadın olmakla, bir dini inanışa sahip olmakla ve müfredat dışında aktif eylemlerde bulunmakla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca farklı okullardan geliyor olmak da ahlaki gelişmişliği etkilemektedir. Ancak özel okul, devlet okulu dini ve askeri okul türleri ile öğrenci skorları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Walker, 2017)

Bir başka çalışmada ise Facebook üzerinden birilerine kaba söylemlerde bulunma ve ahlaki yargı arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz, Avustralya’nın aslında var olmadığını iddia eden herkese açık bir paylaşım yapılan negatif ve saldırgan yorumlardan oluşmaktadır. Kendisini milleti ile özdeşleştiren kişilerin bu paylaşımı bir tehdit olarak algıladıkları görülmüştür. Sonuç olarak, paylaşım oldukça büyük sayıda kaba söylem içeren yorum yapılmıştır. Veriler nitel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir (Paylaşım yalnızca bir ay boyunca aktif durumda kalmıştır). Bulgular, kişilerin paylaşımın uygunsuzluğuna ilişkin yargılarını ifade etmek amacıyla 4 ana strateji kullandıklarını tespit etmiştir. Bu stratejiler, paylaşımı yapanın zihinsel becerilerine, ulusal kimliğine saldırı ve ölüm tehditlerinde bulunma gibi geniş bir aralıkta incelenebilmektedir. Bu araştırmanın amacı çevrimiçi saldırganlıkta muhakeme becerisinin incelenmesini amaçlamaktadır (Sinkeviciute, 2018)

Malezya’da ki Müslümanların ahlaki yargılarının incelendiği bir araştırmada, dindarlığın derecesinin iş ortamında ki etik dışı olarak değerlendirilen davranışları yordama konusunda önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Malay toplumu arasında en güçlü değerlerin geleneklere bağlı olmak ve öz saygı olduğu görülmüştür. Toplum tarafından kabul edilmeyen dini davranışlarını gizleme eğilimindeler örneğin günde 5 vakit namaz kılmadıklarını ya da güçlü bir dini bağlılıkları olmadığını itiraf etmektense gizlemeyi tercih etmektedirler. İngiliz sömürgeciliğinden etkilenen Malay toplumunun büyük bir kesimi İslami değerlerle bağdaşmayan bazı iş ahlaki normlarına uyum göstermektedirler (faiz içeren işlemler gibi). Bunun yanı sıra hala halkın büyük bir kesiminin dini değerlerle uyuşmayan davranışları desteklemedikleri görülmüştür. Örneğin son yıllarda açılan iki fabrika domuz eti kullanarak sosis ürettiği gerekçesiyle kapatılmıştır. Araştırmanın çoğunluğunu orta yaş grubu Müslümanlar oluşturduğundan daha genç neslin iş ahlaki oluşturmada İslami değerlere bağlılığının değerlendirilmesi konusunda daha fazla çalışma yapılmalıdır (Muhammad, 2019).

İnsanların genelde dezavantajlı gruplara yardım etme isteğinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bu olguyu deneysel bir araştırma ile test eden bir araştırmacı 3 farklı bakış açısı ile konuya yaklaşmıştır. Bunlar; ahlaki muhakeme teorisi, pragmatik motivasyonlar ve adalet teorisidir. Araştırma, neden insanlar ‘Underdog’ olarak tanımlanan dezavantajlı durumdaki grup ya da kişileri destekleme eğilimi göstermektedirler sorusunu sormaktadır. Araştırmaya 221 kişi katılmıştır ve iki farklı özelliğe sahip futbol takımlarından hangisini destekleyecekleri sorulmuştur. Takımlardan biri daha düşük bütçeye sahip ve daha güçsüz olarak tanımlanmaktayken diğer grup daha üstün niteliklerle özdeşleştirilmiştir. Aynı zamanda ‘Underdog’ grup diğer gruba zarar verebilecek bir grup olarak tanıtılmıştır bu sayede katılımcıların ahlaki yargıları da test edilmek istenmiştir. Katılımcıların diğer tüm koşullara rağmen güçsüz durumdaki takımı destekledikleri görülmüştür. Bu bulgunun katılımcıların ahlak ile ilişkili motivasyonlarına bağlı olabileceği düşünülmektedir (Karapirler, 2020).

2.2.2. Karakter Güçleri ve Erdemler ile İlgili Araştırmalar

Üniversite öğrencilerinde karakter güçlerinin cinsiyete göre farklılıkları, sosyal yeterlilik ve akran ilişkilerinin incelendiği bir çalışmada Pakistanlı ve rus 578 öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak Güçler kısa formu değerlendirme protokolü (Peterson, 2004), sosyal yeterlilik ölçeği ve akran ilişkileri indeksi (Hudson, 1996) kullanılmıştır.

Sonuç olarak karakter güçleri ve sosyal yeterlilik akran ilişkilerini hem Pakistan hem de rus örnekleminde olumlu olarak belirlemektedir. Ayrıca cinsiyet değişkeninin karakter güçleri ve akran ilişkileri arasındaki ilişkide aracılık etkisi bulunmaktadır. Kadınlar erkeklere oranla karakter güçlerinden daha fazla skor elde etmişlerdir (Shahzad, 2001).

Üniversite akran eğitimcileri arasında psikolojik tipler ve karakter güçlerinin incelendiği bir çalışmada eğitimin bir parçası olarak 69 akran eğitimcisi hem VIA karakter sınıflama ölçeğini hem de Myers-Briggs Tipoloji testini yanıtlamışlardır. Sonuç kısmında 5 karakter gücü ile MBTT'nin 4 ikiye bölünmüş kategorisi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Özellikle içedönük ve dışadönük kişilik arasında merak ve mizah güçlerinde anlamlı ve güçlü ilişkiler bulunurken; estetik ve mükemmellik gücü sezgisel kişilikte daha yüksek bulunmuştur. Son olarak da sevmeye ve sevilme kapasitesi ve şükür ile MBTT'nin hisler kategorisi düşünmeye oranla daha güçlü bir ilişki göstermiştir (Munro, 2012).

Üniversite öğrencilerinde iyi oluş ve karakter güçlerinin incelendiği bir çalışmada cinsiyete yönelik anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kibarlık\cömertlik, yakınlık, şükür, affetme, estetik ve mükemmellik, sağduyu, adalet, liderlik, yaratıcılık, öz düzenleme ve cesaret güçleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Olumlu karakter güçleri, erdemler, değerler askeri doktrinde özellikle etkili liderlik gibi alanlarda kullanılmaktadır ancak bu zamana kadar güçlerin askeri örneklem ile birlikte incelendiği çok az çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada 18-21 yaş arası 1082 kişi yer almıştır. Askerler arasında en çok sahip olunduğu düşünülen güçlerin; dürüstlük, umut, cesaret, endüstri ve takım çalışması olduğu görülmektedir (Michael, 2006).

Olumlu duygulara yatkınlık(neşe, gurur, sevgi, şefkat, eğlence, memnuniyet ve huşu gibi..) ve karakter güçleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma Almanca konuşan 574 yetişkin ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde Olumlu Duygulara Yatkınlık Ölçeği (DPES; Shiota, Keltner, ve John, 2006) ve VIA Karakter Güçleri Sınıflama Envanteri (VIA-IS; Peterson, Park, ve Seligman, 2005) kullanılmıştır. Olumlu duygulara yatkınlık ile karakter gücü arasındaki korelasyonlar pozitif ve genellikle düşük ila orta bulunmuştur (Güesewell, A. ve Ruch, 2012).

Erdemler, değerler, karakter güçleri ve etik karar almanın bütünleştirildiği çağdaş bir modelin sunulduğu araştırmada karakter güçlerinin ve değerlerin etik karar alma modellerindeki eksiklikleri gidereceği düşünülmüştür (Crossan, 2013).

Genç yetişkinlerde evlilik doyumu ve karakter güçlerinin incelendiği bir çalışmada 21-44 yaş arası 307 evli katılımcı yer almıştır. Evlilik doyumu mutluluk, iletişim ve

besleyici ilişkileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. (ENRICH, evlilik doyumunun kişilerarası, kişisel ve dışsal faktörleri içermektedir). Karakter güçleri ise VIA ölçeği ile ölçülmüştür. Sonuç olarak; tüm karakter güçleri ile evlilik doyumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ve kişilerarası, kişisel ve dışsal faktörlerin hepsinin bu ilişkide aracı etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuçlar, gençlerin evlilik memnuniyetinin karakter güçleri ile yakından ilişkili olduğunu ve karakter güçlerinin evlilik memnuniyetini 3 evlilik faktörü aracılığıyla etkilediğini göstermektedir (Guo, 2015).

Bu çalışmanın amacı ahlaki gelişmişliğin, karakter güçleri (insanlık) öz kontrol ve özgeci davranışlar arasındaki ilişkide aracılık rolünün incelenmesini içermektedir. 647 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bu araştırmada; insanlık gücü, öz kontrol ve özgeci davranışlar arasında pozitif ve güçlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapısal eşitleme modeli sonuçlarına göre ahlaki gelişmişlik ile üniversite öğrencilerinin öz kontrol ve özgeci davranışlar arasındaki ilişkide insanlık gücünün aracı etkisi bulunmuştur (Chang, 2015).

Pozitif psikoloji sağlıklı yaşlanmanın belirleyicilerini çalışmak için bir çerçeve sunmaktadır. Bu araştırma karakter güçlerinin orta yaş ve daha yaşlı grup üzerindeki öznel ve fiziksel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmanın örneklemini 46-94 yaş arasındaki 270 kişi oluşturmaktadır. Sonuç olarak; şükür ve estetik güçleri ile yaşlı grup arasında orta yaşlı gruba göre daha anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Umut ve yaşam coşkusu her iki yaş grubu için de öznel iyi oluşun duygusal ve bilişsel yönleri ile pozitif anlamlı ilişki gözlenmişti. Maneviyat ve yaşam doyumu arasında yaşlı grupta anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (Margelisch, 2017).

Texasta sosyal girişimciler ile yapılan bir araştırmada ve dünyayı nasıl daha iyi bir yer haline getirebiliriz ve nasıl mutlu olabiliriz sorularına odaklanılmıştır. Bu amaçla yapılan incelemeler sonucunda kibarlığın sosyal etki ile pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilirken, yaratıcılık ve sosyal etki arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Yaşam coşkusu ve alçakgönüllük yaşam doyumu ile pozitif ilişkili bulunmuştur (Wolf,2018).

2.2.3. Olumlu Sosyal Davranışlar ile İlgili Araştırmalar

Erzi (2016), 18-28 yaş arası, 175 kadın 65 erkek olmak üzere 240 lisans öğrencisi ile gerçekleştirdiği ve suçluluk duyguları, ahlaki muhakemeler ve ahlaki kimlik özelliklerinin yardım etme davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmasında, katılımcılar, suçluluk kendisi tarafından onarma (SKO), suçluluk başkası tarafından

onarılma (SBO), suçluluk ve kontrol grubu olmak üzere 4 farklı suçluluk manipölasyonu grubuna seçkisiz olarak atanmıştır. Araştırmanın sonucunda, suçluluk grubunda yer alan katılımcıların diğer gruplarda yer alanlardan anlamlı düzeyde daha fazla para yardımında bulunduğu görülmüştür. Onay odaklı muhakeme puanı düşük olan katılımcıların yaptıkları yardım miktarı, yüksek olanlardan anlamlı düzeyde fazladır. İhtiyaç odaklı muhakeme puanı yüksek olan katılımcıların yardım miktarı ise, puanı düşük olanlardan anlamlı düzeyde fazladır. Yapılan regresyon analizi neticesinde, yapılan yardım miktarının, annenin eğitim düzeyi, suçluluk puanı, ahlaki muhakeme toplam puanı ve onay odaklı muhakemeler bakımından anlamlı düzeyde açıklandığı görülmüştür (Erzi, 2016).

Karakter güçlerinin bir erdem boyutu olan minnettarlık duygusunun olumlu sosyal davranışlar üzerindeki yordayıcılığının incelendiği bir çalışmada minnet duygusuna sahip olan bir kişinin yardım davranışı sonucunda olumsuz etkilenebilme ihtimaline rağmen (hedonistik açıdan negatif), olumlu sosyal davranışlara olan eğilimini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Bartlett, 2006).

Üniversite öğrencilerinde ahlaki kimlik özelliklerinin içselleştirme düzeyi ile yardım etme arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada ise; ahlaki kimlik özelliklerini içselleştirme düzeyi arttıkça bireyin yardım davranışlarına olan eğiliminin de arttığı görülmüştür (Lee, Winterich ve Ross, 2014).

Yurtiçi ve yurtdışı araştırmaları incelediğinde genel olarak kişilik özelliklerinin, psikolojik tiplerin, yaşam doyumu ve iyi oluşun, bilişsel ve duygusal süreçlerin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi üzerinde anlamlı katkılar yapan değişkenler olduğu görülmektedir. Fakat karakter güçleri değişkeni ile ülkemizde yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Ülkemizde yapılmış olan araştırmalarda karakter güçleri ile ahlaki muhakeme becerisi ve arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışlara ilişkin bir çalışma olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizine yönelik bilgiler yer almaktadır

3.1.Araştırma Modeli

Yapılan araştırma Adana ilinde yaşayan genç yetişkinlerin, karakter güçleri, olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki muhakeme becerileri arasındaki ilişkilerin ve olumlu sosyal davranışların karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı rolünü ortaya koymaya dönük ilişkisel tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, önceden var olan ya da hala varlığını sürdüren bir durumu olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen araştırma modelleridir. Tarama modelleri içerisinde bulunan ve bu çalışmada temel alınan ilişkisel tarama modeli ise iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim bulunup bulunmadığını ve bulunduğu takdirde açığa çıkan değişimlerin düzeyini belirlemeyi hedefleyen bir araştırma modelidir (Karasar, 2002). Araştırmanın bağımsız değişkenleri karakter güçleri ve olumlu sosyal davranış eğilimleri, bağımlı değişken ise ahlaki muhakeme becerisidir.

3.2.Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Adana ilinde yaşayan genç yetişkinler oluşturmaktadır. 166 (%46,3) erkek ve 134 (%44,7) kadın olmak üzere toplam 300 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin yaşları 20-40 arasında değişmekte, yaş ortalamaları ise 26,34 (Ss= 0,76) olarak görülmektedir. Bu kişilerin cinsiyet ve meslek gruplarına göre dağılımı ise Tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1.

Katılımcıların Cinsiyetinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı ve Yüzdeleri

Meslek Grupları	Erkek		Kadın		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Psikolojik danışman	18	6	35	11,7	53	17,7
Eczacı	8	2,7	0	0,0	8	2,7
Mühendis	23	7,7	12	4	35	11,7
Öğretmen	23	7,7	42	14	65	21,7
Polis	16	5,3	2	0,7	18	6
Tıp Doktoru	8	2,7	12	4	20	6,7
Psikolog	7	2,3	6	2	13	4,3
İlahiyat	7	2,3	6	2	13	4,3
Hukuk	6	2,0	5	1,7	11	3,7
İktisadi ve İdari Bilimler	15	5	15	5	30	10
Çalışmıyor	12	4	22	7,3	34	11,3
Toplam	134	44,7	166	46,3	300	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 53'ü (%17,7) Psikolojik danışman, 8'i (%2,7) Eczacı, 35'i (%11,7) Mühendis, 65'i (%21,7) Öğretmen, 18'i (%6) Polis, 20'si (%6,7) Tıp doktoru, 13'ü (%4,3) Psikolog, 13'ü (%4,3) İlahiyat, 11'i (%3,7) Hukuk, 30'u (%10) İktisadi ve İdari Bilimler alanında çalışmakta ve 34'ü (%11,3) şuan da hiçbir işte çalışmamaktadır.

Ayrıca araştırmaya katılan kişilerin %30,3'ünün evli, %69,7'sinin ise bekar olduğu görülmektedir. Katılımcıların %12,3'ünün ortaokul-lise düzeyinde, %64'ünün lisans düzeyinde, 23,7'sinin lisansüstü düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada genç yetişkinlerde ahlaki muhakeme becerilerini ölçmek için 'Görüşleri Belirleme Testi', karakter güçlerini ölçmek için 'Karakter Güçleri Anketi', olumlu sosyal davranış eğilimlerini ölçmek için 'Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği', ve bazı kişisel bilgilerine ilişkin bilgi toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmaktadır. Veri toplama araçlarıyla ilgili aşağıda detaylı açıklamalar yer almaktadır.

3.3.1. Görüşleri Belirleme Testi

James Rest 1979 yılında Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi kuramını temel alarak Görüşleri Belirleme Testi (Defining Issues Test-DIT)'ni geliştirmiştir. Görüşleri Belirleme Testi, altı ahlaki ikilem öyküsünden oluşmaktadır. Bu ahlaki ikilemlerin üç tanesi Kohlberg'in kuramını oluştururken yararlandığı “Ahlaki Muhakeme Görüşmeleri”nde kullanılan öykülerden oluşmuştur. James Rest, “Manuel for Defining Issues Test” isimli el kitabında, Görüşleri Belirleme Testi'nin özelliklerinin ve puanlamasının nasıl yapıldığını açıklamıştır. Ayrıca araştırmalarda altı ahlaki ikilemden oluşan GBT yerine araştırma doğrultusunda daha az sayıda öyküden oluşan kısa versiyonlarının da kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu kısa sürümler araştırmacı tarafından daha uygun olduğu düşünülen üç veya dört öyküden oluşabilmektedir. Akkoyun, GBT'nin Türkçeye uyarlanması çalışmasını yapmıştır ve bu çalışmada da kullanılan dört öykünün Türk kültürüne uygun olduğunu belirtmiştir. Görüşleri Belirleme Testi'nin kullanıldığı araştırmalarda farklı isimlerle anıldığı görülmektedir. GBT; Çileli'nin (1981), Cesur'un (1997) çalışmasında “Değerlerin Belirlenmesi Testi”, Kurt'un (1996) çalışmasında “Görüşleri Belirleme Testi” ismiyle kullanılmıştır. Kaya (1993) ve Acuner'in (2004) çalışmasında “Ahlaki Yargılar Envanteri” olarak öğrencilere verilen formlarda ise “Sosyal Yargılar Envanteri” adıyla kullanılmıştır. Türkiye’de kullanılan psikolojik testler isimli kitapta “Görüşleri Belirleme Testi” olarak yer almaktadır. Bu çalışmada ise Görüşleri Belirleme Testi (GBT) adıyla kullanılmıştır. Görüşleri Belirleme Testi, Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi kuramı temel alınarak geliştirilmiştir. Bu nedenle GBT'nin puanlamasında, Kohlberg'in ahlaki muhakeme evreleri önem taşımaktadır. GBT'nin puanlamasında evreler; 2, 3, 4, 5A, 5B, 6 ve A olarak ele alınmaktadır. Gelenek öncesi dönem, evre 1 ve 2'den oluşmaktadır. 1. evre’de kurallara uymanın ya da doğru davranışta bulunmanın gerekçesi; bir otoritenin veya güçlü olan iktidarın olası cezalandırmasından kaçınmaktır. 2. evre’de ise, kişi başkalarının farklı çıkarları olduğunu fark etmektedir, ancak onları zaman zaman kendi çıkarlarını korumak için kullanmaktadır. Sen benim sırtımı kaşı ben de seninkini, ikinci evreyi ifade etmek için tipik bir özdeyiştir. GBT'in de gelenek öncesi düzeyde evre 1'in varlığı kabul edilmiş olmasına rağmen, puanlamada 1. evre gösterilmemektedir. Geleneksel dönem, 3. ve 4. evre’den oluşmaktadır. 3. evre’de kişi, karar vermesi gerektiğinde kararın gerekçesi ve davranış biçimleri, içinde bulundukları grubun kurallarına uygun olmalıdır. 4. evre’de kişi, 3. evredekinden farklı olarak, içinde bulundukları grubun beklentilerine uygun

davranmak yerine, geçerli olan toplumsal kurallara ve yasalara uygun davranmak önem kazanmaktadır. Gelenek sonrası dönem, evre 5 ve dan oluşmaktadır. 5. evre’de kişi için önemli olan insan hakları gözetilerek belirlenmi kurallara uymaktır. Ancak insan bütünlüğüne ya da özgürlüğüne aykırı durumlar söz konusu olduğunda yazılı kanunların bile çiğnenebileceğini kabul etmektedir. Evre 6’da kişi yazılı kurallar ve yasalardan tamamen bağımsız, kendi özerk ahlak ilkelerine göre davranır. İnsana saygı, tüm insanların eşitliği gibi soyut evrensel üst düzey değerleri temel alırlar. Birey kendi vicdanına doğrultusunda davranma eğiliminde olduğu için kendi ilkelerine aykırı durumlarda yasalara ters davranmaktan kaçınmaz. GBT’nin 5. ve 6. evreye denk gelen puanlarının toplanması yoluyla GBT’i P puanı (gelenek sonrası dönem) hesaplanabilmektedir. P puanı, bireyin daha önemli olduğunu düşündüğü maddelerin ortalaması alınarak elde edilen skor anlamına gelirken aynı zamanda ahlaki bir yargıda bulunurken 5. ve 6. evreye verdiği önemi göstermektedir. 5A puanı; sosyal yapının, ahlaki temeli hakkındaki kaygılara verilen önemi, 5B puanı; sezgisel insancılığın ahlaki kararlarda önemli olduğu evreyi, 6. evre puanları ise insanlara karşı tarafsız bir saygı tutumunu ifade eden ahlaki tavrı temsil eder.

A puanı, gelenekleri, keyfiliği ve toplumsal manipülasyon yoluyla ulaşılan refahı reddeden bir tutumu belirlemektedir. Geleneksel dönem ile gelenek sonrası dönem arasında 4½. evre olarak bir ara evreyi oluşturmaktadır. Bu evre, dördüncü evre ve beşinci evrenin karşılıklı etkileşiminden doğan üç çatışma biçimini ele almaktadırlar. Bunlar; ahlaki olan ve geleneksel olanın birbirinden ayrılması, görecilik ve ahlaki yargı kavramları ile birey ve toplumdan gelen tepkilerdir (Bireysel özgürlüğü toplumla ilişkilendirmektedir) Bireyin M puanı ise, anlamsız ve gösterişli maddelere verdiği değeri ifade eden ve herhangi bir evreyi temsil etmeyen puan anlamına gelmektedir. Akkoyun 1987 yılında Görüşleri Belirleme Testi’nin, Türkçe’ye uyarlama ile geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapmıştır. Araştırmada Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okuyan 130 öğrenciye ölçek uygulanmış ve testin P puanı (gelenek sonrası dönem) hesaplanmıştır. Ayrıca testin, İngilizce ve Türkçe formları 12 kişilik bir gruba da uygulanmıştır. GBT’nin İngilizce-Türkçe test-tekrar test uygulamaları sonucunda güvenirlik katsayıları 0.64; Türkçe-Türkçe test-tekrar test uygulamasında 0.47 bulunmuştur. Testin puan bakımından, Türkçe ve İngilizce uygulamaları arasında, önemli bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Dört öykü için P puanının (gelenek sonrası dönem) yenilenmiş iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Bu durumda GBT’nin Türkçe formunun iç tutarlılığının, İngilizce formuyla benzer olduğu ve iç

tutarlılığının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, GBT'nin Türk örnekleminde elde edilen P puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, Amerikan üniversite öğrencileri ile karşılaştırıldığında bir fark bulunmamıştır. Bu araştırmanın bulguları, GBT'nin Türk kültüründe kullanılabileceğini göstermektedir.

3.3.2. Karakter Güçleri Anketi

VIA Karakter Güçleri Programının başkanı Dr. Robert McGrath, Karakter güçlerinin evrensel değerlendirme formu olan 24 maddelik ölçeğin 2 yıl süren revizyonunu tamamladıktan sonra tüm ölçekleri Yetişkinler için VIA değerlendirme paket programı şeklinde bir teknik rapor hazırlamıştır. Bu rapor doğrultusunda GASC-24 ölçeğinde GASC-72'de ki 'Doğal ve zahmetsiz olarak ... karakter gücünü gerçekleştirebilirim ' şeklindeki her bir güçlü yön için tek bir madde kullanmıştır. Böylece daha pratik şekilde veri toplamasına imkan tanınmıştır. Karakter güçleri anketinin yetişkinler için olan VIA-R ölçeği ile ortalama korelasyon düzeyi .61 dir ve ortalama iç tutarlılık güvenilirliği .78 olarak bulunmuştur. Her bir alt boyutun anlamlılık düzeyi incelenmiş ve bu doğrultuda elde edilen Cronbach alfa değerleri şu şekildedir:

Estetik ve güzelliğin takdiri (0.83), Cesaret (0.72), Yaratıcılık (0.74), Merak (0.80), Adalet (0.79), Merhamet (0.70), Şükür (0.76), Dürüstlük (0.79), Umut (0.77), Alçakgönüllülük (0.71), Mizah (0.85), Muhakeme (0.78), İyilikseverlik (0.80), Liderlik (0.84), Sevgi (0.78), Öğrenme Sevgisi (0.78), Sebat (0.78), Bakış açısı (0.84), Sağduyu (0.76), Öz düzenleme (0.72), Sosyal zeka (0.84) , Maneviyat (0.83), Takım çalışması (0.81), Yaşam coşkusu (0.84).

3.3.2.1. Karakter Güçleri Anketi- Yetişkin Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Şeyma Güldal tarafından Türkçe'ye çeviri çalışması yapılmış olan Karakter Güçleri Anketi yetişkin formu'nun bu araştırma kapsamında güvenilirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır. Karakter Güçleri Anketi yetişkin formu'nun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayılarının sırasıyla toplam iç tutarlılık için .92, bilgelik alt boyutu için .87, cesaret alt boyutu için .70, insanlık alt boyutu için .79, adalet alt boyutu için .77, ölçülülük alt boyutu için .75 ve aşkınlık alt boyutu için ise .76 olduğu görülmüştür. Bu değerler alt ölçeklerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ayrıca bu araştırma kapsamında ölçeğin araştırmaya katılan örneklem üzerinde gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda KMO değerinin .91 olduğu ve Barlett testinin de $p < .05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre örneklem büyüklüğünün yeterli olması için KMO değerinin en az .60 olması ve Barlett testinin de anlamlı olması gerekmektedir. Bu analiz sonucunda ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi 6 alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Daha sonra AMOS kullanılarak bu alt boyutlar arasında doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiş ve bu analiz sonucunda da modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(3,71)$, $p=.00$, CFI=.92, Std. RMR=.05 olarak bulunmuştur. Diğer uyum indeksleri, TLI .91, RMSEA .06 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı görülmüştür. Bu doğrultuda gerçekleştirilen faktör analizleri ve iç tutarlılığı belirleme yöntemleri sonucunda karakter güçleri anketinin araştırma yapılan örneklem üzerinde geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koyduğu söylenilebilmektedir.

3.3.3. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği

Carlo ve Randall (2002), olumlu sosyal davranışlar eğilimlerini ölçmek amacıyla 23 maddeden oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçek formu ilk olarak üniversite öğrencileri için geliştirilmiş ancak daha sonra genç ergenlerle de kullanılması için yeniden ele alınarak iki maddenin daha eklenmesiyle 25 maddeye çıkarılmıştır (Carlo, Hausmann, Christensen ve Randall, 2003). Bu çalışmada ölçeğin 23-maddelik formu kullanılmıştır. Her bir madde 5'li likert tipi ölçek (1- beni iyi tanımlıyor; 5- beni çok iyi tanımlıyor) ile değerlendirilmiştir. Olumlu sosyal davranış eğilimleri ölçeği 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Cronbach Alfa katsayıları ergenlik döneminde bulunan gençlerle yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; kamusal alt ölçeği için .86, duygusal alt ölçeği için .82, özgeci alt ölçeği için .80, itaatkar alt ölçeği için .75, gizli alt ölçeği için .84 ve acil durumlardaki olumlu sosyal davranış alt ölçeği için .71 ve .75 olarak bulunmuştur. Buna ek olarak alt ölçeklerin 2 haftalık test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .54 ile .82 arasında değişmektedir (Carlo ve Hausmann, 2003). Ayrıca aynı çalışmada alt ölçekler ile sempati, başkalarının bakış açısını alma ve ahlaki muhakeme gibi kuramsal açıdan yakın anlamlı olan değişkenler arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmasına karşın dil becerisi, sosyal çekicilik ve kişisel zorlantı gibi kuramsal olarak farklı kavramların ilişkili bulunmaması, ölçeğin ayırteci geçerliği olduğunu ortaya koyan önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Kumru ve diğerkleri (2004), Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği'ni, Türkçeye uyarladıkları ve olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisini araştırdıkları bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya katılan kişilerin yaşları 11 ile 21,5 arasında değişmekte ve katılımcılar sırasıyla ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu araştırmanın sonucunda, kamusal, duygusal, özgeci, itaatkar, gizli ve acil olumlu sosyal davranış alt boyutlarının iç tutarlılığı (Cronbach alpha) sırasıyla .52, .60, .55, .54, .68 ve .42 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında Olumlu Sosyal Davranışlar Ölçeğinin güvenilirlikleri analiz edilmiş ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayılarının sırasıyla toplam iç tutarlılık için .74, kamusal alt boyutu için .70, özgeci alt boyutu için .71, itaatkar alt boyutu için .77, duygusal alt boyutu için .75, gizli alt boyutu için .87 ve acil durumlar alt boyutu için ise .71 olduğu görülmüştür. Bu değerler alt ölçeklerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan kişilerin demografik bilgileri araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Bu formda örnekleme alınan kişilerin yaşı, cinsiyeti, sosyo-ekonomik düzeyi, mesleği, medeni durumu ve çocuk sahibi olup olmaması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Çukurova Üniversitesi Etik Kurulundan (Ek. 5) gerekli izinlerin alınmasının ardından veri toplama aşamasına geçilmiştir. Pandemi sürecinde kurumların belirli bir süre ile kapatılmasından dolayı elden veri toplanamamış ve araştırmada kullanılan formlar Adanalı ilinde ikamet etmekte olan 195 katılımcıya online olarak iletilmiştir. Ölçeklerin uzun olması ve örneklem grubunun yalnızca genç yetişkinler ile sınırlı tutulmasından dolayı yeterli kişi sayısına ulaşılmadığından daha sonra bir KPSS eğitim kurumunda öğrenim görmekte olan 105 lisans öğrencisi üzerinden veri toplama işlemine devam edilmiştir. Bir kişinin tüm ölçeklere yanıt verme süresi online veri toplama sırasında ortalama 20 dk olarak tespit edilirken, elden veri toplanırken bu süre ortalama 15 dk olmaktadır. Ölçekler yanıtlanmaya başlanmadan önce katılımcı araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve katılıcının özgür iradesi ile bu araştırmaya katkı sağlayıp sağlamayacağı sorulmuştur. Ölçeklerin sıralaması; Kişisel Bilgi Formu, Olumlu Sosyal

Davranış Eğilimi Ölçeği, Görüşleri Belirleme Testi ve Karakter Güçleri Ölçeği şeklindedir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 22.0 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) ve AMOS 22 paket programları kullanılarak bilgisayar ortamında yapılmıştır. Çok değişkenli uç değer analizinin yapılması adına Mahalanobis uzaklık değerleri belirlenmiş ve sonrasında yapılan ön analizlerde, araştırmanın değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermedikleri çarpıklık basıklık katsayıları üzerinden incelenmiş ve Görüşleri Belirleme Testi, Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği ve Karakter Güçleri Ölçeği puanları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson çarpım momentler korelasyon analizi yapılmıştır. Toplanan verilere öncelikle temel istatistiki bilgilere ulaşmak amacıyla temel betimsel istatistikler uygulanmış daha sonrasında ise araştırmada aranan sorulara cevap verecek şekilde gerekli analizler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ahlaki muhakeme ve karakter güçleri ilişkisinde olumlu sosyal davranışların aracı rolü incelenmiştir. Oluşturulan aracılık modeli AMOS 22 programı kullanılarak Yapısal Eşitlik Modellemesi(YEM) ile test edilmiştir.

YEM’de oluşturulan modelin analizinde elde edilen verilerin uyum derecelerinin belirlenmesi için çeşitli uyum indeksleri bulunmaktadır. χ^2 , χ^2 /df , CFI, GFI, RMSEA, NFI, TLI, RMR ve AGFI gibi isimlerle adlandırılan uyum katsayıları araştırmacıların kullanması için tavsiye edilen değerler olarak belirtilmektedir. Geçerliliği analiz edilmiş değerlerin modelin iyi uyum indeksi içinde olduğunu göstermesi için, elde edilen değerlerin iyi derece uygunluk değerleri içinde yer alması gerekmektedir. Uyum indeksi içinde yer alan değerler, modelin uyumunun iyi ya da kabul edilebilir olduğunun göstergesidir. Mevcut çalışmada kullanılan model uyum indeksleri ve eşik değerleri Tablo 2’de yer almaktadır

Tablo 2.

Model Uyum İndeksleri ve Eşik Değerleri

Örneklem Büyüklüğü	$N > 250$
Gözlemlenebilir Değişken (observed variable) Sayısı	$m \leq 12$
	Uygunluk iyi dahi olsa anlamlı p değeri
CMIN/df	$\chi^2 / df < 5$
GFI	$> 0,90$
CFI	$> 0,95$
RMSEA	$< 0,07$
TLI	$> 0,95$

Kaynak: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Gürbüz ve Şahin, 2014; Schreiber, Nora, Stage, Barlow ve King, 2006; Şimşek, 2007; Yaşlıoğlu, 2017.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular yer almaktadır. Ön analizler kapsamında uç değerler tespit edilmiş, çarpıklık basıklık katsayıları üzerinden değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve değişkenler arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Sonrasında genç yetişkinlerin karakter güçleri, olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla, **‘Olumlu sosyal davranışlar karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır’** hipotezine yönelik karakter güçlerinin 6 alt boyutu olan ‘bilgelik, aşkınlık, cesaret, insanlık, adalet ve ölçülülük’ değişkenleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların 6 alt boyutu olan ‘kamusal, duygusal itaatkar, gizli, acil durumlar ve özgecilik’ değişkenlerinin aracılık rolü yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir.

4.1. Ön Analizler

Araştırmanın bu bölümünde kayıp veriler, uç değerler ve ön analizlere ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Ön analizler kapsamında ilk olarak normallik testi yapılmış ve sonrasında değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

4.1.1. Kayıp veri analizi

Araştırma verilerinin 195’i uzaktan erişim yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar anketin uzaktan erişim yoluyla uygulanması için hazırlanan formunu tüm ifadeleri cevaplandırmadan tamamlayamamaktadır. Ayrıca elden toplanan 105 veri içerisinde katılımcılar tarafından boş bırakılan herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Bu sebeplerle, veri seti içerisinde kayıp veri bulunmamaktadır.

4.1.2. Uç değerler

Uç değerler, bir veri setindeki ortalama, standart sapma ve korelasyonel çıktıları etkileyen değerler olarak adlandırılır (Schumacker ve Lomax, 2004). Tek değişkenli uç değerler tek bir durumdaki aşırı veya normalden sapan değerleri ifade ederken, çok

değişkenli uç değerler ise birçok durumdaki aşırı ya da sıra dışı bir değişkene ait uç değerleri ifade etmektedir. Eğer verilen değerın standart puanı 3.29'dan daha büyükse uç değer olarak nitelendirilmektedirler. Uç değerler bulunurken z puanının yanı sıra histogram ve kutu grafiklerinden de yararlanılmaktadır. Histogramda normal değerler ortalamanın etrafında kümelenirken, uç değerler bu kümeden ayrı olarak uç kısımlarda yer almaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bu çalışmada ilk olarak veri girişinden kaynaklanabilecek bir hatanın uç değerlere neden olup olmadığını kontrol etmek için veri girişleri kontrol edilmiş ve herhangi bir hataya rastlanmamıştır. SPSS 22.0 paket programıyla histogram ve boxplot kutu grafiklerinden yararlanılarak uç değerler sorgulanmış ve herhangi bir uç değere rastlanmamıştır. (N=300). Ardından Mahalonobis uzaklığı formülü kullanılarak çok değişkenli aykırı değerler araştırılmıştır. Bu çalışmada Mahalonobis uzaklığı kritik değerinden daha küçük olan 1 adet aykırı değer gözlemlenmiştir. Bu aykırı değerın Yapısal Eşitlik Modellemesiyle test edilen aracılık modelindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aykırı değer analiz dışında tutularak analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları önceki sonuçlara göre önemli bir farklılık göstermediğinden bu aykırı değerın de veri setinde bulundurulmasına karar verilmiştir (N=300).

4.1.3. Normallik

Araştırma kapsamında örneklem grubunun Görüşleri Belirleme Testi, Karakter Güçleri Ölçeği ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği'nden almış oldukları puanların normal dağılım gösterip göstermediklerini incelemek üzere yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

Araştırma Değişkenlerine Ait Normallik Testi Sonuçları

Değişkenler	Ortalama	Std.Sapma	Çarpıklık	Basıklık	Medyan
Bilgelik	5,29	1,38	-1,02	,71	6,00
Cesaret	5,19	1,24	-,74	,28	5,75
İnsanlık	3,34	,74	-,58	-,49	3,60
Ölçülülük	5,16	1,32	-,73	,04	5,75
Aşkınlık	4,68	1,40	-,44	-,65	5,40
Adalet	4,78	1,39	-,48	-,42	5,00
Ahlaki Muhakeme	2,27	68	-,40	-,84	2,00
Kamusal	2,05	1,04	1,16	,50	1,50
Gizli	3,33	,74	-,57	-,52	3,50
Özgeci	3,64	,77	-,40	-,39	4,00
Duygusal	3,64	,77	-,39	-,24	3,75
Acil Durumlar	3,70	,84	-,55	-,12	3,66
İtaatkar	3,46	1,18	-,53	-,60	4,00

Tabachnick ve Fidell (2007)'e göre çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.5 ile +1.5 değerleri aralığında olduğu zaman, araştırma değişkenleri normal dağılım göstermektedir. Bu referans doğrultusunda, araştırmanın değişkenlerinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

4.2. Karakter Güçleri, Olumlu Sosyal Davranışlar ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların Görüşleri Belirleme Testi, Karakter Güçleri Ölçeği ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi sonuçlarına Tablo 4.'te yer verilmektedir.

Tablo 4.

Genç Yetişkinlerin Görüşleri Belirleme Testi, Karakter Güçleri Ölçeği ile Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
(1) Bilgelik	1												
(2) Cesaret	,61**	1											
(3) İnsanlık	,18**	,29**	1										
(4) Ölçülülük	,49**	,70**	,29**	1									
(5) Aşkınlık	,54**	,54**	,09**	,56**	1								
(6) Adalet	,38**	,63**	,30**	,55**	,35**	1							
(7) Ahlak	,27**	,27**	,18**	,23**	,17**	,23**	1						
(8) Kamusal	-,12*	-,20**	-,55**	,29**	-,15**	-,15*	-,13*	1					
(9) Gizli	,18**	,29**	,27**	,29**	,09**	,30**	,18**	-,55**	1				
(10) Özgeci	,13*	,18**	,28**	,23**	,13*	,15*	,17**	-,62**	,30**	1			
(11) Duygusal	,13**	,18**	,28**	,23**	,13**	,15**	,11**	-,62**	,30**	1**	1		
(12) Acil	,18**	,20**	,59**	,28**	,10**	-,25**	,17**	-,28**	,48**	,20**	,20**	1	
(13) İtaatkar	,26**	,35**	,48**	,39**	,22**	,37**	,12*	-,39**	,59**	,34**	,34**	,61**	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 4'e bakıldığında genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerisi, karakter güçleri ve olumlu sosyal davranış eğilimleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiler şu şekildedir:

Bilgelik gücü ile; cesaret ($r = .61$; $p < .01$), ölçülülük ($r = .49$; $p < .01$), insanlık ($r = .18$; $p < .01$), aşkınlık ($r = .54$; $p < .01$) ve adalet ($r = .38$; $p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = .27$; $p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .18$; $p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .13$; $p < .05$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .13$; $p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .18$; $p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .26$; $p < .01$), kamusal olumlu sosyal davranış ($r = -.12$; $p < .05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Cesaret gücü ile insanlık ($r = .29$; $p < .01$), ölçülülük ($r = .70$; $p < .01$), aşkınlık ($r = .54$; $p < .01$), adalet ($r = .63$; $p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = .27$; $p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .29$; $p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .18$; $p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .18$; $p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .20$; $p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .35$; $p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

İnsanlık gücü ile ölçülülük ($r = .29$; $p < .01$), aşkınlık ($r = .09$; $p < .01$), adalet ($r = .30$; $p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = .18$; $p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .27$; $p < .01$),

özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .28; p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .28; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .59; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .48; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ölçülülük gücü ile , aşkınlık ($r = .56; p < .01$), adalet ($r = .55; p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = .23; p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .29; p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .23; p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .23; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .28; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .39; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Aşkınlık gücü ile adalet ($r = .35; p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = .17; p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .09; p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .13; p < .05$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .13; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .10; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .22; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Adalet gücü ile, ahlaki muhakeme ($r = .23; p < .01$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = .30; p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .15; p < .05$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .15; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .25; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .37; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ahlaki muhakeme ile, gizli olumlu sosyal davranış ($r = .18; p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .17; p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .17; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .17; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .12; p < .05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Gizli olumlu sosyal davranış ile , özgeci olumlu sosyal davranış ($r = .30; p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = .30; p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .48; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .59; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Özgeci olumlu sosyal davranış ile, duygusal olumlu sosyal davranış ($r = 1.00 p = .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .20; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .34; p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Duygusal olumlu sosyal davranış ile acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = .20; p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .34; p < .01$) ve acil durumlar olumlu sosyal davranış ile itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = .61; p < .01$), arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kamusal olumlu sosyal davranış ile bilgelik ($r = -.12$; $p < .01$), cesaret ($r = -.20$; $p < .01$), insanlık ($r = -.55$; $p < .01$), aşkınlık ($r = -.15$; $p < .01$) ve adalet ($r = -.15$; $p < .01$), ahlaki muhakeme ($r = -.13$; $p < .05$), gizli olumlu sosyal davranış ($r = -.55$; $p < .01$), özgeci olumlu sosyal davranış ($r = -.62$; $p < .01$), duygusal olumlu sosyal davranış ($r = -.62$; $p < .01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($r = -.28$; $p < .01$), itaatkar olumlu sosyal davranış ($r = -.39$; $p < .01$), arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülürken ölçülülük gücü ile ($r = .29$; $p < .01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

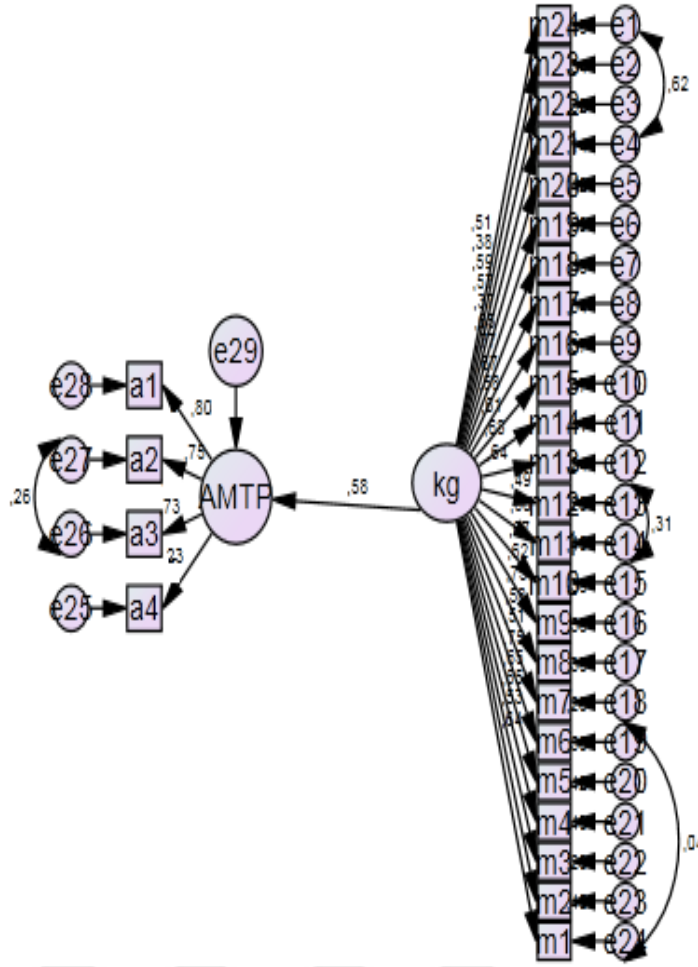
4.3. Karakter Güçleri ve Olumlu Sosyal Davranışların Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerilerini Yordamasına Yönelik Bulgular

Bu araştırmada ilk olarak öngörülen aracılık modeli test edilmeden önce araştırmada yer alan **‘Karakter güçleri ahlaki muhakeme becerisinin pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır. Karakter güçleri olumlu sosyal davranışların pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır. Olumlu sosyal davranışlar ahlaki muhakeme becerisinin pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır. Olumlu sosyal davranışlar karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır.’** hipotezlerine ilişkin bağımsız değişken ve aracı değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Karakter güçlerinin ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik analiz sonuçlarına Şekil 1’de yer verilmektedir.

4.3.1. Karakter Güçlerinin Ahlaki Muhakeme Becerisini Yordamasına Yönelik Bulgular

Bu araştırmada ilk olarak öngörülen aracılık modeli test edilmeden önce araştırmada yer alan **‘Karakter güçleri ahlaki muhakeme becerisinin pozitif yönde anlamlı yordayıcısıdır’** hipotezine ilişkin bağımsız değişken ve aracı değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Karakter güçlerinin ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik analiz sonuçlarına Şekil 1’de yer verilmektedir.

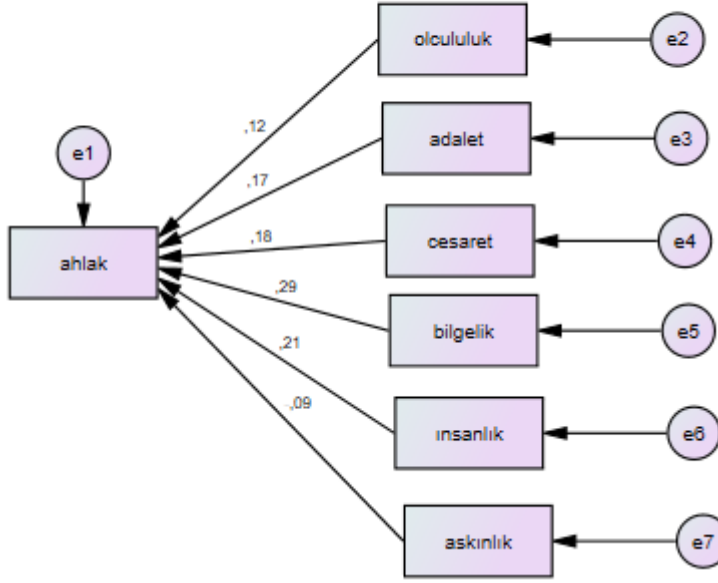

Şekil 1. Karakter güçleri'nin ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik yapısal eşitleme modeli

Şekil 1.'e göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(2,705)$, $p=.00$, CFI=.96, GFI=.92, Std. RMR=.05 olarak bulunmuştur. Diğer uyum indeksleri, TLI .93, RMSEA .07 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır. Şekil 2.'de verilmekte olan analiz sonucuna göre ahlaki muhakeme becerisi ile karakter güçleri arasındaki regresyon katsayısı .58, $p<.01$ bulunduğundan değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre genç yetişkinlerin karakter güçleri ahlaki muhakeme becerilerini pozitif bir şekilde yordamaktadır. Ahlaki muhakemedeki farklılaşmanın %23'ü karakter güçleri ile açıklanmaktadır.

4.3.3. Karakter Güçleri Değişkenin Alt Boyutlarının Ahlaki Muhakeme Becerisi Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular

Karakter güçleri değişkenin alt boyutlarının ahlaki muhakeme becerisi düzeyini yordamasına yönelik analiz sonuçları Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. Karakter Güçlerinin ahlaki muhakeme becerisini yordama düzeylerine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Şekil 3 incelendiğinde karakter güçleri değişkeninin alt boyutlarından olan bilgelik gücü ile ahlaki muhakeme arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.29$, $p<.01$), cesaret gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.18$, $p<.01$), adalet gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.17$, $p<.01$), ölçülülük gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.12$, $p<.01$), insanlık gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.21$, $p<.01$) ve son olarak aşkınlık karakter gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta=.09$, $p<.01$), bulunduğundan değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

4.3.4. Genç Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerisi Puanlarının Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 5.

Genç Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerisi Puanlarının Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler		B	Standart Hata	β	t	İkili r	Kısmi r
Karakter Güçleri	(Sabit)	1,02	,22		4,63		
	Bilgelik ,	,08	,04	,16	2,64*	,33	,12
	Aşkınlık	-,07	,04	-,15	-1,7	,17	-,12
	İnsanlık ,	,03	,04	,06	,81	,26	,05
	Adalet	,08	,05	,18	1,84**	,35	,15
	Cesaret	,05	,05	,10	,95***	,33	,06
	Ölçülülük	,02	,05	,04	,44	,29	,03
	(Sabit)						
	Kamusal	-,03	,06	-,04	-,45	-,10	-,03
	Gizli	,08	,05	,08	,68**	,12	,10
OSD	İtaatkar	,11	,07	,11	1,4**	,14	,10
	Acil durumlar	,01	,07	,01	,20**	,08	,01
	Duygusal	,03	,06	,04	,49	,09	,03
	Özgeci	,04	,06	,05	,76	,14	,10

OSD: Olumlu Sosyal Davranışlar.

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

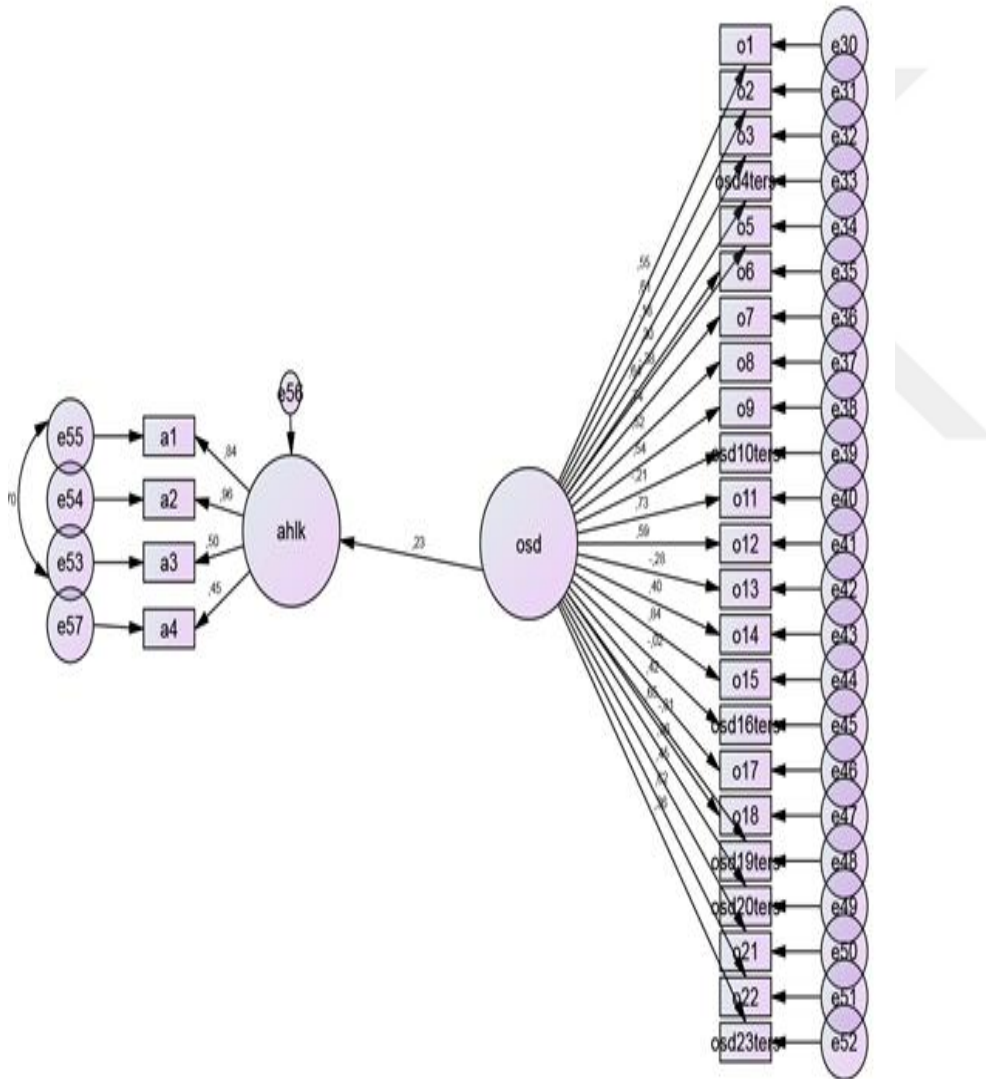
Standartlaştırılmış regresyon katsayıları incelendiğinde yordayıcı değişkenlerin toplam ahlaki muhakeme becerisi üzerindeki göreceli önem sırası; özgeci olumlu sosyal davranış ($\beta=.35$), duygusal olumlu sosyal davranış ($\beta= -.29$), bilgelik gücü($\beta=.19$), gizli olumlu sosyal davranış ($\beta=.13$), cesaret gücü($\beta=-.11$), acil durumlar olumlu sosyal davranış ($\beta=.10$), adalet gücü ($\beta=.08$), aşkınlık gücü ($\beta= -.07$), ölçülülük gücü ($\beta=.06$), insanlık gücü ($\beta=.04$), itaatkar olumlu sosyal davranış($\beta=-.03$), şeklindedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına yönelik t-testi sonuçları gözden geçirildiğinde ise adalet gücü ($t=.92$, $p<.01$), bilgelik gücü ($t=2.39$, $p<.05$) , itaatkar olumlu sosyal davranış ($t=1.00$, $p<.01$), cesaret gücü ($t=1.35$, $p<.001$), acil durumlar olumlu sosyal

davranış ($t=.90$, $p<.01$), gizli olumlu sosyal davranış ($t=.87$, $p<.01$), toplam ahlaki muhakeme becerisinin anlamlı yordayıcıları oldukları gözlemlenmiştir.

4.3.5. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin Ahlaki Muhakeme Becerisini Yordamasına Yönelik Yapısal Eşitleme Modeline İlişkin Bulgular

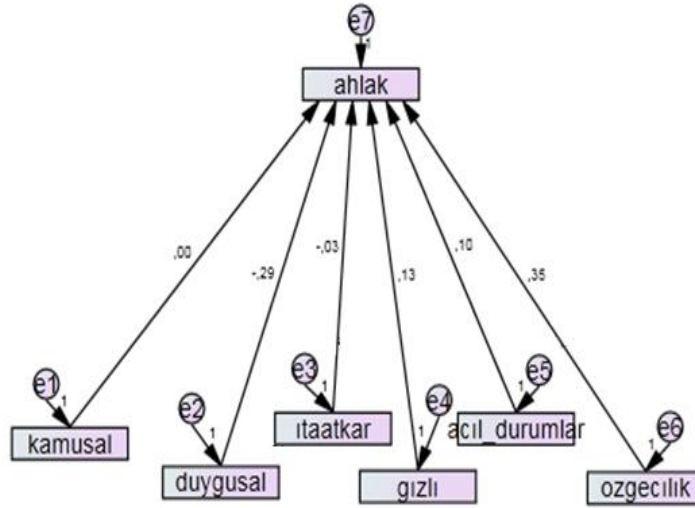
Bu aşamadan sonra araştırmada yer alan ‘**olumlu sosyal davranış eğilimleri ahlaki muhakeme becerilerini anlamlı olarak yordamaktadır**’ hipotezine ilişkin aracı değişken ve bağımlı değişken arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonuçlarına Şekil 4’te yer verilmektedir.

Şekil 4. Olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkiye yönelik analiz modeli

Şekil 4.'e göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare χ^2/df (3,741), $p=.00$, CFI=.96, GFI=.91, Std. RMR=.06 olarak bulunmuştur. Diğer uyum indeksleri, RMSEA .06 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır. Şekil 3'de verilmekte olan analiz sonucuna göre ahlaki muhakeme becerisi ile olumlu sosyal davranışlar arasındaki regresyon katsayısı .23, $p<.01$ bulunduğundan değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ahlaki muhakemede ki farklılaşmanın %17'si olumlu sosyal davranış eğilimleri ile açıklanmaktadır.

4.3.6.Olumlu Sosyal Davranışlar Değişkenin Alt Boyutlarının Ahlaki Muhakeme Becerisi Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular

Şekil 5. Olumlu sosyal davranış eğilimi alt boyutlarının ahlaki muhakeme becerisini yordamasına yönelik regresyon analiz sonuçları

Olumlu sosyal davranışlar değişkeninin alt boyutlarından olan kamusal olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme arasındaki regresyon katsayısı ($\beta = .00$, $p<.01$), duygusal olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı

($\beta = -.29$, $p<.01$), itaatkar olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta = -.03$, $p<.01$), gizli olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta = .13$, $p<.01$), acil durumlar olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta = .10$, $p<.01$) ve son olarak özgeci olumlu sosyal davranış eğilimi ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki regresyon katsayısı ($\beta = .35$, $p<.01$),

bulunduğundan değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

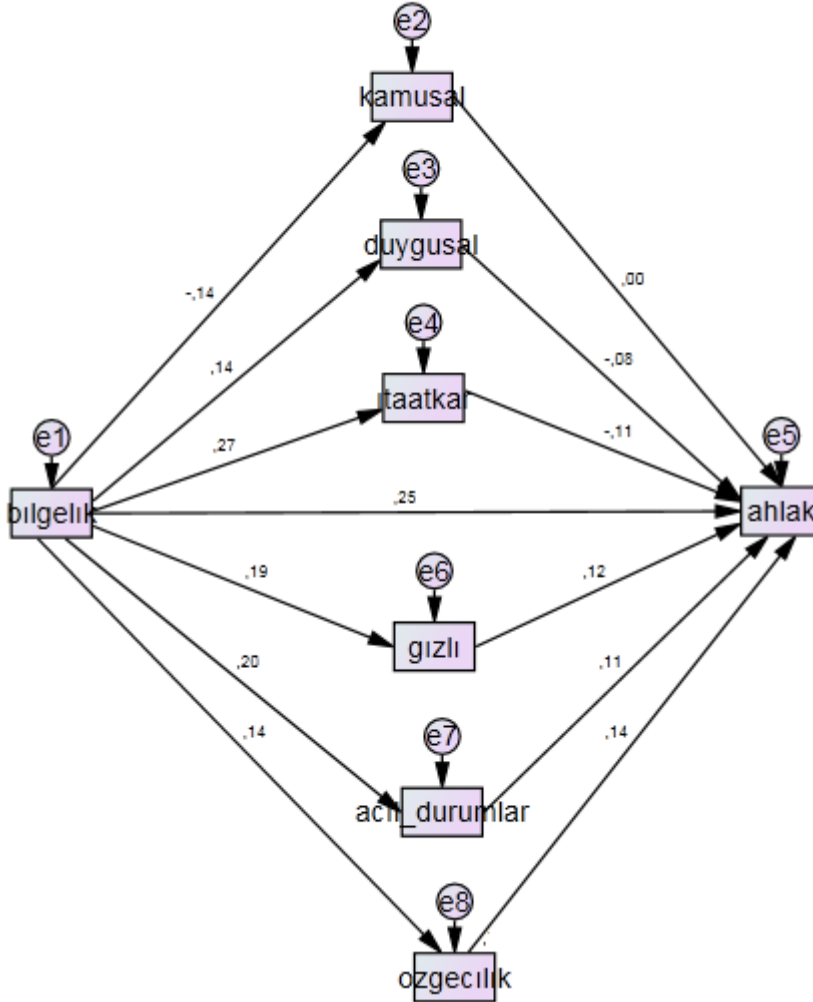
Araştırmaya katılan kişilerin ahlaki muhakeme becerilerinin karakter güçleri değişkenine ait alt boyutlarından olan bilgelik, iyimserlik, aşkınlık, cesurluk, ölçülülük ve adalet boyutlarına ait puanlar ve olumlu sosyal davranışlar değişkenine ait olan kamusal olumlu sosyal davranışlar, gizli olumlu sosyal davranışlar, özgeci olumlu sosyal davranışlar, acil durumlar olumlu sosyal davranışlar, duygusal olumlu sosyal davranışlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlarına ait puanlar tarafından ne düzeyde yordandığını ortaya koymak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 5’ de sunulmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde ahlaki muhakeme becerisinin karakter güçlerinin bilgelik, iyimserlik, aşkınlık, cesurluk, ölçülülük ve adalet boyutlarına ait puanlar tarafından anlamlı düzeyde açıklandığı görülmektedir. ($\Delta R^2=.58$, $p<.001$). Analize dahil edilen 6 karakter gücü değişkeninin varyansın %23’ünü açıkladığı bulunmuştur. Ayrıca olumlu sosyal davranışlar değişkenine ait olan kamusal olumlu sosyal davranışlar, gizli olumlu sosyal davranışlar, özgeci olumlu sosyal davranışlar, acil durumlar olumlu sosyal davranışlar, duygusal olumlu sosyal davranışlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlarına ait puanlar tarafından anlamlı düzeyde açıklandığı görülmektedir. ($\Delta R^2=.23$, $p<.001$). Analize dahil edilen 6 olumlu sosyal davranış değişkeninin varyansın %17’sini açıkladığı görülmektedir.

Özet olarak; ahlaki muhakeme becerisindeki farklılaşmanın %23’ü karakter güçleri değişkeni ile açıklanmaktadır. Ahlaki muhakemeye yönelik toplam varyansın %17’si ise olumlu sosyal davranışlar değişkeni ile açıklanmaktadır. Bir sonraki kısımda karakter güçlerinin 6 alt boyutu olan ‘bilgelik, aşkınlık, cesaret, insanlık, adalet ve ölçülülük’ değişkenleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların 6 alt boyutu olan ‘kamusal, duygusal itaatkar, gizli, acil durumlar ve özgecilik’ değişkenlerinin aracılık rolü incelenmiştir.

4.4. Olumlu Sosyal Davranışların Karakter Güçleri ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde karakter güçlerinin 6 alt boyutu olan ‘ Bilgelik, Aşkınlık, Cesaret, İnsanlık, Adalet ve Ölçülülük’ güçleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolü incelenmiştir.

4.4.1. Olumlu Sosyal Davranışların Bilgelik gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

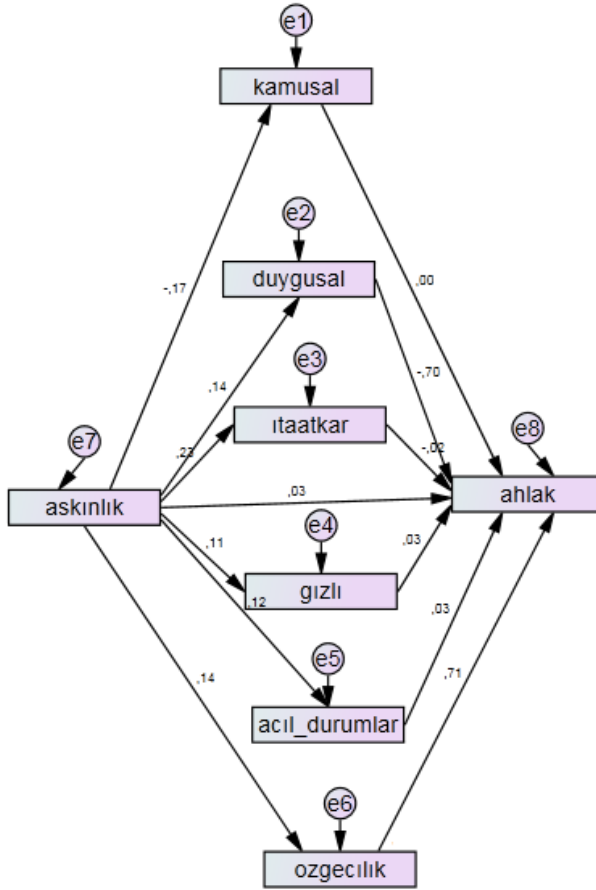

Şekil 6. Olumlu sosyal davranışların bilgelik gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, bilgelik gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .29'dan .25'e düşmüştür ($p < .001$). Bilgelik gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken aynı zamanda anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Şekil 6.'da oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(3,48)$, $p=.00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer

uyum indeksleri CFI .95 , RMSEA .06, GFI. 90 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

4.4.2. Olumlu Sosyal Davranışların Aşkılık gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

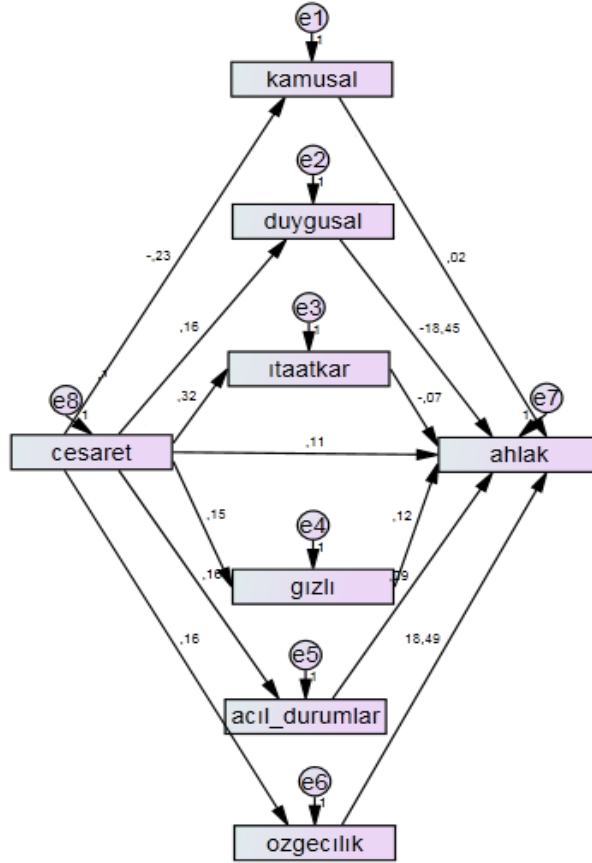

Şekil 7. Olumlu sosyal davranışların aşkılık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, aşkılık gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .09'den .03'e düşmüştür ($p > .05$). Aşkılık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı ve ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız hale geldiği için olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye tam aracılık etmiştir. Şekil 7'de oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(3,18)$, $p=.00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer

uyum indeksleri CFI .98, RMSEA .05, GFI.92 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

4.4.3. Olumlu Sosyal Davranışların Cesaret gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

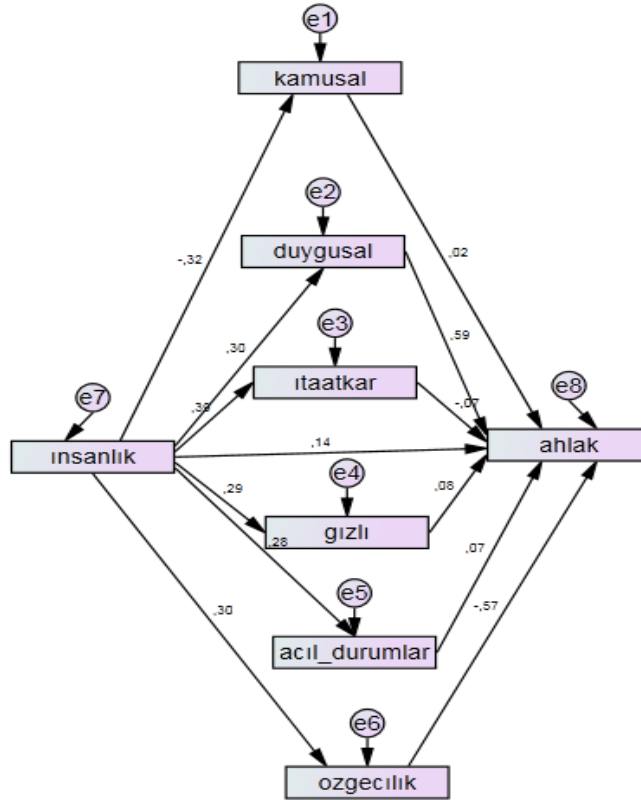

Şekil 8. Olumlu sosyal davranışların cesaret gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, cesaret gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .18'den .11 düzeyine düşmüştür ancak ($p < .001$) olduğundan anlamlılık devam etmektedir. Cesaret gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığı devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Şekil 8'de

oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(4,12)$, $p=.00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer uyum indeksleri CFI .96, RMSEA .04, GFI. 92 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

4.4.4. Olumlu Sosyal Davranışların İnsanlık gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

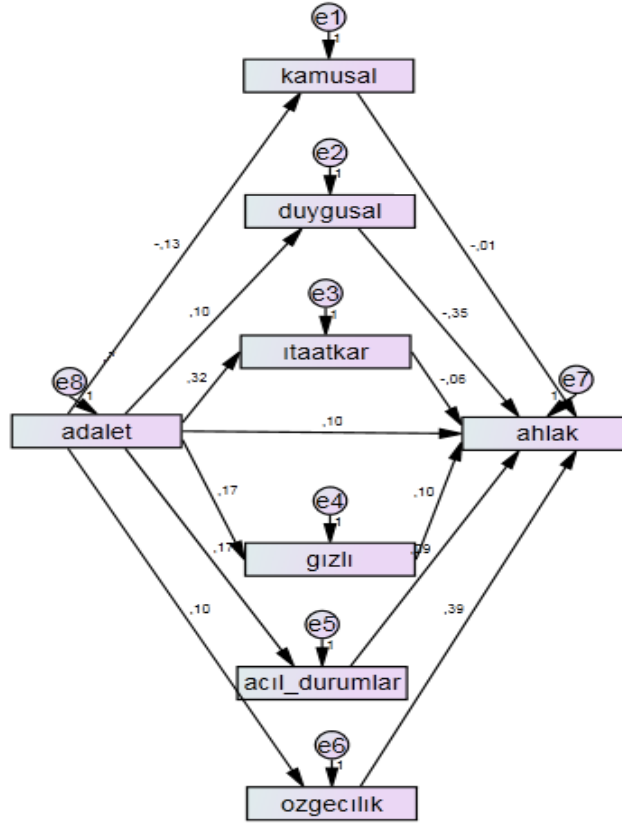

Şekil 9. Olumlu sosyal davranışların insanlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, insanlık gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .21'den .14'e düşmüştür ($p>.01$). İnsanlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığı da azaldığından olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye tam aracılık etmiştir. Şekil 9'da oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(3,38)$, $p=.00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer uyum indeksleri CFI .96, RMSEA .03, GFI. 94 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

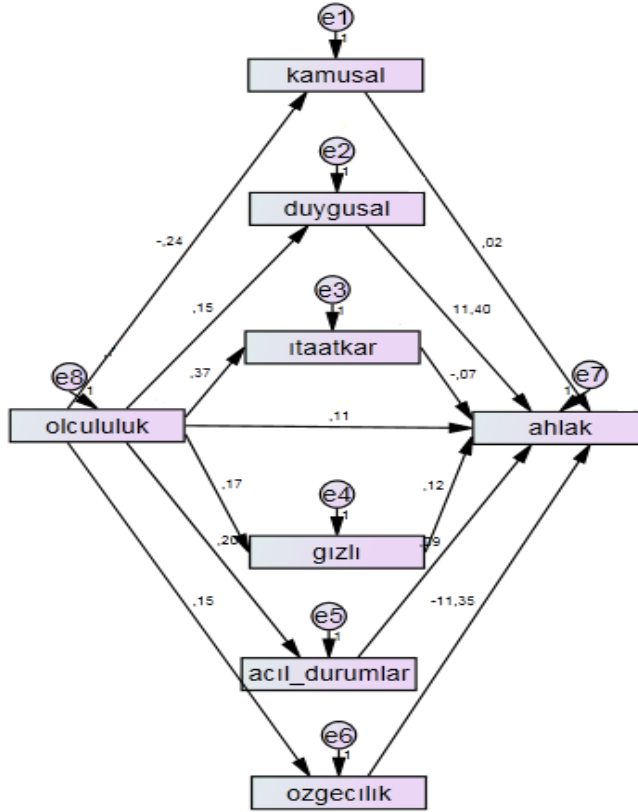
4.4.5. Olumlu Sosyal Davranışların Adalet gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

Şekil 10. Olumlu sosyal davranışların adalet gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, adalet gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .17'den .10'a düşmüştür ($p < .001$). Adalet gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Şekil 10'da oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(4,02)$, $p=.00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer uyum indeksleri CFI .95, RMSEA .06, GFI. 91 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

4.4.6. Olumlu Sosyal Davranışların Ölçülülük gücü ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Olumlu Sosyal Davranışların Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular

Şekil 11. Olumlu sosyal davranışların ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolüne yönelik analiz modeli

Aracı değişkenin aracılık modelindeki etkisini değerlendirmek amacıyla aracı değişkenin analize dâhil edildiği modelde, ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların modele dâhil edilmesiyle regresyon katsayısı .12'den .11'e düşmüştür ($p < .01$). Ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken aynı zamanda anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Şekil 11'de oluşturulan modele göre modelin uyum iyiliği değerleri ki-kare $\chi^2/df(3,05)$, $p = .00$ olduğundan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer uyum indeksleri CFI .96, RMSEA .05, GFI .96 olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde genç yetişkinlerin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı rolüne ilişkin elde edilen bulgular araştırma amaçları çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Karakter Güçleri, Olumlu Sosyal Davranışlar ve Ahlaki Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma ve Yorum

Araştırmada genç yetişkinlerde karakter güçlerinin alt boyutu olan; **bilgelik, aşkınlık, cesaret, insanlık, adalet ve ahlak güçleri, ahlaki muhakeme becerisi** ve olumlu sosyal davranışların alt boyutu olan; **kamusal, duygusal, itaatkar, gizli, acil durumlar ve özgeci olumlu sosyal davranışları** arasındaki ilişkiler belirlenmiştir.

Öncelikle karakter güçlerinin bir alt boyutu olan bilgelik gücü ile, cesaret, ölçülülük, insanlık, aşkınlık ve adalet güçleri, ahlaki muhakeme becerisi ve olumlu sosyal davranışların alt boyutları olan; gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar, itaatkar olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ve kamusal olumlu sosyal davranışlar ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bu bulgu araştırmaya katılan genç yetişkinlerin karakter güçlerinin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, daha yüksek ahlaki muhakeme davranışı sergileyeceğini ve gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlara olan eğiliminin artacağını ancak kişinin bilgelik gücünü daha fazla kullandığında gizli yapılan yardım davranışlarının aksine kalabalık ortamlarda daha sık sergilenen ve dışsal yönelimli yardım davranışı olarak da bilinen kamusal olumlu sosyal davranışlara olan eğiliminin azalacağını göstermektedir.

Bilgelik erdem boyutunun alt boyutunu oluşturan güçlerden birisi de çok boyutlu düşünebilme becerisidir ve olaylara başkasının baktığı pencereden bakabilme, kendini başka bir kişinin yerine koyarak olayları ve durumları analiz edebilme anlamına gelmektedir. Olumlu sosyal davranışlar ile ilgili diğer bir önemli değişken ise başkalarının bakış açısını alma olarak tanımlanmaktadır. Bakış açısını alma, başkalarının sosyobilişsel duyumlarını da içeren içsel ve dışsal durumlarını anlamayla ilgili bilişsel beceriler olarak görülmektedir. İlgili alanyazına bakıldığında başkalarının bakış açısını alabilmenin, başkalarının düşüncelerini anlama ve ihtiyaç ya da sıkıntılarına empati

duymada önemli bir sosyobilişsel beceri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Batson, Eisenberg ve Miller, 1991). Başkalarının bakış açısını alma becerilerinin, işbirliği yapmada ve yardımlaşma etkileşimlerinde önemli bir etken olması nedeniyle bu becerilerin olumlu sosyal davranış eğilimini arttırması beklenmektedir. Genel olarak alanyazına bakıldığında , olumlu sosyal davranış ile başkalarının bakış açısını alma becerileri arasında anlamlı olumlu ilişkiler olduğu görülmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1998).

Karakter güçlerinin bir diğer alt boyutu olan; cesaret gücü ile insanlık, ölçülülük, aşkınlık, adalet, ahlaki muhakeme, gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulgulanırken, kamusal olumlu sosyal davranış ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulgu; araştırmaya katılan genç yetişkinlerin daha fazla cesaret gücüne sahip olmaları durumunda, diğer tüm karakter güçlerinin de kullanım oranının artacağını ve daha fazla cesaret gücüne sahip olan genç yetişkinlerin, özgeci, duygusal, itaatkar, gizli ve acil durumlar olumlu sosyal davranış eğilimlerinin de artacağını göstermektedir. Ancak daha fazla cesaret gücüne sahip olan kişilerin daha az kamusal olumlu sosyal davranış eğilimi göstereceği bulgulanmıştır.

Cesaret gücünün bir alt boyutu olan dürüstlük erdeminin Deci ve Ryan’a göre (2000), pozitif duygu durum, yaşam doyumu, yeni deneyimlere açıklık, empati, kendini gerçekleştirme ve bilinçlilik ile ilişkili olduğu öne sürülmüştür (Vallerand, 2000) Bunlara ek olarak insancıl psikolojik danışma kuramcılarında biri olan C. Rogers’ın da terapilerinde dürüstlük ilkesini sıkça kullandığı bilinmektedir. İnsancıl psikolojik danışma yaklaşımında terapist eğer söylenilecek durum acı verici olsa bile danışana karşı dürüst olunmalıdır. Terapistin danışanına karşı koşulsuz kabul ilkesi ile yaklaşarak kişinin kendine karşı dürüst olması da desteklenmektedir. Bu sayede danışan kendine ve duruma karşı daha gerçekçi ve yeni bir bakış açısı geliştirebilir ve kendini gerçekleştirme yolunda sağlam adımlarla ilerlemiş olur (Andersen, 2001).

İnsanlık gücü ile ölçülülük, aşkınlık ve adalet, ahlaki muhakeme, gizli,özgeci, duygusal, acil durumlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilirken yalnızca kamusal olumlu sosyal davranışı ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Bu bulgu doğrultusunda, insanlık gücünü kullanma oranı arttıkça diğer karakter güçlerinin de gelişeceğini, kişinin daha fazla, özgeci, acil durumlar, itaatkar, duygusal ve gizli olumlu sosyal davranışlarda bulunma olasılığının artacağını ancak kamusal olumlu sosyal davranış sergileme olasılığının azalacağı söylenebilmektedir.

İnsanlık karakter gücünün bir alt boyutu olan kibarlık erdemi ve olumlu sosyal davranışların bir alt boyutu olan özgeci davranış eğilimi Omoto ve Snyder'a göre (1995), gönüllü yardım davranışının en önemli yordayıcılarından birisidir. Bu konuda Peterson ve Seligman (2004), özellikle 1998 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde uzun yıllar boyunca hizmet veren gönüllü çalışanların kibarlık gücünün sosyal durumlar üzerindeki katkısına dair önemli bir örnek olduğunu öne sürmüşlerdir. Ayrıca gönüllülük davranışının kişiye bir çok ruhsal ve fiziksel fayda sağladığı görülmüş bu konuda Van Willigen (2000) özellikle son yetişkinlik döneminde bulunan kişilerin başkalarını daha fazla düşünme ve onlara yol gösterme güdüsü ile hareket ettiklerinden dolayı kişilerin gönüllülük eyleminin sonucunda kendilerini daha işe yarar hissettiklerin ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Wheeler vd, 1998).

Ölçülülük gücü ile aşkınlık, adalet, ahlaki muhakeme, gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar, itaatkar ve kamusal olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmektedir. Bu bulgu çerçevesinde göze çarpan bir nokta ise diğer tüm değişkenlerin kamusal olumlu sosyal davranışlar ile negatif yönde anlamlı bir ilişki göstermesine rağmen ölçülülük ile kamusal olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmaya katılan genç yetişkinlerin ölçülülük gücünü kullanma oranlarının artması durumunda diğer karakter güçlerinin de daha fazla işe koşulacağı ve gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar, itaatkar ve kamusal olumlu sosyal davranışların sıklığının da artacağı görülmektedir.

Ölçülülük gücünün bir alt boyutu olan öz kontrol erdemi ile yaşam doyumu arasında pozitif düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, 1009 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir çalışmada yaşam doyumu ve öz kontrol erdemi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yüksek düzeyde öz kontrol becerisi sergileyen bireylerin yaşam doyumlarının da arttığını ve olumlu sosyal davranışların bu ilişkide tam aracılık etkisinin olduğu görülmüştür (Nie ve Vazsonyi, 2016).

Aşkınlık gücü ile adalet, ahlaki muhakeme, gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenirken kamusal olumlu davranışlar ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Bu doğrultuda, bir genç yetişkinin gizli, özgeci, duygusal, acil durumlar ve itaatkar olumlu sosyal davranışlar eğiliminin arttırılmasının amaçlanması durumunda kişinin aşkınlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisinin geliştirilmesi düşünülebilmektedir.

Aşkınlık gücünün bir alt boyutu olan maneviyat değişkeni ile olumlu sosyal davranışların ilişkisinin incelendiği bir çalışma; düzenli olarak kiliseye giden 279 genç yetişkin ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar kendilerini inançlı kişiler olarak tanımlamaktadır. Yapısal eşitlik modellemesi ile analiz edilen sonuçlar doğrultusunda; maneviyat değişkeninin olumlu sosyal davranışları anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca cinsiyetler arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Crosby ve Smith, 2015).

Adalet gücü ile ahlaki muhakeme, gizli, özgeci, duygusal, ve itaatkar olumlu sosyal davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenirken kamusal olumlu davranışlar ve acil olumlu sosyal davranışlar ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Bu araştırma doğrultusunda genç yetişkinlerin daha gelişmiş ahlaki muhakeme davranışları sergilemeleri ve gizli, özgeci, duygusal ve itaatkar olumlu sosyal davranışlarına sahip olmaları isteniyor ise, karakter güçlerini kullanmaları teşvik edilebilmektedir. Ahlaki muhakeme yasal düzenlemelerin, otoritenin, kuralların ve sorumlulukların optimal düzeyde olduğu ve bireysel ihtiyaç ya da isteklerin başkalarınınkini ile çatışma halinde olduğu durumlarda kişinin yapmış olduğu seçimler ile ilgili bilişsel muhakeme becerileri olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg ve Carlo, 1995).

Olumlu sosyal davranışlar ve ahlaki muhakeme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara bakıldığında bulgular biraz farklılık göstermektedir. Örneğin bazı bulgular ahlaki muhakeme ile olumlu sosyal davranış eğilimi arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu gösterirken (Eisenberg ve Fabes, 1998) diğerleri olumlu sosyal davranış gösterme eğiliminde olan yetişkinlerin yüksek düzeyde ahlaki muhakeme becerisi gösterdiklerini ortaya koymaktadır (Eisenberg ve Miller, 1996). Ülkemizde liseli gençlerle yapılan bir çalışmada Akyel (1986), özgeci olumlu sosyal davranış eğilimi puanları ile ahlaki muhakeme puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.2. Karakter Güçleri ve Olumlu Sosyal Davranışların Genç Yetişkinlerin Ahlaki Muhakeme Becerilerini Yordamasına Yönelik Tartışma ve Yorum

Bu araştırmanın amaçlarından ilk olarak Karakter Güçleri'nin bilgelik, cesaret, adalet, ölçülülük, insanlık ve aşkınlık alt ölçekleriyle Olumlu Sosyal Davranışlar Eğilimi Ölçeği'nin kamusal, duygusal, itaatkar, gizli, acil durumlar ve özgeci olumlu sosyal

davranışlar alt ölçekleri birlikte genç yetişkinlik döneminde bulunan kişilerin genel olarak ahlaki muhakeme becerilerini ne düzeyde yordadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla öncelikle karakter güçlerinin olumlu sosyal davranışları ve daha sonra ahlaki muhakeme becerisini ne düzeyde yordadığını belirlemek amacıyla yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Bu analizin sonucunda karakter güçleri ahlaki muhakemede ki ve olumlu sosyal davranışlardaki farklılaşmayı açıklamaktadır. Ahlaki muhakeme becerisi ile karakter güçleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre genç yetişkinlerin karakter güçleri ahlaki muhakeme becerilerini ve olumlu sosyal davranış eğilimlerini pozitif bir şekilde yordamaktadır. Bu doğrultuda daha fazla karakter güçlerine sahip olduğunu düşünen genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerilerinde de üst düzey ahlaki ilkelere bağlı oldukları ve daha fazla olumlu sosyal davranış sergilemeleri beklenmektedir.

Karakter güçlerinin alt boyutları olan; bilgelik, cesaret, adalet, ölçülülük, insanlık ve aşkınlık ve olumlu sosyal davranışlar değişkenin alt boyutları olan; kamusal, duygusal, itaatkar, gizli, acil durumlar ve özgeci olumlu sosyal davranışların genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerilerini yordama düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonucunda, bağımsız değişkenler olan adalet, bilgelik, cesaret, itaatkar olumlu sosyal davranış, acil durumlar ve gizli olumlu sosyal davranışların ahlaki muhakeme becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Hem açıklanan varyans oranı hem de önem sırası dikkate alındığında bilgelik gücünün, ve özgeci olumlu sosyal davranışların en öne çıkan değişkenler olduğu belirlenmiştir.

Bilgelik gücü; gerçeğin farkında olma, gerçekliğin belirsiz ve paradoksal doğası ile yakından ilgili olma gibi bir takım bilişsel işlemleri içermektedir. Gündelik yaşamda karar verirken ve eylemde bulunurken de benzer şekilde bazı bilişsel süreçlerden geçmemiz gerekmektedir. Problemlerin doğası her zaman somut değil, kavranması zor soyut kavramları da içerisinde barındırmaktadır. Bu nedenle kişinin ahlaki muhakeme becerisinin ölçülmesi için sunulan ahlaki ikilem öykülerini de yorumlarken; problemin soyut doğasını analiz edebilme, anlayabilme ve olası çözümleri kafasında canlandırabilme becerilerine sahip olması gerekmektedir. Bu konuda Piaget bilişsel ahlaki gelişim teorisinde de üst düzey ahlaki muhakeme becerisine sahip kişilerin düşünme süreçlerinin formal işlemlerin ötesinde postformal süreçlerden oluştuğunu bir diğer deyişle düşünmenin üzerine düşünebildiklerini öne sürmüştür. Bu konu ile ilgili olarak aynı zamanda bilgelik değişkeninin bir alt boyutu olan çok boyutlu düşünme

değişkeni ile postformal düşünebilme süreçlerinin benzer anlamlara geldiği görülmektedir (Kramer, 1990).

İnsan doğasının karmaşık ve öznel yapısı ikilemler karşısında da kompleks, öznel ve sürekli değişebilen bir yaklaşım ile yaklaşmayı gerektirmektedir. Ayrıca hayat boyu karşılaşılan en önemli duygusal ve varoluşsal ikilemlerin doğrusal değil değil çok değişkenli bir desen oluşturması insanın çok boyutlu düşünebilme becerisinden kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle bilgelik gücünün; bilginin uygulanması sürecinde yansıtımlı düşünebilme, insan ilişkileri ve yaşam şartları hakkında bir yargıda bulunma aşamalarının her birinde oldukça aktif kullanılabileceği görülmüştür (Clayton ve Birren, 1980).

Midlarsky ve Kahana olumlu sosyal davranışları, davranışı gerçekleştirenin karşısındaki birey için yarar sağlama olarak ve özgecilik ise; başkasının iyiliği için gerçekleştirilen davranış, başkalarına yardım etme ve davranışı gerçekleştiren kişinin dışarıdan bir ödül beklentisi olmadan gerçekleştirilen davranışlar olarak tanımlamaktadırlar. Özgeciliğe bir kişi diğerine değer vermektedir. Yardımı yapan kişi diğer kişinin varlığından haberdardır, diğer kişilere yardım etmek üzere güdülenmiştir. Bu nedenle bu değerlere ve amaçlara göre davranmaktadır ve yaşamaktadır. Bu nedenle özgecilik, kavrama ve etkiye, kişisel düşünceye, değerlere, amaçlara ve bazı durumlarda davranışın sonuçlarına işaret eden insan fonksiyonlarının bir ifadesidir, denilmektedir. Yüksek ahlaki muhakeme becerisine sahip olan kişiler insan hakları eşitlik ve adalet gibi konuları kişisel çıkar ve faydadan daha önemli görürler ve bu nedenle yüksek özgeci olumlu sosyal davranış eğilimi gösteren kişilerin daha daha gelişmiş ahlaki muhakeme becerisi sergileme olasılığını içerisinde barındırmaktadır.

5.3. Olumlu Sosyal Davranışların Karakter Güçleri ve Ahlak Muhakeme Becerisi Arasındaki İlişkide Aracılık Rolüne Yönelik Tartışma ve Yorum

Bu çalışmanın bir diğer amacı, genç yetişkinlik döneminde bulunan kişilerin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracı etki gösterip göstermediğini belirlemektir. Bu amaçla ilk olarak karakter güçlerinin alt boyutları olan ‘bilgelik, aşkınlık, cesaret, insanlık, adalet ve ölçülülük’ güçleri ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışlar üzerinden yapılan değerlendirmede, genç yetişkinlik döneminde bulunan kişilerin bilgelik gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların kısmi aracı rol

oynadığı bulgulanmıştır. Elde ettiğimiz bulgular çerçevesinde olumlu sosyal davranışların, bilgelik karakter gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasında kısmi aracı rolü bulunmaktadır yani olumlu sosyal davranışlar bu iki değişken arasında güçlü bir bağımsız değişken olma durumundadır. Bu bağlamda elde ettiğimiz sonuçlar işaret etmektedir ki, bilginin edinilmesi ve kullanılması ile ilgili bilişsel yeterlilikler anlamına gelmekte olan bilgelik gücünü karakter gücü olarak ortaya koyabilen bir birey başat olarak yaratıcı ve çok yönlü düşünebilmekte, yeni deneyimlere açık olabilme, problemleri olan kişiler tarafından akılcı öneriler getirebilen rehber bir kişi olarak tanınmaktadır ve bu kişilerin yardıma ihtiyacı olan kişilere herhangi bir karşılık beklemeden yalnızca o kişinin refahını ve iyi oluşunu düşündüğü ve bu nedenle de ahlaki bir ikilem ile karşı karşıya kaldığında, ahlaki muhakeme becerilerinin en gelişmiş aşamaları olan insan yaşamının en önemli mesele kabul edildiği evrensel ahlak seviyesine uygun bir yargıda bulunabilmesini açıklamaktadır. Kohlberg evrensel ahlak seviyesini ahlaki gelişim açısından ulaşılabilecek son aşama olduğunu ve kişilerin kendi ahlaki ilkelerini kendilerinin seçip bu ilkelere uygun davrandıklarını belirtmiştir. Bu nedenle evrensel ahlak seviyesinde olan bir kişinin; insan hakları, bütün insanların eşit şartlar altında yaşamaları gerektiğine inanma ve adaletli olma gibi konulara da önem vermesi beklenmektedir. Benzer şekilde adaletli olma ve başkalarını da düşünme adalet karakter gücü ile açıklanabilirken aynı zamanda ahlaki muhakeme becerisi yüksek olan kişilerin olumlu sosyal davranışlara olan eğiliminin de yüksek olması beklenmektedir. Özellikle bir başkasının acil yardıma ihtiyacı olduğu durumlarda yapılan yardım davranışı olan acil durumlar olumlu sosyal davranış eğilimi ve kişinin kendi canını tehlikeye atma pahasına bir başkasının iyiliği için çabalama anlamına gelen özgeci olumlu sosyal davranış eğiliminin de ahlaki muhakeme becerisi yüksek kişiler tarafından daha fazla benimsenmesi beklenmektedir.

İkinci olarak olumlu sosyal davranışların, aşkınlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkiye dahil edilmesiyle regresyon katsayısı azalmıştır. Aşkınlık gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dahil edildiğinde regresyon katsayısının azalmasıyla birlikte anlamlılık da kaybedildiği için olumlu sosyal davranışlar bu ilişkiye tam aracılık etmiştir. Literatürde aşkınlık karakter gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkiye yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak aşkınlığın alt boyutu olan maneviyat gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasında ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Meydan (2011) , ahlaki eğitim programları ve eğitimcilerin değerler eğitimi üzerine yaptığı araştırmasında

kişilerin ahlaki muhakeme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla özellikle kalpten gelen güçler olarak adlandırılan, hayatın anlamı ve amacına odaklanan manevi güçler odaklı değerler eğitimi programlarının anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışma kapsamında elde edilen; ahlaki muhakeme ve aşkınlık gücü arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların tam aracılık rolüne sahip olduğu yönündeki bulgu; genç yetişkinlerin aşkınlık gücünü başat olarak göstermeleri durumunda ahlaki muhakeme becerilerinin de daha yüksek ahlaki gelişim düzeylerine göre gerçekleştirileceği ve olumlu sosyal davranışların genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerileri üzerinde aracı bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu aracılık rolüne ilişkin olarak olumlu sosyal davranışların genç yetişkinlerin ahlaki muhakeme becerilerine daha fazla etki ettiği söylenilebilir.

Araştırmada sonucunda elde edilen bir diğer bulgu ise; cesaret gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolüne ilişkin olarak aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığı devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Cesaret karakter gücü, dürüstlük yaşam coşkusu azim ve cesur yüreklilik erdemlerinden oluşmaktadır. Literatürde erdemler ve ahlaki muhakeme becerisi üzerine yapılan sonuçlar bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu doğrultuda daha yüksek ahlaki muhakeme becerisine sahip olan genç yetişkinlerin başladıkları bir işi sonuna kadar götürmeye odaklanma, yaşamdan ve insanlar ile bir arada bulunmaktan zevk alma, cesaret gerektiren yardım davranışlarında daha atılgan olma ve bu nedenle de özellikle acil durumlarda gerçekleşen durumlarda daha fazla olumlu sosyal davranış sergilemeleri beklenmektedir. Literatüre bakıldığında; Akbaş (2008)'e göre, ahlak eğitiminde bireyin ahlaki muhakeme yapması veya değerleri üzerine düşünmesi yerine toplumsal hayatın devamı için elzem olan cesaret, saygı, sorumluluk, dürüstlük, adil olma gibi temel ahlaki davranışların doğrudan yada dolaylı olarak öğretilmesi ve alışkanlıklar kazandırılması zorunlu görülmektedir. Ayrıca Howard, Berkowitz ve Schaeffer (2004), bir olgu olarak karakter kapsamında, sosyal bağlamda etik kararlar almayı ve bunlara göre davranmayı incelemişlerdir. Battistich (2008), bu kapsamda, yapılabilenin en iyisini yapmaya, başkalarının refahıyla ilgilenmeye ilişkin tutumlara; eleştirel düşünme ve ahlaki muhakeme gibi zihinsel kapasitelere, adaletsizlik karşısında ahlaki ilkeleri savunmak gibi davranışlara, çeşitli durumlarda başkalarına faydalı eylemlerde bulunulmasına yardımcı olan bazı kişilerarası ve duygusal becerilere odaklanmaktadır.

Adalet gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Karakterin bir tanımını yapan Lickona, karakterin yapısının evrensel düzeyde sahip olunan erdemlerin oluşturduğunu düşünmektedir. Davidson, ve Lickona (2008), ise buna paralel olarak bütünlük, adalet, dürüstlük, cesaret ve işbirliği gibi erdemlerin bireyi kişilerarası ilişkilerinde ve etik davranışlarında başarılı kılan özelliklerin karakter erdemleri olarak adlandırılabileceğini ve bu erdemler ile ahlaki gelişim arasında anlamlı düzede bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu doğrultuda adalet gücünü oluşturan erdem boyutları yeniden ele alındığında yansızlık, adil olma ve iş birliğine yatkın olma gibi becerilerin daha fazla kullanılmasının teşvik edilmesi durumunda bireyin olumlu sosyal davranış eğilimleri de artacak ve verdikleri kararlarda ahlaki gelişim basamaklarından en gelişmiş olan evrensel ahlak düzeyine daha uygun davranmış olacaklardır.

İnsanlık karakter gücü ile ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolü incelenmiş ve bu doğrultuda aracı değişkenin modele eklenmesi ile birlikte; regresyon katsayısı azalırken ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığında azaldığından olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye tam aracılık etmiştir. Bu doğrultuda literatür tarandığında yapılan diğer araştırmalar da bu sonucu destekler niteliktedir. Örneğin; ortaokul öğrencilerinin sosyal zeka düzeyleri ve ahlaki karar alma tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada; sosyal zeka puanı daha yüksek olan kız öğrencilerin ahlaki karar verme tutumlarının olumlu yönde etkilendiği belirlenmişken erkek öğrencilerde duygusal zeka düzeyleri ile ahlaki karar alma tutumları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir.

Son olarak ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken aynı zamanda anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğilimi bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Literatür incelendiğinde doğrudan ölçülülük gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasında bir araştırmaya rastlanmamıştır ancak; ölçülülük gücünü oluşturan erdem boyutlarından biri olan öz düzenleme ile ilgili Bandura (1999), öz düzenleme sürecinde insanların kendi davranışlarını içinde bulundukları duruma göre gözleme; ahlaki standart ve algılanan duruma göre yargılama ve davranışlarını oluşabilecek sonuçlara göre düzenleme eğiliminde olduklarını ve davranışlarını genelde kendilerini tatmin edecek ve öz değerlerini yükseltecek şekilde seçtiklerini aynı şekilde kendilerini toplum içerisinde olumsuz etiketlenilecek bir durum yol açacak eylemleri gerçekleştirmekten çekindikleri

sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda başkalarının yönlendirmeleri ile gerçekleştirilen itaatkar ve daha çok halka açık ve görülebilen alanlarda gerçekleştirilen kamusal olumlu sosyal davranışların da özellikle ahlaki muhakeme ve ölçülülük gücü arasındaki ilişkiye aracılık ettiği söylenilebilmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu bölümde araştırma sonuçlarının genel bir değerlendirmesi yapılmış ve değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de gelecekteki araştırmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Araştırmada öncelikli olarak karakter güçleri değişkeninin alt boyutları olan; bilgelik, aşkınlık, cesaret, insanlık, adalet ve ölçülülük güçleri, ahlaki muhakeme becerisi ve olumlu sosyal davranışların alt boyutları olan; duygusal, itaatkar, kamusal, acil durumlar, özgeci ve gizli olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bağlamda tüm karakter güçleri birbirleri ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler sergilerken, adalet karakter gücünün acil durumlar ve özellikle başkalarının gözü önünde gerçekleştirilen, içsel değil dışsal bir güdülenmeyle hareket edilen ve daha çok başkalarının saygısını, onayını kazanma ve daha fazla değer görme amacıyla gerçekleştirilen kamusal olumlu sosyal davranışlar arasında negatif ilişkiler olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra kamusal olumlu sosyal davranış ile alçak gönüllülük, öz düzenleme, affetme gibi erdem boyutlarından oluşan ve kişinin hem kendisine hem de diğerine karşı özverili oluşunu içeren ölçülülük karakter gücü hariç tüm karakter güçleri, ahlaki muhakeme ve olumlu sosyal davranış eğilimleri değişkenleri arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğu bulgulanmıştır.

Bunun yanı sıra ahlaki muhakeme becerilerinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda genç yetişkinlerin bazı karakter güçlerinin ve olumlu sosyal davranış eğilimlerinin ahlaki muhakeme becerisinin belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu amaçla alt boyutlar arasında gerçekleştirilen analizler sonucunda bağımsız değişkenler olan adalet, bilgelik, cesaret, itaatkar olumlu sosyal davranış, acil durumlar ve gizli olumlu sosyal davranışların ahlaki muhakeme becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Hem açıklanan varyans oranı hem de önem sırası dikkate alındığında bilgelik gücünün, ve özgeci olumlu sosyal davranışların diğer değişkenlere oranla ahlaki muhakeme üzerindeki değişim açısından daha yüksek öneme sahip oldukları görülmektedir.

Son olarak karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide olumlu sosyal davranışların aracılık rolünün incelendiği yapısal eşitlik modellemesi analizi

doğrultusunda; ölçülülük, bilgelik, cesaret ve adalet gücü ve ahlaki muhakeme becerisi arasındaki ilişkide aracı değişken modele dâhil edildiğinde regresyon katsayısı azalırken aynı zamanda anlamlılık devam ettiğinden olumlu sosyal davranış eğiliminin bu ilişkiler arasında kısmi aracılı rolünün bulunduğu görülürken; aşkınlık ve insanlık karakter güçleri ile ahlaki muhakeme arasındaki ilişkide aracı değişkenin modele eklenmesi ile birlikte; regresyon katsayısı azalırken ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığı da azaldığından olumlu sosyal davranış eğiliminin bu ilişkilere tam aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırma süresince elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamalar ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Ahlaki muhakeme becerisinin önemi gün geçtilçe artmakta ve gerek eğitim kurumlarında gerekse günlük yaşam becerilerinin kazanılması amacıyla hizmet veren kurumlarda kişinin problemlerinden ziyade sahip olduğu güçlere odaklanması ve başat olmayan güçlerin kullanımının desteklenmesi faydalı olacaktır.
2. Ayrıca ‘www.character.org’ web sitesi kişisel olarak ziyaret edilerek online platformda çeşitli karakter güçleri ölçekleri yapılabilmektedir. Bu ölçeklere verilen yanıtlar sistem tarafından analiz edilmekte ve kişi en çok hangi karakter gücünü işe koştuğunu hangisini daha geri planda kullandığını görebilmektedir. Bu web sitesinde ki içeriklerin karakter güçleri konusunda ilgisi olan herkes tarafından incelenmesi önerilmektedir.
3. Hizmet sektöründe çalışan ve bu alanlarda kariyer hedefi bulunan kişilerin hangi olumlu sosyal davranışlara ve güçlere sahip olduğu analiz edilerek kariyer danışmanlığı alanında fayda sağlamak isteyen danışanların perspektifleri genişletilebilir.
4. Aile ve eş danışmanlığı alanında çiftlerin ve aile üyelerinin birbirlerinin karakter güçleri hakkında konuşmaları teşvik edilerek bu güçlere yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması önem arz edebilmektedir.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma Adana ilinde bulunan bazı genç yetişkinler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma farklı örneklemelerde tekrarlanabilir.
2. Bu çalışma karakter güçleri, ahlaki muhakeme becerisi ve olumlu sosyal davranışların boyutları açısından incelenmiştir. Araştırma farklı değişkenlerle (Perma, ilişki doyumu, problem çözme becerileri, sosyal-duygusal yetkinlik, mindfulness v.b) incelenebilir.
3. Bu çalışmada ahlaki muhakeme becerisi genç yetişkinler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma farklı yaş dönemlerinde ki örneklemeler üzerinde de incelenebilir.
4. Yıllara ve kazanılan tecrübelerle göre karakter güçleri,, ahlaki muhakeme ve olumlu sosyal davranışlar eğilimi üzerindeki değişimin daha detaylı incelenmesi amacıyla bu çalışma boylamsal olarak da gerçekleştirilebilir.
5. Bu çalışmada olumlu sosyal davranış eğiliminin karakter güçleri ve ahlaki muhakeme becerisi arasında aracı etkisi incelenmiştir. Araştırma farklı aracı etki oluşturması düşünülen değişkenlerle de tekrarlanabilir.
6. Bu araştırma kapsamında kullanılan görüşleri belirleme testi hem katılımcı hem de araştırmacı tarafından yorumlanması ve anlaşılması görece karmaşık ve oldukça uzun zaman alan bir ölçek olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle daha sonra ki araştırmalarda ahlaki muhakeme becerisinin nitel olarak ve daha az madde ile ölçülmesine imkan tanıyan, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi önerilmektedir.
7. Bu araştırma kapsamında kullanılan değişkenlerin farklı sosyo-ekonomik düzeylerde ki kişiler arasında anlamlı bir değişim olup olmadığına bakılabilir.
8. Son olarak karakter güçleri değişkenin ülkemizde oldukça kısıtlı çalışma ile örtüşüyor olması nedeniyle daha sonraki araştırmalarda bu değişkenin daha farklı ve özgün araştırmalarda kullanılabilme ihtimali de göz önünde bulundurulabilir.

KAYNAKÇA

- Ai, A.L., Richardson, R., Plummer, C., Ellison, C.G., Lemieux, C., Tice, T.N. and Huang, B. (2013). Character Strengths and Deep Connections Following Hurricanes Katrina and Rita: Spiritual and Secular Pathways to Resistance Among Volunteers. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 52: 537-556.
- Ajele kenni Wojujutari, Obafemi Awolowo University, Ile-Ife, Osun State, Nigeria. (2018). Character of Strengths Mediates the Influence of Emotional Regulation on Sleep Quality in Women during Pregnancy in Akure Metropolis.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akdemir F. (2015). *Nikhomakhos'a Etik*, Say Yayınları
- Akyel L., H. (1987). *Altruistic Behavior And Prosocial Moral Reasoning Among Turkish High School Students* (Responsibility, sex).
- Alexandra Coghlan & Kevin Filo. (2016). Bringing Personal Character Strengths into the Production of the Leisure Experience, *Leisure Sciences*, 38:2, 100-117.
- Allan, B.A. (2015). Balance Among Character Strengths and Meaning in Life. *J Happiness Stud* 16, 1247–1261.
- Amaral, A. R. (2020). The good child, the virtuous professor and me: moral judgement in a social context. Doctoral dissertation.
- Anat Shoshani & Ilanit Aviv (2012) The pillars of strength for first-grade adjustment – Parental and children's character strengths and the transition to elementary school, *The Journal of Positive Psychology*, 7:4, 315-326.
- Anat Shoshani & Ilanit Aviv. (2012). The pillars of strength for first-grade adjustment – Parental and children's character strengths and the transition to elementary school. *The Journal of Positive Psychology*, 7:4, 315-326.
- Anat Shoshani. (2019). Young children's character strengths and emotional well-being: Development of the Character Strengths Inventory for Early Childhood (CSI-EC), *The Journal of Positive Psychology*, 14:1, 86-102.
- Anderson, H. (2001). Postmodern collaborative and person-centred therapies: what would Carl Rogers say?. *Journal of family therapy*, 23(4), 339-360.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469.

- Ashley Hall-Simmonds & Robert E. McGrath. (2019). Character strengths and clinical presentation, *The Journal of Positive Psychology*, 14:1, 51-60.
- Aslan, G. A. (2018).Korunma altında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlerin olumlu sosyal davranış ve davranış problemleri ile ilişkili faktörler açısından karşılaştırılması.
- Bargh, J. A., & Chartrand, T. L. (1999). The chameleon effect: the perception–behavior link and social interaction. *Journal of personality and social psychology*, 76(6), 893.
- Bartlett, M. Y., & DeSteno, D. (2006). Gratitude and prosocial behavior: Helping when it costs you. *Psychological science*, 17(4), 319-325.
- Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of personality. *Handbook of personality*, 2, 154-96.
- Batson, C. D., & Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological inquiry*, 2(2), 107-122.
- Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New directions for child and adolescent development*, 2005(108), 61-69.
- Berkowitz, M. W., Battistich, V. A., & Bier, M. C. (2008). What works in character education: What is known and what needs to be known. *Handbook of moral and character education*, 414-431.
- Berthold, Anne & Ruch, Willibald. (2014). Satisfaction with life and character strengths of non-religious and religious people: It's practicing one's religion that makes the difference. *Frontiers in psychology*. 5. 876.
- Buckingham, M., & Clifton, D. O. (2001). *Now, discover your strengths*. Simon and Schuster.
- Buhrmester, D., Boer, F., & Dunn, J. (1992). The developmental courses of sibling and peer relationships. *Children's sibling relationships: Developmental and clinical issues*, 19-40.
- Burnham Riosa, P., Chan, V., Maughan, A. vd. (2017). Remediating Deficits or Increasing Strengths in Autism Spectrum Disorder Research: a Content Analysis. *Adv Neurodev Disord* 1, 113–121.
- Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G., ve Çokluk, Ö., (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bolino, M. C., & Grant, A. M. (2016). The bright side of being prosocial at work, and the dark side, too: A review and agenda for research on other-oriented motives,

- behavior, and impact in organizations. *Academy of Management Annals*, 10(1), 599-670.
- Botvin, G. J., & Scheier, L. M., (1995). Effects of early adolescent drug use on cognitive efficacy in early-late adolescence: A developmental structural model. *Journal of Substance Abuse*, 7(4), 379-404.
- Brunzell, T., Waters, L., & Stokes, H. (2015). Teaching with strengths in trauma-affected students: A new approach to healing and growth in the classroom. *American Journal of Orthopsychiatry*, 85(1), 3–9.
- Chang, Yong-Hee & Kim, Kyung-Ja & Lee, Jae-Shin. (2015). The Relationship Between College Student's Character Strengths(Humanity), Self-Control, and Altruistic Behavior in the Times of Convergence: The Mediating Effect of Moral Elevation. *Journal of Digital Convergence*. 13.
- Christopher Peterson, Nansook Park & Martin E. P. Seligman. (2006). Greater strengths of character and recovery from illness. *The Journal of Positive Psychology*, 1:1, 17-26.
- Clayton, V. P., & Birren, J. E. (1980). The development of wisdom across the life span: A reexamination of an ancient topic. *Life-span development and behavior*, 3, 103-135.
- Clouse, R. W., & Nelson, H. E. (2000). School reform, constructed learning, and educational technology. *Journal of Educational Technology Systems*, 28(4), 289-303.
- Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (1993). Early emotional instability, prosocial behaviour, and aggression: Some methodological aspects. *European Journal of personality*, 7(1), 19-36.
- Dunn, J., & Munn, P. (1986). Siblings and the Development of Prosocial Behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 9(3), 265–284.
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 31(1), 31-44.
- Carpendale, J. I. (2009). Piaget's theory of moral development.
- Crosby III, R. G., & Smith, E. I. (2015). Church support as a predictor of children's spirituality and prosocial behavior. *Journal of Psychology and Theology*, 43(4), 243-254.

- Crossan, M., Mazutis, D., & Seijts, G. (2013). In search of virtue: The role of virtues, values and character strengths in ethical decision making. *Journal of Business Ethics*, 113(4), 567-581.
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. V Yayınları.
- Damasio, A. R. (1994). Descartes' error: Emotion, rationality and the human brain. *New York: Putnam*, 352.
- Damon, W. (1999). The moral development of children. *Scientific American*, 281(2), 72-78.
- Davidson, M., & Lickona, T. (2008). excellence ðics. *Fall*, Retrieved from SUNY Cortland: <http://www2.cortland.edu>.
- Davis, M., Vasquez-S., &Franzoi, S. L., K. A. (1994). Two social worlds: social correlates and stability of adolescent status groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 462.
- Demirci İ. & Ekşi H.(2018). Keep Calm and Be Happy: A Mixed Method Study from Character Strengths to Well-being. *Journal of Educational Sciences: Theory & Practice* (ISSN: 1303-0485)
- Denise M. Quinlan, Nicola Swain, Claire Cameron & Dianne A. Vella-Brodrick. (2015). How 'other people matter' in a classroom-based strengths intervention: Exploring interpersonal strategies and classroom outcomes, *The Journal of Positive Psychology*, 10:1, 77-89.
- Denise Quinlan & Nicola Swain & Dianne Vella-Brodrick. (2012). Character Strengths Interventions: Building on What We Know for Improved Outcomes. *Journal of Happiness Studies*, Springer, vol. 13(6), pages 1145-1163, December.
- Depaula, P.D., Azzollini, S.C., Cosentino, A.C., & Castillo, S.E. (2016). Personality, Character Strengths and Cultural Intelligence: "Extraversion" or "Openness" as Further Factors Associated to the Cultural Skills. *Avances en Psicología Latinoamericana*, 34, 415-436.
- Deschamps, Paul. (2016). The Role Of Individual Character Strengths In Adolescent Academic Achievement And Risky School Behavior. *Wayne State University*.
- Duan, W., Ho, S.M.Y.(2018).Does Being Mindful of Your Character Strengths Enhance Psychological Wellbeing? A Longitudinal Mediation Analysis. *J Happiness Stud* 19, 1045–1066.

- Eisenberg, N., Guthrie, I. K., Cumberland, A., Murphy, B. C., Shepard, S. A., Zhou, Q., & Carlo, G. (2002). Prosocial development in early adulthood: a longitudinal study. *Journal of personality and social psychology*, 82(6), 993.
- Eisenberg, N., & Fabes, R.A. (1991). Prosocial Behavior and Empathy: A multimethod developmental perspective.
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-38.
- Erika N. Smith & Patricia Barros-Gomes. (2015). Soliciting Strengths Systemically: The Use of Character Strengths in Couple and Family Therapy, *Journal of Family Psychotherapy*, 26:1, 42-46.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and Society* (2nd ed.). New York: Norton
- Eryılmaz, H. (2004). The effect of peer instruction on high school students' achievement and attitudes toward physics.
- Erzi, S. (2016). Genç yetişkinlerin olumlu sosyal davranışlarının, suçluluk duyguları, olumlu sosyal ahlaki muhakemeler ve ahlaki benlik özellikleri bakımından incelenmesi.
- F. Javier García-Castro, Ana Alba & María J. Blanca. (2019). What character strengths are protective factors for suicidal ideation?: A cross-sectional study in Japan.
- Flack, J. C., & De Waal, F. B. (2000). Being nice is not a building block of morality. *Journal of Consciousness Studies*, 7(1/2), 67-78.
- FitzSimons E. (2015). Character Education: A Role for Literature in Cultivating Character Strengths in Adolescence. In: White M., Murray A. (eds) Evidence-Based Approaches in Positive Education. Positive Education. Springer, Dordrecht.
- Galassi, J. P., & Akos, P. (2008). Strengths-based school counseling: Introduction to the special issue. *Professional school counseling*, 12(2), 2156759X0801200201.
- Gander, F., Hofmann, J., Proyer, R.T. vd. (2019). Character Strengths – Stability, Change, and Relationships with Well-Being Changes. *Applied Research Quality Life*.
- Gander, Fabian & Hofmann, Jennifer & Proyer, René & Ruch, Willibald. (2018). Character Strengths – Stability, Change, and Relationships with Well-Being Changes. *Applied Research in Quality of Life*.
- Guo, J., & McAdams, D. P. (2015). Narrating the generative life. *Psychological science*, 26(4), 475-483.

- Güler, G. (2018). Positive psychology in ELT: The effects of character strengths exercises on EFL learners' intrinsic motivation. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güsewell, A. and Ruch, W. (2012). Are only Emotional Strengths Emotional? Character Strengths and Disposition to Positive Emotions. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 4: 218-239.
- Goddard, Harold & Marshall, James & Olson, Jonathan & Dennis, Steven. (2012). Character Strengths and Religiosity as Predictors of Marital Satisfaction in a Sample of Highly Religious and Divorce-Prone Couples. *Journal of Couple & Relationship Therapy*.
- Göksel, F.A. (1994). Etikten deontolojiye: Bağlayıcı kuralların oluşumu. *Tıbbi Etik Dergisi*, 2:1.
- Greene, J. D., Nystrom, L. E., Engell, A. D., Darley, J. M., & Cohen, J. D. (2004). The neural bases of cognitive conflict and control in moral judgment. *Neuron*, 44(2), 389-400.
- Haidt, J., Waytz, A., Iyer, R., Young, L., & Graham, J. (2019). Ideological differences in the expanse of the moral circle. *Nature Communications*, 10(1), 1-12.
- H. Wallace Goddard, James P. Marshall, Jonathan R. Olson & Steven A. Dennis. (2012). Character Strengths and Religiosity as Predictors of Marital Satisfaction in a Sample of Highly Religious and Divorce-Prone Couples, *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 11:1, 2-15.
- Haidt, J. and Baron, J. (1996). Social roles and the moral judgement of acts and omissions. *Eur. J. Soc. Psychol.*, 26: 201-218.
- Hajime Sueki. (2019). *The Effect of Character Strengths and Communication Types on the Interpersonal Relationship Satisfaction among University students* .
- Han, Q., Zheng, B., Cristea, M., Agostini, M., Belanger, J. J., Gützkow, B., ... & Leander, P. (2020). Trust in government and its associations with health behaviour and prosocial behaviour during the COVID-19 pandemic. *PsyArXiv Preprints*.
- Hanckmann, H. (2019). Downsizing to Upgrade your Life - How the Use of Character Strengths in the Tiny House Lifestyle Increases the Subjective Well-Being.
- Harzer, C., & Ruch, W. (2015). The relationships of character strengths with coping, work-related stress, and job satisfaction. *Frontiers in Psychology*, 6, Article 165.
- Harzer, C., Ruch, W.(2013). The Application of Signature Character Strengths and Positive Experiences at Work. *J Happiness Stud.* 14, 965–983.

- Harzer, C., Ruch, W.(2016). Your Strengths are Calling: Preliminary Results of a Web-Based Strengths Intervention to Increase Calling. *J Happiness Stud* 17, 2237–2256.
- Hausler, M., Strecker, C., Huber, A., Brenner, M., Höge, T., & Hoefer, S. (2017). Distinguishing Relational Aspects of Character Strengths with Subjective and Psychological Well-being. *Frontiers in Psychology*, 8.
- Hennard, Vikki Elizabeth. (2015). The attitudes of bullies, victims, and averters: Understanding the relationship of bullying status and character strengths. *Master's Theses and Doctoral Dissertations*. 774.
- Huber, A., Strecker, C., Hausler, M.vd.(2019). Possession and Applicability of Signature Character Strengths: What Is Essential for Well-Being, Work Engagement, and Burnout?. *Applied Research Quality Life* .
- Hutchinson AM.K., Stuart A.D., Pretorius H.G. (2011). The Relationships Between Temperament, Character Strengths, and Resilience. In: Brdar I. (eds) *The Human Pursuit of Well-Being*. Springer, Dordrecht.
- Irina Khramtsova. (2008). Character Strengths in College: Outcomes of a Positive Psychology Project, *Journal of College and Character*.
- James R. Rest . (1988). Why Does College Promote Development in Moral Judgement?, *Journal of Moral Education*, 17:3, 183-194.
- Jane Gillham, Zoe Adams-Deutsch, Jaclyn Werner, Karen Reivich, Virginia Coulter-Heindl, Mark Linkins, Breanna Winder, Christopher Peterson, Nansook Park, Rachel Abenavoli, Angelica Contero & Martin E.P. Seligman. (2011). Character strengths predict subjective well-being during adolescence. *The Journal of Positive Psychology*, 6:1, 31-44.
- Kaarina Määttä, Sanna Hyvärinen, Tanja Äärelä, Satu Uusiautti. (2020). Five Basic Cornerstones of Sustainability Education in the Arctic. *Sustainability* 12:4, pages 1431.
- Kabakçı, Ö. F. (2013). Karakter güçleri açısından pozitif gençlik gelişiminin incelenmesi.
- Kalyar, M. N., & Kalyar, H. (2018). Provocateurs of creative performance: Examining the roles of wisdom character strengths and stress. *Personnel Review*, 47(2), 334–352.
- Kangal, B. (2010). Normal ve üstün yetenekli çocukların ahlaki yargılarının karşılaştırılması ve yaratıcı drama programının çocukların ahlaki yargılarına etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Karapirirler, B. (2020). Rooting for the Underdog: Exploring Motivations of Utility, Justice, and Moral Judgement in Side-Taking. Doctoral dissertation, Tilburg University.
- Kevin C. Young, Todd B. Kashdan & Richard Macatee. (2015). Strength balance and implicit strength measurement: New considerations for research on strengths of character, *The Journal of Positive Psychology*, 10:1, 17-24.
- Kirchner, J., Ruch, W. & Dziobek, I.(2016). Brief Report: Character Strengths in Adults with Autism Spectrum Disorder Without Intellectual Impairment. *J Autism Dev Disord* 46, 3330–3337.
- Kiselica, M. S., & Englar-Carlson, M. (2010). Identifying, affirming, and building upon male strengths: The positive psychology/positive masculinity model of psychotherapy with boys and men. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 47(3), 276–287.
- Kumru, A., & Yağmurlu, B. (2014). Prosocial behaviors toward siblings and grandparents. *Prosocial development: A multidimensional approach*, 327-349.
- Kupperman, J., (1991). *Character, Appendix A* (Oxford: Oxford University Press).
- Kohlberg, L., & Candee, D. (1984). The relationship of moral judgment to moral action. *Morality, moral behavior, and moral development*, 52, 73.
- Lavy, S. (2019). A Review of Character Strengths Interventions in Twenty-First-Century Schools: their Importance and How they can be Fostered. *Applied Research Quality Life*.
- Lavy, S., & Littman-Ovadia, H. (2011). All you need is love? Strengths mediate the negative associations between attachment orientations and life satisfaction.
- Lawrence Kohlberg & Richard H. Hersh. (1977). Moral development: A review of the theory, *Theory Into Practice*, 16:2, 53-59.
- Lee, S., Winterich, K. P., & Ross Jr, W. T. (2014). I'm moral, but I won't help you: The distinct roles of empathy and justice in donations. *Journal of Consumer Research*, 41(3), 678-696.
- Lee, J., Foo, K., Adams, A., Morgan, R., & Frewen, A. (2015). Strengths of character, orientations to happiness, life satisfaction and purpose in Singapore. *Journal of Tropical Psychology*, 5, E2.
- Liliane Müller & Willibald Ruch . (2011). Humor and strengths of character. *The Journal of Positive Psychology*, 6:5, 368-376.

- Liliane Müller & Willibald Ruch. (2011). Humor and strengths of character, *The Journal of Positive Psychology*, 6:5, 368-376.
- Lounsbury, J.W., Fisher, L.A., Levy, J.J., & Welsh, D.P. (2009). An investigation of character strengths in relation to the academic success of college students.
- Luis Ángel Saúl, M. Ángeles López-González, Fernando Rubio-Garay, Marcela Paz González-Brignardello. (2012). *Self construction and categorization of personal meanings according to the character strengths: comparative study in patients with depressive disorders*.
- Ma, M., Kibler, J.L., Dollar, K.M vd.(2008). The relationship of character strengths to sexual behaviors and related risks among African American adolescents. *Int. J. Behav. Med.* 15, 319–327.
- Margelisch, K., Schneewind, K. A., Violette, J., & Perrig-Chiello, P. (2017). Marital stability, satisfaction and well-being in old age: variability and continuity in long-term continuously married older persons. *Aging & mental health*, 21(4), 389-398.
- María Julia Raimundi, María Fernanda Molina, Vanina Schmidt & Antonio Hernández-Mendo. (2019). Family functioning profiles and character strengths in young elite athletes from Argentina. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17:1, 32-51,
- María Luisa Martínez-Martí & Willibald Ruch. (2017). Character strengths predict resilience over and above positive affect, self-efficacy, optimism, social support, self-esteem, and life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 12:2, 110-119.
- María Luisa Martínez-Martí & Willibald Ruch. (2017). Character strengths predict resilience over and above positive affect, self-efficacy, optimism, social support, self-esteem, and life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 12:2, 110-119.
- Markowitz, E., Shariff, A. (2012). Climate change and moral judgement. *Nature Clim Change* 2, 243–247.
- Mathew A. White & Lea E. Waters. (2015). A case study of ‘The Good School:’ Examples of the use of Peterson’s strengths-based approach with students. *The Journal of Positive Psychology*, 10:1, 69-76.
- McGrath, R. E. (2015). Character strengths in 75 nations: An update. *The Journal of Positive Psychology*, 10(1), 41-52.
- MEB. (2010). *On Sekizinci Millî Eğitim Şurası Kararları*. Ankara: MEB Yayınevi

- Meydan, H., & Kaymakcan, R. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 29-55.
- Michael D. Matthews, Jarle Eid, Dennis Kelly, Jennifer K. S. Bailey & Christopher Peterson. (2006). Character Strengths and Virtues of Developing Military Leaders: An International Comparison, *Military Psychology*.
- Mill, J. S., & Bentham, J. (1987). *Utilitarianism and other essays*. Penguin UK.
- Mo, T.S. (2019). The Effect of Parenting Styles on Strengths of Humanity: Love, Kindness and Social Intelligence in Myanmar Adolescents. *Research on humanities and social sciences*, 9, 27-37.
- Muhamad, R. (2019). Religiosity and moral judgement: an empirical investigation among Malay Muslims in Malaysia. *Jurnal Syariah*, 14(2), 87-101.
- Munro, Nicholas & Chilimanzi, Yvonne & O'Neill, Viv. (2012). Character Strengths and Psychological Type in University Peer Educators. *South African Journal of Psychology*. 42. 15-24.
- Nansook Park, Christopher Peterson & Martin E. P. Seligman. (2006). Character strengths in fifty-four nations and the fifty US states. *The Journal of Positive Psychology*, 1:3, 118-129.
- Nicholas Harris, James N. Brazeau, Edward P. Rawana, Keith Brownlee, Rupert Klein. (2017). Self-Perceived Strengths Among Adolescents With and Without Substance Abuse Problems. *Journal of Drug Issues* 47:2, pages 277-288.
- Nie, Y. G., Li, J. B., & Vazsonyi, A. T. (2016). Self-control mediates the associations between parental attachment and prosocial behavior among Chinese adolescents. *Personality and individual differences*, 96, 36-39.
- Niemiec, R., Shogren, K., & Wehmeyer, M. (2017). Character Strengths and Intellectual and Developmental Disability: A Strengths-Based Approach from Positive Psychology. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 52(1), 13-25. doi:10.2307/26420372.
- Niemiec, Ryan. (2019). Six Functions of Character Strengths for Thriving at Times of Adversity and Opportunity: a Theoretical Perspective. *Applied Research in Quality of Life*.
- Omoto, A. M., & Snyder, M. (1995). Sustained helping without obligation: motivation, longevity of service, and perceived attitude change among AIDS volunteers. *Journal of personality and social psychology*, 68(4), 671.

- Öztürker, B. (2014). 6 yaş çocuklarının olumlu sosyal davranışları ile anne ve öğretmen özgeciliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi . Master's thesis, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paloutzian, R. (1996). *Invitation to the psychology of religion*. London: Allyn and Bacon.
- Pang, D, Eichstaedt, JC, Buffone, A, Slaff, B, Ruch, W, Ungar, LH. (2020). The language of character strengths: Predicting morally valued traits on social media. *Journal of Personality*; 88: 287– 306.
- Park, N., & Peterson, C. (2010). Does it matter where we live?: The urban psychology of character strengths. *American Psychologist*, 65(6), 535–547
- Park, N., Peterson, C. (2006). Character Strengths and Happiness among Young Children: Content Analysis of Parental Descriptions. *J Happiness Stud* 7, 323–341.
- Paulina Rozya , Maryla Sawicka. (2019). Strengths in patients with schizophrenia and healthy people – similarities and Differences. *Psychiatr. Pol.* 53(1): 93–104.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of social and Clinical Psychology*, 23(5), 603-619.
- Peterson, Christopher. (2009). Character Strengths: Research and Practice. *Journal of College and Character*.
- Piasecka L. (2016) Activating Character Strengths Through Poetic Encounters in a Foreign Language—A Case Study. In: Positive Psychology Perspectives on Foreign Language Learning and Teaching. *Second Language Learning and Teaching*. Springer, Cham
- Proyer, R. T., & Ruch, W. (2009). How virtuous are gelotophobes? Self- and peer-reported character strengths among those who fear being laughed at, *HUMOR*, 22(1-2), 145-163.
- Proyer, R. T., Gander, F., Wellenzohn, S., & Ruch, W. (2015). Strengths-based positive psychology interventions: A randomized placebo-controlled online trial on long-term effects for a signature strengths- vs. a lesser strengths-intervention. *Frontiers in Psychology*, 6, Article 456.
- Proyer, R.T., Ruch, W. & Buschor, C. (2013). Testing Strengths-Based Interventions: A Preliminary Study on the Effectiveness of a Program Targeting Curiosity, Gratitude, Hope, Humor, and Zest for Enhancing Life Satisfaction. *J Happiness Stud* 14, 275–292.
- Proyer, R.T., Ruch, W. (2011). The virtuousness of adult playfulness: the relation of playfulness with strengths of character. *Psych Well-Being* 1, 4.

- Proyer, R.T., Sidler, N., Weber, M. vd. (2012). A multi-method approach to studying the relationship between character strengths and vocational interests in adolescents. *Int J Educ Vocat Guidance* 12, 141–157.
- Rest, J. R. (1988). Why does college promote development in moral judgement?. *Journal of moral education*, 17(3), 183-194.
- Rholes, W. S., & Bailey, S. (1983). The effects of level of moral reasoning on consistency between moral attitudes and related behaviors. *Social Cognition*, 2(1), 32-48.
- Ros-Morente, A., Alsinet Mora, C., Torrelles Nadal, C., Blasco Belled, A., & Jordana Berenguer, N. (2017). An examination of the relationship between emotional intelligence, positive affect and character strengths and virtues. *Anales De Psicología / Annals of Psychology*, 34(1), 63-67.
- Ros-Morente, A., Alsinet Mora, C., Torrelles Nadal, C., Blasco Belled, A., & Jordana Berenguer, N. (2017). An examination of the relationship between emotional intelligence, positive affect and character strengths and virtues. *Anales De Psicología / Annals of Psychology*, 34(1), 63-67
- Ros-Morente, A., Alsinet Mora, C., Torrelles Nadal, C., Blasco Belled, A., & Jordana Berenguer, N. (2017). An examination of the relationship between emotional intelligence, positive affect and character strengths and virtues. *Anales De Psicología / Annals of Psychology*, 34(1), 63-67.
- Ruch, Willibald & Platt, Tracey & Hofmann, Jennifer. (2014). The Character Strengths of Class Clowns. *Frontiers in psychology*. 5. 1075.
- Ruch, Willibald; Huber, A; Beermann, Ursula; Proyer, Rene T (2007). Character strengths as predictors of the “good life” in Austria, Germany and Switzerland. In: Romanian Academy; Social Research. *Studies and Researches in Social Sciences*. Romania: Academia Română, 123-131.
- Romeral, L., Sobral Fernández, J., & Gómez Fragueta, J. A. (2018). Moral reasoning in adolescent offenders: a meta-analytic review. *Psicothema*.
- Ryan M. Niemiec. (2019). Finding the golden mean: the overuse, underuse, and optimal use of character strengths, *Counselling Psychology Quarterly*, 32:3-4, 453-471.
- Ryan Niemiec, Tayyab Rashid, and Marcello Spinella (2012). Strong Mindfulness: Integrating Mindfulness and Character Strengths. *Journal of Mental Health Counseling*: July 2012, 34(3), 240-253.

- Sahaya G. Selvam. (2015). Character Strengths in the Context of Christian Contemplative Practice Facilitating Recovery from Alcohol Misuse: Two Case Studies. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 17:3, 190-211.
- Sahaya G. Selvam. (2015). Character Strengths in the Context of Christian Contemplative Practice Facilitating Recovery from Alcohol Misuse: Two Case Studies, *Journal of Spirituality in Mental Health*, 17:3, 190-211,
- Sameera Ahmed. (2009). Religiosity and Presence of Character Strengths in American Muslim Youth. *Journal of Muslim Mental Health*, 4:2, 104-123.
- Sameera Ahmed. (2009). Religiosity and Presence of Character Strengths in American Muslim Youth. *Journal of Muslim Mental Health*, 4:2, 104-123.
- Schroeder, D. A., Penner, L. A., Dovidio, J. F., & Piliavin, J. A. (1995). *The psychology of helping and altruism: Problems and puzzles*. McGraw-Hill.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. psychology press.
- Sehga, M., & Kanwar, M. (2016). Spiritual Intelligence in Relation to Character Strengths and Coping Strategies among Adolescents.
- Seligman, M., & Csikszentmihalyi, M., (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Shiri Lavy, Hadassah Littman-Ovadia & Yariv Bareli. (2014). Strengths deployment as a mood-repair mechanism: Evidence from a diary study with a relationship exercise group. *The Journal of Positive Psychology*, 9:6, 547-558.
- Shiri M., & Ghanbaripanah, A. (2016). Predict Marital Conflicts and Emotional Divorce based on the Character Strengths among spouses. *International Journal of Fundamental Psychology and Social Sciences (IJFPSS)*, 6(2), 15-22. <https://doi.org/10.14331/ijfpss.2016.330059>
- Shogren K.A., Niemiec R.M., Tomasulo D., Khamisi S. (2017). Character Strengths. In: Shogren K., Wehmeyer M., Singh N. (eds) *Handbook of Positive Psychology in Intellectual and Developmental Disabilities*. Springer Series on Child and Family Studies. Springer, Cham.
- Shryack, J. (2009). *The structure of virtue: An empirical investigation*. University of Minnesota.
- Sinkeviciute, V. (2018) "Ya bloody drongo!!!": Impoliteness as situated moral judgement on Facebook. *Internet Pragmatics*, 1(2), 271-302.

- Sokatch, A. (2017). Toward a Research Agenda: Building Character Strengths in School Settings. *J Youth Adolescence*, 46, 1238–1239.
- Sonja Heintz, Christoph Kramm & Willibald Ruch. (2019). A meta-analysis of gender differences in character strengths and age, nation, and measure as moderators. *The Journal of Positive Psychology*, 14:1, 103-112.
- Staub, E. (1987). Commentary on part I. *Empathy and its development*, 103-115.
- Steen, T.A., Kachorek, L.V. & Peterson, C. (2003). Character Strengths Among Youth. *Journal of Youth and Adolescence* 32, 5–16.
- Stephen M. Schueller, Eranda Jayawickreme, Laura E.R. Blackie, Marie J.C. Forgeard & Ann Marie Roepke. (2015). Finding character strengths through loss: An extension of Peterson and Seligman (2003). *The Journal of Positive Psychology*, 10:1, 53-63.
- Stephen M. Schueller, Eranda Jayawickreme, Laura E.R. Blackie, Marie J.C. Forgeard & Ann Marie Roepke. (2015). Finding character strengths through loss: An extension of Peterson and Seligman (2003). *The Journal of Positive Psychology*.
- Steven Sek-yum Ngai. (2015). Parental bonding and character strengths among Chinese adolescents in Hong Kong, International. *Journal of Adolescence and Youth*, 20:3, 317-333.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5, pp. 481-498). Boston, MA: pearson.
- Teri Rust, Rhett Diessner & Lindsay Reade. (2009). Strengths Only or Strengths and Relative Weaknesses? A Preliminary Study. *The Journal of Psychology*, 143:5, 465-476.
- Thomas V. McGovern & Samantha Leigh Miller. (2008). Integrating Teacher Behaviors with Character Strengths and Virtues for Faculty Development, *Teaching of Psychology*, 35:4, 278-285.
- Thomas V. McGovern & Samantha Leigh Miller. (2008). Integrating Teacher Behaviors with Character Strengths and Virtues for Faculty Development, *Teaching of Psychology*, 35:4, 278-285.
- Thomas V. McGovern. (2011). Virtues and character strengths for sustainable faculty development. *The Journal of Positive Psychology*, 6:6, 446-450.
- Vallerand, R. J. (2000). Deci and Ryan's self-determination theory: A view from the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Psychological inquiry*, 11(4), 312-318.

- Victoria Vertilo & Janet M. Gibson. (2014). Influence of character strengths on mental health stigma. *The Journal of Positive Psychology*, 9:3, 266-275.
- Wagner, L., Gander, F., Proyer, R.T. vd. (2019). Character Strengths and PERMA: Investigating the Relationships of Character Strengths with a Multidimensional Framework of Well-Being. *Applied Research Quality Life*.
- Wagner, L., Gander, F., Proyer, R.T. vd. (2019). Character Strengths and PERMA: Investigating the Relationships of Character Strengths with a Multidimensional Framework of Well-Being. *Applied Research Quality Life*.
- Wagner, Lisa. (2018). Good Character Is What We Look for in a Friend: Character Strengths Are Positively Related to Peer Acceptance and Friendship Quality in Early Adolescents. *The Journal of Early Adolescence*.
- Walker, D. I., Thoma, S. J., Jones, C., & Kristjánsson, K. (2017). Adolescent moral judgement: A study of UK secondary school pupils. *British Educational Research Journal*, 43(3), 588-607.
- Weber M, Ruch W. (2002). The role of character strengths in adolescent romantic relationships: an initial study on partner selection and mates' life satisfaction. *Journal of Adolescence*. 35(6):1537-1546.
- Weber, M., Ruch, W. (2012). The Role of a Good Character in 12-Year-Old School Children: Do Character Strengths Matter in the Classroom?. *Child Ind Res* 5, 317–334.
- Weber, M., Wagner, L. & Ruch, W. (2016). Positive Feelings at School: On the Relationships Between Students' Character Strengths, School-Related Affect, and School Functioning. *J Happiness Stud* 17, 341–355.
- Wright, J., & Neuman, G. A. (1999). Team effectiveness: beyond skills and cognitive ability. *Journal of Applied psychology*, 84(3), 376.
- Xianglong Zeng, Yifan Sun, Yanhe Deng & Tian P. S. Oei. (2020) Appreciative joy rooted in Chinese culture: Its relationship with strengths in values in action. *The Journal of Positive Psychology*, 15:1, 112-121.
- Xie, Weiyang. (2015). An Investigation of Virtues (Derived from Character Strengths) in Relation to Psychological Adjustment among Chinese International College Students. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy.
- Zhou Ya , Angela Fung-Ying Siu , Xiang-Ping Liu. (2013). What does not Kill me Makes me Stronger : The Relationship between Depression History, Character Strengths and Coping Strategies *Indian Journal of Healt and Wellbeing*, Pages 1249-1254.

EKLER**Ek 1. Kişisel Bilgi Formu**

Sevgili katılımcılar aşağıda kişisel bilgileriniz ile ilgili bazı sorular bulunmaktadır. Verdiğiniz bilgiler bilimsel bir çalışma için kullanılacak, kesinlikle başka bir kuruma ya da kişilere verilmeyecektir. Bu nedenle cevaplarınızın samimi olmasını ve doğru bilgiler içermesini dileriz.

1.Yaş:

20-25 ()

26-31 ()

32-40 ()

2.Cinsiyet :

Kadın ()

Erkek ()

Diğer ()

3.Medeni Durum

Evli ()

Bekar ()

Boşanmış ()

4.Öğrenim Düzeyi

İlkokul ()

Ortaokul-Lise ()

Lisans ()

Lisansüstü ()

5.Okuduğunuz bölüm:

.....

6.Çalışıyor iseniz mesleğiniz :

.....

7.Aylık Kazanç:

0-2300TL ()

2350- 5000TL ()

5000 ve üstü ()

Ek 2. Olumlu Sosyal Davranışlar Eğilim Ölçeği

	Beni hiç tanımlamıyor	Beni biraz tanımlıyor	Beni bir ölçüde tanımlıyor	Beni tanımlıyor	Beni çok iyi tanımlıyor
1.Başkalarına en iyi yardımı birileri beni izlerken yapabilirim.					
2.Problemlili olan birine yardım ettiğimde çok mutlu olurum					
3.Çevremde başkaları olduğu zaman ihtiyacı olanlara yardım etmek benim için daha kolaydır.					
4. Benim düşünceme göre başkalarına yardım etmenin en iyi tarafı, iyi biri olarak tanınmamı sağlamasıdır.					
5.En çok etrafta başka insanlar varken yardım ederim.					
6.Gerçek bir kriz ya da gereksinim içinde olan insanlara yardım etme eğilimindeyimdir.					
7.İnsanlar benden yardım istedikleri zaman tereddüt etmem.					
8. Para bağıışı yaptığım zaman ismimin bilinmemesini tercih ederim.					
9.Kendine kötü bir şekilde zarar vermiş insanlara yardım etme eğilimindeyimdir.					
10.Para ve mal bağıışı yapanlara vergi indirimi uygulandığında bağıışların artacağına inanırım.					
11. İhtiyacı olanlara en çok yardımı kimin yardım ettiğini bilmedikleri zaman yapma eğilimindeyim.					
12. Özellikle duygusal olarak sıkıntılı insanlara yardım etme eğilimindeyim.					
13.Ben odak noktası olduğumda başkalarına en iyi yardımı yaparım.					
14. Başkaları kötü bir durumda olduğu zaman benim için yardım etmek kolay.					

Ek 3. Görüşleri Belirleme Testi

Görüşleri Belirleme Testi’ni nasıl cevaplandıracağınız, aşağıda bir örnek öykü üzerinde gösterilmiştir. Mehmet bir araba satın almak istemektedir. Alacağı araba, ailenin tek arabası olacaktır. Genellikle arabasını işe gidip gelmede, şehir içinde, arada sırada da tatile gitmek için kullanacaktır. Ne tür bir araba almaya gelince, birçok konunun düşünülmesi gerektiğini fark eder. Eğer siz, Mehmet Aydın olsaydınız, aşağıdaki konulardan hangisi araba almanızda önemli bir etmen olurdu? 1. Araba satıcısı ile Mehmet’in aynı mahallede oturup oturmadığı. (Aşağıda ‘Örnek Öykü Cevap Kağıdı’nda da görüldüğü gibi, Testi dolduran kişi bu birinci maddenin, karar almada ‘Az Önemli’ olduğu fikrinde) 2. Kullanılmış arabanın, yeni arabadan daha ekonomik olacağı. (Testi dolduran, bu maddenin karar almada ‘Çok Önemli’ olduğu görüşünde) 3. Arabanın renginin yeşil olması. (Testi dolduran, bunun ‘Önemli’ olduğu görüşünde) 4. Arabanın önden çekişli olması. (Testi dolduran kişi, bu maddeyi anlamadığından Cevap Kağıdında ‘Önemsiz’ seçeneğini işaretlemiştir) 5. Geniş bir arabanın daha iyi olduğu. (Testi dolduran kişi, bu maddeyi ‘Çok Önemli’ olarak görmüştür) 6. Arabanın önünün genişliği. (Testi dolduran, bunun ‘Önemsiz’ olduğu görüşünde)

ÖRNEK ÖYKÜ CEVAP KAĞIDI

Madde No :	Çok Önemli	Önemli	Biraz Önemli	Az
Önemli	Önemsiz			
1.	()	()	(X)	()
2.	(X)	()	()	()
3.	()	(X)	()	()
4.	()	()	()	(X)
5.	(X)	()	()	()
6.	()	()	()	(X)

Önemlilik Sırası Madde No:

En Önemli : (5)

2.Önemli : (2)

3. Önemli : (3)

4. Önemli : (1)

Yukarıda ‘Örnek Öykü Cevap Kağıdı’nda işaretlenin maddelerden ‘Çok Önemli’ bulunan 2. ve 5. maddeler tekrar okunmuş ve araba almada (En Önemli bir etmen olarak 5. madde seçilmiş, numarası ‘Önemlilik Sırası’ tablosunda ‘En Önemli:’ ifadesinin önündeki (...)) parantez içine yazılmıştır. Aynı işlem 2., 3. ve 4. önemlilik sırası için de yapılmıştır; 2. Önemli olarak 2. madde, 3. Önemli olarak 3. madde ve 4. Önemli olarak da 1. madde seçilmiş ve (...)) parantez içine yazılmıştır. Siz de, arka sayfalarda verilmiş olan beş öyküyü, Örnek Öyküde gösterildiği gibi, Görüşlerin Belirlenmesi Testi Cevap Kağıdı’na cevaplandırınız. Lütfen, cevaplamalarınızı dikkatle yapınız ve cevapsız madde bırakmayınız. Maddelerin ‘Önemlilik Sırasını’ mutlaka, madde numarasını (...)) parantez içine yazarak belirtiniz.

1. ÖYKÜ

Bir kadın kanserin özel bir türüne yakalanmış ve ölmek üzeredir. Doktorlar, onu tek bir ilacın kurtarabileceğini söylerler. İlaç ise, o şehirde bir eczacının bulduğu tür radyumdur. Eczacı, ilaç için maliyetinin on katı olan 10 milyar ücret istemektedir. Hasta kadının kocası, tanıdığı herkesten borç isteyerek ilaç parasının ancak yarısını toplayabilmiştir. Koca, eczacıya karısının ölmekte olduğunu söyleyerek ilacı kendisine satmasını, paranın üstünü daha sonra tamamlayacağını anlatır. Ancak, eczacı ‘ilacı ben buldum ve ondan para kazanacağım’ diyerek ilacı satmayı reddeder. Koca da ümitsizlikten eczacının dükkanına girip ilacı çalmayı düşünmektedir.

Koca ilacı çalmalı mı? Aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz () A. Evet () B.

Hayır () C. Kararsızım

Bu öykü ile ilgili aşağıdaki maddelerin önemlilik derecelerini işaretleyiniz

Çok Önemli	Önemli	Biraz Önemli	Az Önemli	Önemsiz	
					1.Toplumun kanunlarının korunması
					2.Karısını seven bir kocanın çalmasının doğal olması.
					3.Hırsızlığın bir yararının olduğu bu durumda, Koca'nın vurulma veya hapse girme riskini göze alması.
					4.Koca'nın iyi bir güreşçi olması veya güreşçi arkadaşlarının olması
					5.Koca'nın kendisi için mi, yoksa başkasının yararı için mi hırsızlık yaptığı.
					6.Eczacının, kendi bulduğu bir ilaç üzerindeki haklarına saygı gereği
					7.Yaşamın değerinin, toplumsal ve kişisel sona erdirilmesinden daha kapsamlı olup olmaması.
					8. İnsanların birbirlerine nasıl davranacakları konusundaki değer yargılarının esasının ne olacağı
					9.Eczacının, zaten sadece zenginleri koruyan kanunların arkasına saklanması.
					10.Bu durumda kanunların bireyin en temel hakkını engeller durumda olup olmaması
					11.Eczacının, bu kadar zalim ve açgözlü olduğu için soyulmayı hak etmesi.
					12. Bu durumda, hırsızlığın tüm topluma ne yarar sağlayacağı

Yukarıdaki listeden en önemli dört tanesini seçin.

Önem Sırası: En Önemli : () 2. Önemli : () 3. Önemli : () 4. Önemli : ()

2. ÖYKÜ

Bir kadın kanserden ölmek üzeredir ve onu kurtarmak için tıpta bilinen başka bir yöntem kalmamıştır. Doktor, kadının altı aylık bir ömrünün kaldığını bilmektedir. Kadın çok zayıflamıştır. Biraz fazla alacağı ağrı kesici onu öldürebilecektir. Kadın acıdan deli gibidir. Sakin anlarında doktora, kendisini öldürecek dozda morfin vermesi için yalvarır. Bu acıya daha fazla dayanamayacağını, zaten birkaç ayı kaldığından ölmek istediğini söylemektedir. Doktor ne yapmalı? Aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz ()A. Hastaya ölmesi için fazla dozda ilaç vermeli. ()B. Hastaya fazla dozda ilaç vermemeli. ()C. Kararsızım.

Bu öykü ile ilgili aşağıdaki maddelerin cevapları olan önemlilik derecelerini sütununda işaretleyiniz.

Çok Önemli	Önemli	Biraz Önemli	Az Önemli	Önemsiz	
					1.Hastanın ailesinin, fazla dozda ilaç verilmesine taraftar olup olmadığı
					2.Fazla dozda ilaç vermek de öldürmekle aynı sayılırsa, herkese uygulanan kanunların doktora da uygulanması
					3. İnsanların, yaşam ve ölümlerini toplum düzenlemediğinde daha mutlu olacakları.
					4.Doktorun buna bir kaza süsü verip vermemesi.
					5. Devletin yaşamak istemeyenler üzerine, mutlaka yaşamlarını sürdürmeleri için baskı yapmaya hakkı olup olmadığı
					6.Toplumun kişisel değerlere bakışı açısından, ölümün önemli olup olmadığı.

					7.Doktorun, hastasının çektiği acıya mı, yoksa toplumun değerlerine mi daha fazla önem verdiği
					8.Bir başkasının yaşamına son vermek için ona yardım etmenin sorumlu bir işbirliği olup olmadığı.
					9. İnsan yaşamının ne zaman sona ereceğine sadece Tanrı'nın karar vermesi gerektiği.
					10.Doktorun, davranış biçimi olarak ne tür değerleri seçtiği
					11.Toplumun, insanların istedikleri zaman yaşamlarına son vermelerini kabul edip edemeyeceği.
					12.Toplum, isteyenlerin ölmelerine izin vererek, yaşamak isteyenlerin de hayatını koruyup koruyamayacağı.

Yukarıdaki listeden en önemli dört tanesini seçin.

Önem Sırası:En Önemli : () 2. Önemli : () 3. Önemli : () 4. Önemli : ()

Ek 4. Karakter Güçleri Anketi

Yönerge: Bu anket kişiliğinizin çeşitli yönlerini tanımlamanız içindir. İlk sayfa, kişiliğin 24 unsurunu açıklar. Bir sonraki sayfada bu unsurların her biri hakkında sorular bulunmaktadır. Olabildiğince açık yürekli bir şekilde cevaplandırınız

1. Yaratıcılık: Başkaları tarafından yaratıcı bir insan olarak tanımlanıyorsunuz; kullanışlı şeyleri fark ediyor , üretiyor ya da sorunları çözerken benzersiz yollar bulabiliyorsunuz.
2. Merak: Siz bir kaşıfsınız; yenilik peşindesiniz; yeni aktiviteler, fikirler bulabiliyorsunuz ve yeni insanlarla tanışmak konusunda isteklisiniz; yeni deneyimlere açıksınız.
3. Muhakeme / Eleştirel Düşünme: Siz analitik düşünen birisiniz; olayları değerlendirirken tüm yönleriyle incellersiniz; bir yargıya varmadan önce elinizdeki tüm kanıtları göz önünde bulundurursunuz.
4. Öğrenme Sevgisi: Sık sık sahip olduğunuz bilgi birikimini ve yaşam tecrübelerinizi genişletmenin yollarını ararsınız.
5. Bakış Açısı / Bilgelik: Genelde büyük resmi kolaylıkla görebilirsiniz; insanlar bir şey danışacakları zaman size gelirler ve sizler ; başkalarının dünyayı anlamalarına yardımcı olursunuz; Hatalarınızdan ders çıkarma becerisine sahiptir.
6. Cesaret: Korkularınızla yüzleşiyor, zorlukların ve sıkıntıların üstesinden geliyorsunuz; sizin için doğru olan bir şeyi rahatlıkla savunursunuz.
7. Sebat: Aklınızda bir hedef varsa durmaz, devam edersiniz; tüm engellerin üstesinden gelmeye çalışıyorsunuz; başladığınız şeyi bitirirsiniz.
8. Dürüstlük: Göründüğünüz gibi olduğunuzu düşünüyorsunuz; gerçek olan acı verici olsa bile söylemekten çekinmezsiniz ; Kendinize karşı nesnel yargıda bulunabiliyorsunuz ve eylemlerinizin sorumluluğunu almaya isteklisiniz.

Yönerge: Her bir satır için sizi en iyi tanımlayan kutucuğa X yazınız.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Yaratıcılık, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
2.Merak, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
3.Muhakeme/Eleştirel düşünme, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
4.Öğrenme sevgisi, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
5.Bakış açısı/Bilgelik, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
6.Cesaret, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
7.Sebat, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							
8.Dürüstlük, bu dünyada kim olduğumun önemli bir parçasıdır.							